

Vuosikertomus 2002

Jotain on tapahtumassa.

Sampo tarjoaa sijoittajan ja säästäjän palveluja sekä perinteisiä pankkipalveluja henkilöasiakkaille sekä yrityksille ja yhteisöille. Asiakkaiden käytössä ovat verkko- ja puhelinpankin lisäksi Sammon konttorit noin sadalla paikkakunnalla sekä kahdeksan yksilölliseen varainhoitoon keskittyvää Mandatum-konttoria suurimmissa kaupungeissa. Konttoreiden tehtävä on auttaa asiakkaita oman talouden suunnittelussa. Juoksevien asioiden hoitamisessa yleisin kanava on verkkopankki.

Finanssikonserni Sammon toiminta käynnistyi vuoden 2001 alussa, kun Suomen johtava vakuutusyhtiö Sampo ja suurimpiin pankkeihin kuuluva Leonia yhdistyivät. Helmikuussa 2001 konserniin liittyi myös varainhoitoon ja inves-

tointipankkitoimintaan keskittynyt Mandatum, jonka tuotemerkillä edelleen tarjotaan Sampo-konsernin yksityispankki-, omaisuudenhoito- ja investointipankkipalvelut sekä sijoitusrahastoja. Vuoden 2002 alussa Sampo-konserniin kuuluneet vahinkovakuutusyhtiöt siirtyivät osaksi pohjoismaista If-konsernia, jonka suurimmaksi omistajaksi Sampo tuli. Sampo-konsernilla on Suomessa yhteensä noin 1,2 miljoonaa henkilöä ja 80 000 aktiivista yritys- ja yhteisöasiakasta. Osakkuusyhtiö If mukaan luettuna asiakasmäärä Suomessa nousee yli 2 miljoonaan. Sammon toiminta keskittyy pääosin Suomeen. Sammolla on tytäryhtiöt Virossa ja Liettuassa. Henkivakuutuspalveluja Sampo tarjoaa koko Baltian alueella sekä Puolassa.

Sammon strategia:

Asiakaslähtöisin ja osaavin finanssikonserni Suomessa – Euroopan nopeimmin kasvavilla sijoittamisen ja säästämisen markkinoilla

Sampo haluaa olla asiakkaalleen pitkäaikainen kumppani, ei ainoastaan pankkitransaktioiden toteuttaja tai yhden tai muutaman tuotteen myyjä. Asiakas saa Sammosta sitä paremman hyödyn, mitä pitempään hän on Sammon asiakkaana tai mitä suuremman osan talouteen liittyvistä asioistaan hän on keskittänyt Sampoon.

Sammon liiketoiminta-alueet ovat pitkäaikais-säästäminen (eläke- ja sijoitusvakuutukset, varainhoito ja rahastot), vähittäis-, yritys- ja yksityispankkitoiminta sekä investointipankkitoiminta. Tavoitteena on olla johtava suomalainen yhtiö näillä alueilla. Kasvu perustuu suomalaisten haluun ja mahdollisuuteen säästää aiempaa aktiivisemmin: väestön ikääntyminen, keskustelu eläketurvan riittävydestä sekä rahasto- ja henkivakuutus tuotteiden pieni osuus kotitalous-säästöistä tekevät Suomesta säästämisen ja

sijoittamisen nopeimmin kasvavan markkinan Euroopassa.

Keskeisenä osana Sammon strategiaan kuuluu se, ettei kaikkea tarvitse tehdä itse. Sammon asiakas saa parhaan kokonaispalvelun, kun Sampo hankkii strategisilta yhteistyökumppaneilta sellaiset tuotteet tai palvelut, joita se ei itse katso pystyvän tuottamaan tehokkaasti. Esimerkkinä tästä ovat ulkomaiset huippuvarainhoitajat Sammon rahastoissa sekä vahinkovakuutuspalvelut, jotka Sampo yhdisti vuoden 2002 alussa osaksi Pohjoismaiden suurinta vahinkovakuutus-konserniä Ifiä.

Tehokkuus on tärkeä näkökulma Sammon toiminnassa. Uusi pankkitekniikka ei ole itseisarvo tai kilpailuetu, vaan se on väline saada asiakkaalle sopivaa ja kustannustehokasta palvelua. Sammon todellisia kilpailuetuja ovat asiantuntevuus, palvelu ja Sammon tapa toimia.

Konsernin avaintiedot

Sisällys

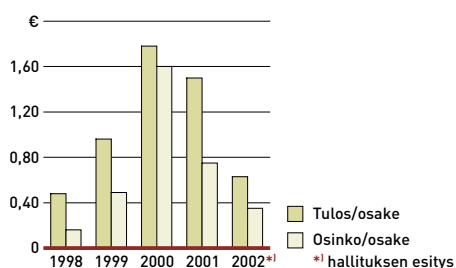
Milj. €	2002	2001	Muutos-%
TULOS			
Liikevoitto	542	1 104	-50,9
Pankkitoiminta	252	296	-14,9
Henkivakuutus	86	79	8,9
Omistusyhteisö	277	372	-25,5
Voitto ennen satunnaisia eriä	534	1 075	-50,3
Konsernin voitto tilikaudelta	387	833	-53,5
VOLYYMI			
Rahastopääomat	3 858	2 675	44,2
Muut omaisuudenhoidon varat (pl. konserni)	7 702	7 469	3,1
Henkivakuutussäästöt	4 733	4 452	6,3
Talletuskanta	9 230	9 062	1,9
Luottokanta	12 490	13 597	-8,1
OSAKEKOHTAISET TUNNUSLUVUT			
Tulos/osake, euroa	0,63	1,50	-58,0
Substanssi/osake, euroa *)	5,26	5,67	-7,2
Osinko/osake, euroa **)	0,35	0,75	-53,3

*) Täydellä verovelalla vähennettynä.

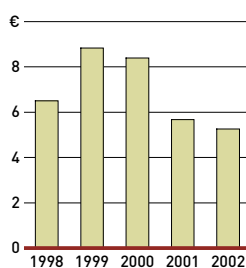
**) Ehdotettu osinko vuodelta 2002.

Toimialojen välisiä sisäisiä osinkoja ja myyntivoittoja ei ole eliminoitu luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan eikä vakuutustoiminnan tulosanalyyseissä, -erittelyissä tai tunnusluvuissa. Konsernin liikevoitosta em. erät on eliminoitu. Lisäksi liikevoittoon on lisätty/vähennetty yhdellä rivillä yhdisteltävän If-konsernin omistusosuutta vastaava voitto/tappio. Tästä syystä konsernin liikevoitto ei ole yhtä kuin liiketoiminta-alueiden liikevoittojen summa.

Osakekohtainen tulos ja osinko

Osakekohtainen substanssi

Keskeiset taloudelliset tavoitteet

	Tavoite	Toteutunut 2002
Pankki- ja rahoitustoiminta		
Tuotto riskiallokoidulle pääomalle (RORAC)	20–25 %	19,2 %
Kulu/tuotto -suhde (C/I)	<55 %	64 %
Henkivakuutus		
Tuotto omalle pääomalle (RONAV)	12–15 %	14,0 %
Koko konserni		
Tuotto omalle pääomalle (RONAV)	15–19 %	12,3 %

RORAC = Liikevoitto verojen jälkeen (verot 29 %) / Riskiallokoitu pääoma (7 % × Riskipainotetut saamiset ja vastuut)

Kulu/tuotto -suhde = kulut yhteensä / tuotot yhteensä (palkkiotuotot ja -kulut huomioitu nettona)

RONAV = Liikevoitto verojen jälkeen (verot 29 %) / Oma pääoma

- 1 Konsernin avaintiedot
- 2 Konsernijohtajan katsaus
- 4 Keskeiset tapahtumat
- 5 Liiketoimintakatsaukset
- 6 Pankkitoiminta
- 6 Henkilöasiakkaat
- 8 Mandatum Yksityispankki
- 9 Yritysasiakkaat
- 10 Pitkäaikaissäästäminen
- 10 Henkivakuutus
- 11 Sijoitusrahastot
- 11 Omaisuudenhoito
- 12 Investointipankkitoiminta
- 14 Kiinteistömaailma
- 15 If Vahinkovakuutus
- 16 Juridinen rakenne
- 17 Hallinto ja johto
- 20 Hallitus
- 22 Konsernin johtoryhmä
- 24 Henkilöstö
- 26 Yhteiskuntavastuu
- 28 Osakkeet ja omistajat
- 32 Tilinpäätös
- 33 Toimintakertomus
- 41 Konsernituloslaskelma
- 44 Konsernitase
- 49 Emoyhtiön tuloslaskelma
- 50 Emoyhtiön tase
- 51 Tilinpäätöksen liitetiedot
- 51 Riskienhallinta
- 61 Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet
- 70 Tunnuslukujen laskentakaavat
- 74 Tunnusluvut
- 77 Tilinpäätöksen muut liitetiedot
- 124 Tilintarkastuskertomus
- 125 Yhteystietoja
- 128 Sijoitusanalyysijä
- 129 Taloudellinen informaatio

Konsernijohtajan katsaus

Sammon strategian johtolankana on ollut usko, että suomalaisten säästäminen lisääntyy. Vuosi 2002 osoitti osaltaan strategian olleen oikea.

Suomen talous on selvinnyt melko hyvin uuden vuosituhannen alun taantumassa. Kuten olen aikaisemminkin todennut, Suomi on itse asiassa ollut menestystarina globalisoituvassa maailmassa.

Nykyistä suuremmat haasteet ovat kuitenkin edessä väestön ikääntyessä. Kymmenen seuraavan vuoden aikana val-

tava joukko suomalaisia jää eläkkeelle. He tarvitsevat yhä enemmän terveys- ja

hoitopalveluja. Se asettaa suuria vaatimuksia sekä eläkejärjestelmille että julkisille budjeteille. Samaan aikaan veroja olisi alennettava kilpailukyvyn turvaamiseksi.

Ainoa ratkaisu, jolla tässä tilanteessa voidaan selvitä ilman suuria pettymyksiä on se, että suomalaiset alkavat vapaaehtoisesti varautua tulevaisuuteen. Tämä tarkoittaa säästämistä.

Lakisääteinen eläketurva on hyvä pohja, mutta pelkästään siihen turvaaminen johtaa joka tapauksessa tulotason huomattavaan laskuun eläkkeelle siirtymisen jälkeen. Siksi vapaaehtoinen lisäeläketurva tekee eläkeajasta taloudellisesti paljon vapaamman. Tämän ovat suomalaiset nyt huomanneet. Kun vuonna 2001 Suomessa tehtiin reilut 55 000 uutta eläkevakuutussopimusta, nousi määrä vuonna 2002 jo yli 85 000:n. Samaan aikaan eläkevakuutusten keskimääräinen maksutulo, siis se summa, jonka yksittäinen eläkesäästäjä vuodessa säästää eläkkeeseensä, on laskenut. Tämä on seurausta siitä, että vuoden 2002 aikana eläkevakuutuksista alkoi Suomessa tulla koko kansan säästämismuoto. Ei siis ihme, että ammattiliitto Toimihenkilöunioni otti pitkän askeleen yhdessä Henki-Sammon kanssa ja teki eläkevakuutuksesta jäsenetutuksen.

Verouudistusten suunnittelijoitten tulisi-kin siksi muistaa, että säästäminen ja eläkevakuutukset ovat erityisesti pieni- ja keskituloisille tärkeitä keinoja tulevaisuuteen varautumisessa. Veroedut hyödyttävät paljon juuri heitä. Verouudistuksella ei saisi tavoitella vain lisää verotuloja lyhyellä aikavälillä, koska

muutoksilla voidaan huonoimmassa tapauksessa leikata merkittävästi kansantalouden kasvumahdollisuuksia ja säästämisastetta.

Sammon strategian johtolankana on ollut usko, että suomalaisten säästäminen lisääntyy. Vuosi 2002 osoitti osaltaan strategian olleen oikea.

Sampo menestyi erinomaisesti eläkevakuutusten uusmyynissä. Teimme vuoden 2002 aikana yli 20 000 uutta eläkevakuutussopimusta, kun vuotta aikaisemmin määrä oli vajaat 8 000. Markkinaosuutemme uusista eläkevakuutussopimuksista nousi peräti 23 prosenttiin, kasvua edellisvuoteen tuli yhdeksän prosenttiyksikköä.

Yhtä menestyksekkäitä olimme sijoitusrahastomarkkinoilla. Sampo nousi syyskuussa Suomen suurimmaksi rahastoyhtiöksi. Sammon menestystä rahastomaailmassa kuvaa se, että 44 prosenttia kaikkiin rahastoihin tulleista nettovaroista tuli vuoden 2002 aikana Sammon ja Mandatumin rahastoihin. Rahastopuolella haluan erityisesti mainita innovatiivisen tuoteuutuuden, Eliksirin, joka on myös henkilöasiakkaille tarkoitettu absoluuttisen tuoton rahastoihin sijoittava rahasto. Se on ensimmäinen laatuaan Suomessa.

Yrityspuolella toteutimme vuoden 2002 aikana haluamamme linjaukset. Nyt olemme valmiita vahvistamaan markkina-asemaamme myös suomalaisten yritysten ja yhteisöjen piirissä. Sampo Pankilla on jo lähes 40 prosentin markkinaosuus yritysten maksuliikkeessä, ja sillä on vahva asema yritysten rahoittajana ja likviditeetinhalinnassa. Sampo on ylivoimainen markkinajohtaja yritysten ja yhteisöjen pääomamarkkinapalveluissa. Sammon pääomamarkkinayksikkö on pitänyt pitkään ykköspaikkaa omalla alueellaan, ja Mandatumilla on vastaava asema yritysten investointipankkipalveluissa. Sampo on markkinoiden ykkönen myös yritysten henkivakuutuksissa.

Osakkeenomistajien kannalta merkittävää on, että Sampo pienensi vuoden 2002 aikana huomattavasti riskitasoaan. Yhtiö siirsi vahinkovakuutusliiketoiminnat

44 prosenttia kaikkiin rahastoihin tulleista nettovaroista tuli vuoden 2002 aikana Sammon ja Mandatumin rahastoihin.

osaksi pohjoismaista If-konsernia ja myi pääosin entisen Suomen Vientiluoton projekti- ja vientirahoituksen luotot Landesbank Schleswig-Holstein Girozentralelle. Sampo menestyi myös hyvin

sijoittajana vaikeissa pääomamarkkinaolosuhteissa.

Sampo onnistui monessa asiassa kilpailijoitaan paremmin vuonna 2002. Tämä on kunnioitettava saavutus, kun muistetaan, että vuosi 2001 oli yhtiössä aikamoinen myllerrysten vuosi. Siksi onkin aiheellista kiittää Sammon henkilöstöä hyvin tehdystä työstä. Ilman teitä vuoden 2002 kaltainen menestys erittäin vaikeissa markkinaolosuhteissa ei olisi ollut mahdollinen.

Helsingissä maaliskuussa 2003

Björn Wahlroos
konsernijohtaja

Keskeiset tapahtumat vuonna 2002

Tammikuu

Sammosta tuli vahinkovakuutus konserni Ifin suurin omistaja 38,05 prosentin osuudella, ja Sampo-konserniin kuuluvat vahinkovakuutusyhtiöt siirtyivät osaksi Ifiä. Siirtyneiden yhtiöiden nimet muuttuivat. Vakuutusyhtiö Sampo Oy:stä tuli If Vahinkovakuutusyhtiö Oy ja Sampo Teollisuusvakuutus Oy:stä If Teollisuusvakuutus Oy. Aiemmin ilmoitetun mukaisesti omistusmuutoksen jälkeenkin ne pysyivät suomalaisina.

Helmi

Sampo ilmoitti ottaneensa rahastojen salkunhoidossa käyttöön avoimen arkkitehtuurin. Sijoitusrahastoihin valitaan alueen johtava kansainvälinen varainhoitaja kurinalaisen prosessin tuloksena.

Sampo julkaisi vuoden 2001 tuloksen. Sampo-konsernin liikevoitto oli 1286 miljoonaa euroa (1628 milj. €). Konsernin kaikki liiketoimintalueet yltyivät hyvään tulokseen. Liikevoiton supistuminen johtui vertailuvuoden kertaluonteisten myyntivoittojen ja osinkojen vaikutuksesta.

Maaliskuu

Hallinto- ja tukipalveluja koskevat yt-neuvottelut päättyivät, ja niiden seurauksena Sampo-konsernin henkilöstö väheni 489 henkilöllä ja osakkuusyhtiö Ifin henkilöstö Suomessa 250 henkilöllä. Pääosa vähennyksestä toteutui tuki- ja eläkeratkaisuilla, eräiden toimintojen ulkoistamisilla sekä uudelleen koulutuksella asiakaspalvelu- ja myyntitehtäviin.

Huhtikuu

Sampo myi pääoma-arvoltaan 1,3 miljardin euron vienti- ja projektirahoitussaatavat eli pääosan ulkomaisista pitkäaikaisista rahoitussaatavistaan Landesbank Schleswig-Holstein Girozentraalle (LB Kiel). Myynti liittyi Sammon vuonna 2001 hyväksytyyn strategiaan toteuttamiseen.

Toukokuu

Mandatum Omaisuudenhoito Oy:n absoluuttisen tuottotavoitteen varainhoito ja Rahastoyhtiö 3C Oy yhdistyvät uudeksi yhtiöksi, 3C Asset Management Oy:ksi. Uudesta yhtiöstä Sampo omistaa alkuvaiheessa 56 prosenttia ja 3C:n avainhenkilöt 44 prosenttia.

Elokuu

Sampo Oyj ilmoitti lunastaneensa vähemmistöomistajilta vajaan viiden prosentin osuuden AS Sampo Pankin osakekannasta, jonka seurauksena Sampo omistaa lähes kokonaan AS Sampo Pankin osakekannan. Sampo Pank on Viron kolmanneksi suurin pankki.

Syyskuu

Pääosin yritys- ja yhteisöasiakkaiden sijoituksista koostuva Sampo Yhteisökorko ylitti ensimmäisenä suomalaisena rahastona miljardin euron rajan.

Sammon keväällä lanseeraama Sammon tunti ja tapa toimia näkyvät myös markkinaosuuksissa: Sampo Rahastoyhtiö nousi suomalaisilla pääomilla mitattuna Suomen suurimmaksi rahastoyhtiöksi.

Lokakuu

Amanda Capital Oyj (entinen Finvest Oyj) ja Sampo-konserni yhdistivät pääomarahastojensa ja -sijoitustensa hallinnonin Mandatum Pääomarahastot Oy:ön. Tarkoituksena on luoda johtava pohjoismainen pääomasijoitusten varainhoito-organisaatio. Sampo Oyj omistaa kokonaan Mandatum Pääomarahastot Oy:n.

Marraskuu

Tuoreet tilastotiedot kertoivat myönteisestä kehityksestä myös vakuutusäästämisessä: Henki-Sammon markkinaosuus nousi henkilöasiakkaiden sijoitussidonnaisissa vakuutuksissa vuoden aikana peräti 14,3 prosenttiyksikköä ja oli syyskuun lopussa 25,6 prosenttia.

Joulukuu

Sampo toi markkinoille ensimmäisenä suomalaisyhtiönä myös yksityissijoittajille tarkoitetun absoluuttisen tuoton rahaston, Elikisirin.

Sampo Oyj:n kokonaan omistamat tytäryhtiöt Sampo Liikekiinteistöt Oy ja Mandatum Holding Oy sulautuivat Sampo Oyj:ön.

Liiketoimintakatsaukset

Pankkitoiminta

- 6 Henkilöasiakkaat – keväällä 2002 lanseerattu Sammon tapa toimia saavutti suosion
- 8 Yksityispankki – lähellä suomalaista asiakasta, käytössä laaja kansainvälinen palveluvalikoima
- 9 Yritysassiakkaat – perinteisiä pankkipalveluja kattavampaa finanssipalvelua

Pitkäaikaissäästäminen

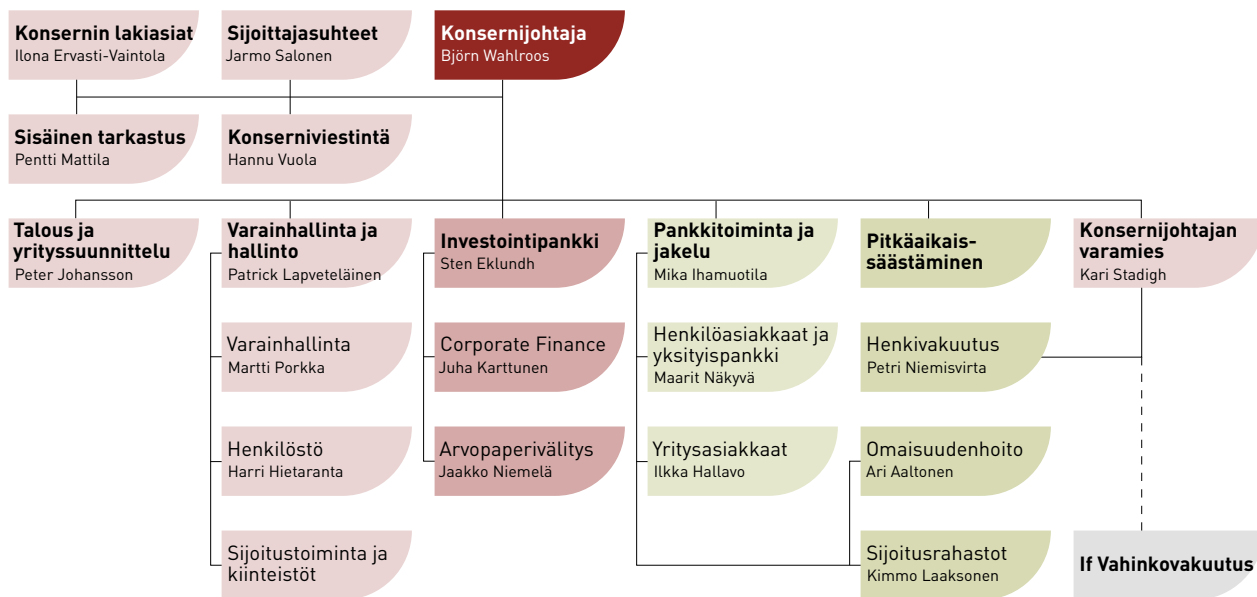
- 10 Henkivakuutus – onnistunut vuosi vaativassa toimintaympäristössä
- 11 Sijoitusrahastot – nousu markkinajohtajaksi
- 11 Omaisuudenhoito – jatkaa Suomen suurimpana

Investointipankkitoiminta

- 12 Mandatum & Co – johtava asema vahvistui yrityskauppajärjestelyissä
- 13 Mandatum Pankkiiriliike – markkina-aseman vahvistumista useissa asiakasryhmissä
- 14 Kiinteistömaailma – Suomen toiseksi suurin kiinteistönvälitysketju
- 15 If Vahinkovakuutus – Sammon vahinko-vakuutus-liiketoiminta osaksi pohjoismaista If-konsernia

Sampo-konserni

Vuonna 2002 Sammossa jatkettiin työtä valitun strategian eteen: Sampo haluaa olla suomalaisille kiinnostavin ja paras kumppani säästämässä ja sijoittamisessa.

Sammon neuvontapalvelujen kysyntä on kasvanut voimakkaasti, ja vuoden aikana 60 000 asiakkaalle on varattu keskustelu-aikaa konttoriin oman talouden suunnittelua varten. Uusi toimintatapa on saanut hyvän vastaanoton asiakkailta, ja osin sen johdosta pankin henkilöasiakasverkosto onnistui myymään ennätysmäärän sijoitusrahastoja sekä henki- ja eläkevakuutuksia.

Vuoden 2002 aikana Sammon mielikuva pankkina sekä sijoittamisen ja säästämisen asiantuntijana on vakiinnuttanut asemansa, vaikka vahva mielikuva vahinkovakuutusyhtiönä on osaltaan hidastanut muutosta. Vahinkovakuutusten eriyttäminen If-brandin alle tulee helpottamaan vahvan Sampo-brandin rakentamista.

Sammon pankkitoiminta kasvaa tulevaisuudessa hyödyntäen säästämis- ja sijoittamismarkkinoiden muutosta. Sammon osuus tavoitemarkkinoista kasvaa

aktiivisen ja osaavan myynnin ansiosta.

Asiakkaan taloutta tarkastellaan kokonaisuutena

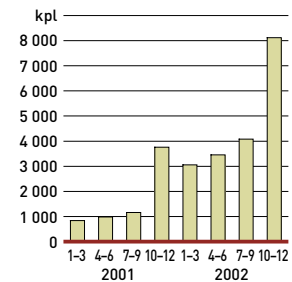
Kuluneen vuoden aikana Sampo on halunnut erottua talouden suunnittelun neuvonantajana, joka palvelee useimpia suomalaisia. Pankin konttoreissa tehtävä työ on muuttanut luonnettaan, kun neuvontapalvelujen

kysyntä on voimakkaasti kasvanut. Kysynnän kasvuun Sampo on vastannut lisäämällä henkilöstöä näissä asiantuntijapalveluissa ja panostamalla jatkuvasti henkilöstön koulutukseen.

Sampo tarjoaa uudenlaisen palvelumallinsa myötä asiakkaille heidän elämäänsä, tulevaisuuden

rakentamiseen ja säästämiseen sopivia ratkaisuja. Sammon tarjoamassa palvelussa käydään läpi asuminen, eläke-aikaan varautuminen, säästöjen kartuttaminen ja sijoittaminen sekä yllättäviin menoihin varautuminen. Kuluneen vuoden aikana lanseerattiin Sammon tunti-käsite kuvaamaan asiakkaan ja Sammon asiantuntijan välistä keskustelua. Näitä keskusteluja tukemaan Sampo ottaa vuoden 2003 aikana käyttöön uuden verkko-työkalun.

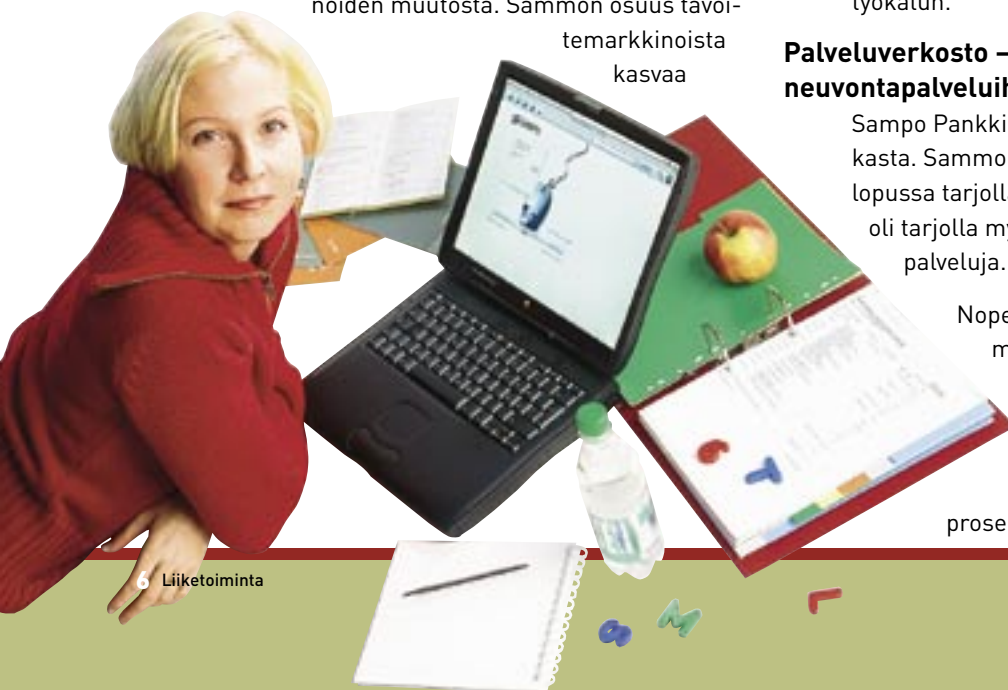
Eläkevakuutusten myynti henkilöasiakkaille

Palveluverkosto – konttorit keskittyvät neuvontapalveluihin

Sampo Pankki palvelee yli miljoonaa henkilöasiakasta. Sammon finanssipalveluja oli vuoden 2002 lopussa tarjolla 131 toimipaikassa, joista 49:ssä oli tarjolla myös If Vahinkovakuutusyhtiön palveluja.

Nopea kehitys pankkipalvelujen automatisoinnissa on vaikuttanut siihen, että päivittäisten raha-asioiden hoito pankkikonttoreissa on voimakkaasti vähentynyt. Sammon asiakkaista ainoastaan kolme prosenttia hoitaa peruspankkiasioitaan

konttoreiden henkilökunnan kanssa. 70 prosenttia päivittäisistä asiakaskohtaamisista tapahtuu jo verkkopankissa. Tämän vuoksi verkkopankin kapasiteettia kasvatettiin ja valvontapalveluja tehostettiin vuoden aikana.

Sammon verkkopalvelujen kehittäminen ulkoistettiin vuonna 2001 Meridea Financial Software -yhtiöön. Meridea toimittaa Sammolle uuden verkkopankkiohjelmiston.

Sammon puhelinpalvelujen toiminta muuttui kuluneen vuoden aikana myyntipainotteiseksi. Puhelinpalvelu lisäsi merkittävästi myynnillisiä yhteydenottoja asiakkaille ja toimi konttoreiden tukena uusasiakashankinnassa tekemällä ajanvarauksia konttoreihin. Sammon puhelinpalvelusta tehtiin vuonna 2002 lähes 500 000 yhteydenottoa uusille ja nykyisille asiakkaille. Palvelu puhelinpalveluun soittaville asiakkaille parantui keväällä 2002, kun Oulun ja Helsingin yksiköiden kesken toteutettiin palvelujen keskittäminen ja uusi työnjako. Jatkossa verkkopalvelujen, konttori- ja puhelinpalvelujen yhteensopivuus sekä palvelujen saatavuus ja käytettävyys korostuvat entisestään.

Pankkitoiminta – asuntolainojen kysyntä kasvoi

Alhaisen korkotason tukemana asuntokauppa kävi odotuksia vilkkaammin, ja uusia asuntolainoja otettiin edellisvuotta enemmän. Alhainen korkotaso teki myös pidemmät kiinteät korot harkittavaksi vaihtoehdoksi. Huolimatta asuntolainojen määrän kasvusta kaikkia tavoitteita ei saavutettu, joten vuoden 2003 aikana Sampo panostaa asuntolainojen myyntiin osana perheen talouden kokonaissuunnittelua. Sammon toimintamallin mukaisesti asuntolainoihin liittyy usein mahdollisuus järjestellä asiakkaan talouden hallintaa laajemminkin, esimerkiksi eläkeva-

Baltia ja Puola

Sammolla on tytäryhtiöt Virossa ja Liettuassa. Henkivakuutusyhtiöt Sammolla on kaikissa Baltian maissa sekä Puolassa. Lisäksi Sammolla on eläkerahastoyhtiö Puolassa.

Baltian pankkitoiminnan kehittämisessä painopiste on ollut henkilöasiakkaissa. Virossa henkilöasiakasmäärä yli kaksinkertaistui vuoden 2002 aikana 60 000 asiakkaaseen ja Liettuassa määrä nousi 4 500 asiakkaaseen. Erityisesti asuntolainojen kasvu on ollut voimakasta. Yrityisasiakaspuolella kasvu on ollut maltillista. Asiakasvalintaan ja luottoriskien hallintaan on kiinnitetty

kuutus- ja rahastosäästämisen avulla. Premium Asuntorahoitusta, joka on Sammon oma tavaramerkki, myytiin aikaisempaa enemmän.

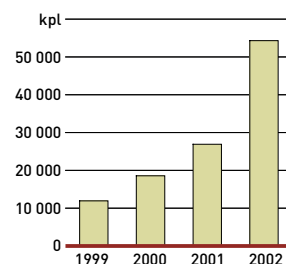
Sammon kansainvälisten maksukorttien määrä jatkoi kasvuaan.

Asiakkaat olivat kiinnostuneita sekä mahdollisuudesta käyttää korttia ulkomailla että Sammon Eurocard- ja Visa -luottokortteihin liittyvän luottolimitin tuomasta ostovoimasta. Luotto- ja

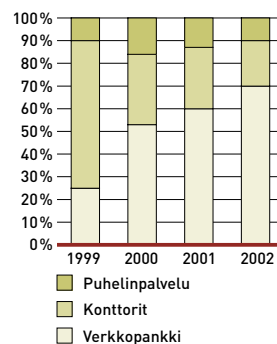
pankkikorttien käyttö maksuvälineenä lisääntyi voimakkaasti. Korttiosojen määrä kasvoi yli 15 prosenttia, kun samaan aikaan Sammon asiakkaiden käteisnostojen määrä väheni 11 prosentilla. Vuonna 2002 korttiosojen kokonaisarvo oli jo selvästi suurempi kuin automaatti- ja konttorinosojen.

Sammon lanseeraamalle, asiakkaan pääoman turvaavalle Osaketalletukselle on epävarmassa markkinatilanteessa ollut kysyntää. Turvallisuuden ja kiinteän koron lisäksi Osaketalletus tarjoaa mahdollisuuden hyvään tuottoon osakekurssien noustessa.

Jatkuvat rahastosäästösopimukset

Asiakaskontaktit eri palvelukanavilla

erityistä huomiota. Virossa on saavutettu vahva asema myös uusien työeläkerahastojen hallinnoinnissa. Vuoden lopussa markkina-osuus nousi 14,5 prosenttiin.

Baltian henkivakuutusyhtiöiden kasvu jatkui suotuisana. Virossa ja Latviassa maksutulo kasvoi noin 100 prosenttia. Liettuassa myynti lisääntyi tätäkin merkittävämmän ja asiakaskanta kaksinkertaistui. Baltiassa vakuutettujen määrä on noin 15 000. Puolan henkivakuutus maksutulo kasvoi 17 prosenttia. Asiakasmäärä on noin 17 000. Puolan eläkerahastoon sijoitettujen varojen määrä kasvoi yli 35 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Eläkerahastolla on siellä 440 000 asiakasta.

Sammon yritys- ja yhteisöasiakasliiketoiminta keskittyy asiakkaiden tarpeita palvelevien tuotteiden ja palvelujen myyntiin. Toiminta perustuu asiakasvastuujärjestelmään sekä markkinoiden laajimpaan finanssi-palveluvalikoimaan, johon kuuluvat sijoitus-, maksuliike-, likviditeetin hallinta- ja rahoituspalvelut. Keskeisiä palveluja ovat myös riskienhallinta- ja omistusjärjestelyihin liittyvät palvelut sekä yritysjohton ja henkilöstön vakuutus- ja palkitsemisjärjestelmät.

Sampo Pankin yli 80 000 aktiivista yritysasiakasta palvelee 55 toimipaikassa yli 250 asiakasvastuuhenkilöä. Suuryrityksiä sekä julkisyhteisöjä ja järjestöjä palvelevat niihin erikoistuneet yksiköt. Nimetyt asiakasvastuuhenkilöt toimivat tiiviissä yhteistyössä konserniyhtiöiden sekä If Vahinkovakuutusyhtiön ja Varma-Sammon kanssa. Asiakasvastuuhenkilöiden tehtävänä on huolehtia siitä, että asiakkaalla on käytettävissään kaikki heidän tarpeisiinsa soveltuvat palvelut. Kokonaisuutta täydentävät puhelinmyyntiyksiköt sekä sähköiset palvelukanavat.

Verkkopalveluiden käyttö kasvoi vuonna 2002 lähes neljänneksen. Yritysten maksuliikkeessä elektronisen asioinnin osuus on lähes 100 prosenttia. Pääpaino verkkopalvelujen kehittämisessä on asiakkaiden omaa verkkoliiketoimintaa tukevilla palveluratkaisuissa. Näitä ovat esimerkiksi tunnistuspalvelu, E- ja T-lasku sekä verkkomaksu.

Sampo kouluttaa jatkuvasti yritys- ja yhteisöasiakasliiketoiminnan henkilöstöään. Viimeisin panostus on Helsingin kauppakorkeakoulun kanssa toteutettu sijoitusasiantuntijatutkinto, jonka ovat suorittaneet kaikki yritysasiakkaita palvelevat henkilöt.

Asiakkaiden luottamus näkyy volyymin kehityksessä

Sammon asema säilyi vahvana perinteisissä pankkituotteissa, erityisesti asiakkaiden likviditeetin hallinnassa, ottolainauksessa ja maksuliikkeessä. Sijoitustuotteiden markkinaosuudet kasvoivat edelleen voimakkaasti. Yritys- ja yhteisöasiakkaat tehostivat likviditeetin hallintaansa vuoden aikana käyttäen jatkuvasti enemmän rahastoja.

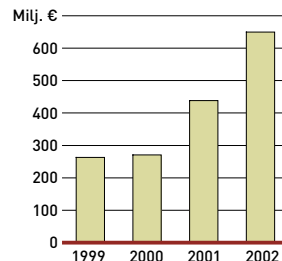
Uudesta luotonannosta vienti- ja projektirahoituksessa Sampo luopui vuonna 2001. Keväällä 2002 Sampo myi pääoma-arvoltaan 1,3 miljardin euron vienti- ja projektirahoitussaatavat. Toiminta keskittyy nykyisin suomalaisten ja Suomessa toimivien yritysten ja yhteisöjen luottottamiseen, ja näistä asiakkuuksista haetaan aktiivisesti kasvua. Epävarmasta suhdannetilanteesta huolimatta luottotappiot ovat olleet vähäisiä.

Suuryritysliiketoiminnassa tarjotaan asiakasvastuuhenkilöiden johtamien asiakastiimien avulla perinteisiä pankkituotteita kattavampaa finanssi-palvelua. Nettolainan-

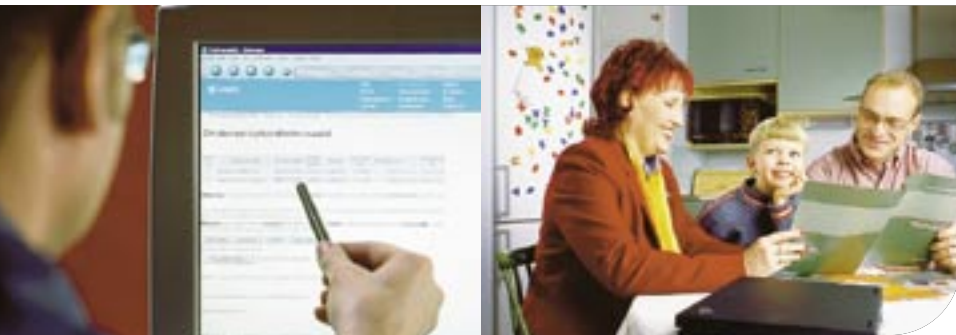
anto suuryrityksille laski jonkin verran, mikä johtui edellistä vuotta vähäisemmästä rahoituksen kysynnästä ja tiukasta hintakilpailusta. Sammon asema suomalaisten suuryritysten merkittävänä rahoittajana säilyi kuitenkin vakaana. Mahdollisuudet keskittyä suomalaisiin yritysasiakkuuksiin parantivat merkittävästi Sammon myytyä vienti- ja projektirahoitussaatavansa.

Yritysten ja yhteisöjen pääomamarkkinapalveluissa Sampo on markkinajohtaja. Näiden palvelujen merkitys kasvaa Suomessa koko ajan. Pääomamarkkinayksikkö järjesti vuonna 2002 neljä syndikoitua luottoa ja 13 joukkovelkakirjalainaa asiakasyrityksilleen, jotka edustivat kattavasti eri toimialoja Suomessa ja Ruotsissa. Näistä merkittävimmät järjestelyt olivat Stora Enson metsien arvopaperistamisemissio (Tornator Finance p.l.c.), joka oli ensimmäinen metsävakuudellinen laina euromarkkinalla, Rautaruukille järjestetty ensimmäinen yrityksen liikkeeseenlaskema debentuurilaina sekä Myllykosken liikkeeseenlasku, jonka yhteydessä julkaistiin ensimmäinen Fennoratingin luottoluokitus.

Yrityskonttoriverkoston rahastomyynti

Pitkäaikaissästäminen

Myyntiverkoston vahva ja määrätietoinen työ näkyi markkinosuusien nousuna painopistealuilla.

Henkivakuutus – onnistunut vuosi vaativassa toimintaympäristössä

Vuoden 2002 aikana Henki-Sammon maksutulo lähes kaksinkertaistui sijoitussidonnaisissa vakuutuksissa: kasvua oli 82,9 prosenttia ja markkinaosuus nousi 25,3 prosenttiin. Merkittäviä tekijöitä onnistumisessa olivat hyvin toimivat myyntikanavat sekä tuotekehitys ja yhteistyö rahastoyhtiön kanssa. Myös yksilöllisessä eläkevakuutuksessa myynti kasvoi huomattavasti – edellisvuoden 7911 kappaleesta nousiin 154 prosenttia 20064 tehtyyn sopimukseen. Markkinaosuus henkilöasiakassegmentissä nousi 15,2 prosenttiin. Kun pois luetaan laskuperustekorollinen sijoitusvakuutus, markkinaosuus henkilöasiakassegmentissä oli 25,0 prosenttia. Henki-Sampo toimi markkinoiden valtavirtaa vastaan kasvattamalla sijoitussidonnaisten vakuutusten myyntiä ja vähentämällä laskuperustekorollisten vakuutusten osuutta, kun kilpailijoilla painopiste oli laskuperustekorollisissa vakuutuksissa.

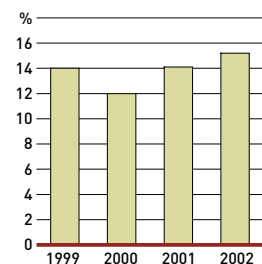
Koko alan maksutulo Suomessa kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 2,1 prosenttia 3,3 miljardiin euroon. Osakekurssien lasku nosti henkivakuutusyhtiöiden vakavaraisuuden keskustelunaiheeksi niin Suomessa kuin muussakin läntisessä Euroopassa. Suhhteissa markkinoihin Henki-Sammon sijoitustoiminta toimi menestyksellisesti, ja kursien laskun

vaikutus vakavaraisuuteen hallittiin hyvin: vakavaraisuusaste oli vuoden lopussa 12,4 prosenttia.

Henki-Sammon henki- ja eläkevakuutuksia myydään usean myyntikanavan kautta. Sampo Pankin konttoriverkosto toimii pääjakelukanavana, ja erityisesti henkilöasiakassegmentissä myynnin kasvu oli vuonna 2002 vahvaa. Lisäksi eläkevakuutusten myynnissä yhteistyömallit agenttien kanssa kasvattivat myyntiä. Yritysmynnissä Sampo Pankin yritysverkoston rinnalla Sammon osakkuusyhtiö Ifin ja yhteistyöyhtiö Varma-Sammon rooli oli merkittävä.

Yritysten ja yhteisöjen kanssa yhteistyössä käynnistetyt ns. workplace-ratkaisut olivat onnistuneita. Workplace-toimintamallissa työnantaja ja Sampo tekevät sopimuksen, joka tarjoaa yrityksen työntekijöille bonusetuja heidän Sampoon tekemiinsä vapaaehtoiisiin eläkevakuutuksiinsa. Toimintamalli vaikuttaa osaltaan yksilöllisen eläkevakuutuksen myynnin suotuisaan kehitykseen, ja yrityksille yhteistyö Sammon kanssa mahdollisti uudenlaisen henkilöstöedun tarjoamisen.

Henki-Sammon markkinaosuus henkilöasiakassegmentissä

Jatkossakin myynnissä keskitytään erityisesti henkilöasiakkaisiin, sijoitussidonnaisiin ja jatkuvamaksuisiin vakuutuksiin. Pienten ja keskisuuren yritysten yksilöllisiin ja ryhmäeläketarpeisiin tarjotaan ratkaisuja aiempaa aktiivisemmin. Palveluja tarjotaan tulevaisuudessakin usean kanavan kautta.

Palvelu- ja tuotantoprosessien laatu ja tehokkuus on tärkeää. Toteutetut tehostamistoimenpiteet alensivat Henki-Sammon liikekustannussuhteen 97 prosenttiin. Kustannustehokkuutta parantavia toimenpiteitä jatketaan tulevan vuoden aikana.

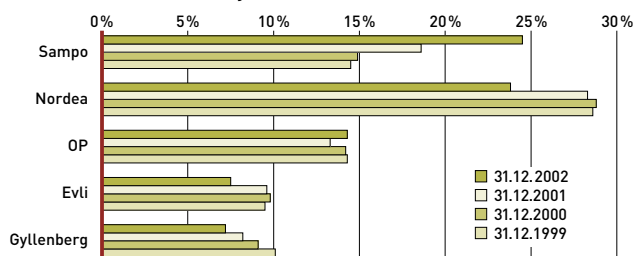
Sijoitusrahastot – nousu markkinajohtajaksi

Suomeen rekisteröityihin rahastoihin tehtiin vuonna 2002 uusia nettomerkintöjä noin 3,4 miljardia euroa. Rahastopääomat kasvoivat kuitenkin ainoastaan 1,2 miljardia euroa osakemarkkinoiden poikkeuksellisen heikon kehityksen seurauksena. Sammon osuus rahastojen uusista nettomerkinnöistä oli noin 44 prosenttia, joten Sammon rahastopääomat kasvoivat huomattavasti kilpailijoita nopeammin. HEXin julkaiseman Suomen Sijoitusrahastoyhdistyksen rahastoreportin mukaan Sampo nousi syyskuussa markkinajohtajaksi suomalaisilla pääomilla mitattuna. Vuoden lopussa Sammon markkinaosuus oli 24,5 prosenttia. Nousua vuoden takaiseen on 6,1 prosenttiyksikköä.

Rahastojen myynnissä onnistuttiin niin henkilö- kuin yritys- ja yhteisöasiakaspuolellakin. Edellisen vuoden tapaan henkilöasiakkaat ohjasivat varoja matalariskisiin vaihtoehtoihin, erityisesti lyhyen koron ja absoluuttisen tuottotavoitteen rahastoihin. Osakepainotteisiin rahastoihin yksityishenkilöt sijoittivat pääosin jatkuvilla rahastosäästösopimuksilla. Osuudenomistajia Sammon rahastoissa oli vuoden lopussa noin 197 000. Kasvua edellisvuodesta oli 35 prosenttia. Yritys- ja yhteisöasiakkaiden keskuudessa trendi tehostaa kassanhallintaa rahastojen avulla vahvistui edelleen. Kassanhallinnan välineeksi suunniteltu Rahastoporras-tuote kasvatti suosiotaan ja ohjasi varoja Suomen suurimmaksi sijoitusrahastoksi kasvaneeseen Sampo Yhteisökorkoon.

Sampo Rahastoyhtiö yhdisti ja perusti useita uusia rahastoja. Rahastojen yhdistämisellä selkeytettiin rahastovalikoimaa ja uusien rahastojen perustamisella vastattiin asiakkaiden tarpeisiin. Sampo toi vuoden aikana markkinoille mm. arvoyhtiöihin sijoittavan Mandatum US Small Cap Value -rahaston sekä instituutioasiakkaille suunnatut Enhanced-indeksirahastot. Lisäksi markkinoille tuotiin Suomen ensimmäinen absoluuttisen tuottotavoitteen rahastojen rahasto, erikoissijoitusrahasto Eliksir. Se sijoittaa hajautetusti useiden eri varainhoitajien absoluuttisen tuottotavoitteen rahastoihin. Eliksirin sijoituskohteiksi valittavat rahastot analysoi 3C Asset Management.

Rahastoyhtiöiden markkinaosuudet, Suomeen rekisteröidyt rahastot

Rahastomuotoisen sijoittamisen ja säästämissen odotetaan edelleen kasvattavan suosiotaan. Korkojen historiallisen alhainen taso yhdistettynä jo pitkään jatkuneeseen osakemarkkinoiden laskuun lisännee jatkossa asiakkaiden kiinnostusta muihinkin kuin korkorahastoihin. Rahastotuotteista absoluuttiseen tuottoon tähtäävien sekä sijoituspolitiikassaan kestävä kehityksen periaatteita noudattavien rahastojen uskotaan lisäävän suosiotaan.

Omaisuudenhoito – jatkaa Suomen suurimpana

Omaisuudenhoidon toimintaa vuonna 2002 leimasi aseman vahvistuminen kasvualueilla yritys-kaupoin, ja sijoitusrahastojen salkunhoitoa järjestettiin uudelleen rahastojen yhdistämisen myötä. Sampo hankki osake-enemmistön absoluuttisen tuottotavoitteen rahastojen Suomen uranuurtajasta, Rahastoyhtiö 3C:stä, johon yhdistettiin Mandatum vastaavat toiminnot. Amanda Capital Oyj (entinen Finvest Oyj) ja Sampo-konserni yhdistivät pääomarahastojensa ja -sijoitustensa hallinnoinnin Mandatum Pääomarahastoihin.

Vuonna 2002 Mandatum Omaisuudenhoito Oy säilytti asemansa Suomen suurimpana yritys- ja yhteisöasiakkaiden omaisuudenhoidoyhtiönä. Vaikeasta markkinatilanteesta huolimatta omaisuudenhoidosopimusten lukumäärä ja sopimusvarallisuus kasvoivat edelleen. Mandatum Omaisuudenhoidossa sopimusvarallisuutta oli sijoitusrahastot ja konsernin oma salkku mukaan lukien vuoden 2002 lopussa noin 15,7 miljardia euroa (10,1). Konsernisidonnaisen varallisuuden osuus oli noin 6,6 miljardia. Mandatum Pääomarahastot Oy:n hoidossa oli noin 800 miljoonaa euroa ja 3C Asset Management Oy:n hoidossa noin 400 miljoonaa euroa.

Investointipankkitoiminta

Sammon investointipankki toimii Mandatum-brandin alla. Investointipankki muodostuu kahdesta yhtiöstä: Corporate Finance -liiketoimintaa harjoittavasta Mandatum & Co Oy:stä sekä osakevälityksestä ja sijoitustutkimuksesta vastaavasta Mandatum Pankkiiriliike Oy:stä.

Vuonna 2002 investointipankin toimintaympäristö oli edelleen haasteellinen. Talouden näkymät olivat epävarmat, ja keskeiset hintaindeksit Helsingin Pörssissä laskivat selvästi (HEX-Yleisindeksi -34,4 prosenttia ja HEX-Portfolioindeksi -16,7 prosenttia). Laskevat kurssit heijastuivat myös osakevaihtoon, ja Helsingin Pörssin kokonaisvaihto laski lähes seitsemän prosenttia. Osakevaihto keskittyi edelleen Nokiaan, jonka osuus vaihdosta oli 70,4 prosenttia.

Talouden epävarmuus heijastui myös yritysjärjestelyihin, joiden lukumäärä maailmanlaajuisesti laski lähes 50 prosenttia edellisen vuoden tasosta. Myös osakeantien ja listautumisten määrä laski edellisen vuoden ja varsinkin vuoden 2000 tasosta.

Mandatum & Co – johtava asema vahvistui yrityskauppajärjestelyissä

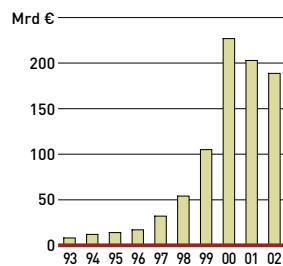
Mandatum & Co:n vuodesta muodostui vallinneet markkinaolosuhteet huomioiden hyvä, ja se säilytti johtavan asemansa yrityskauppa- ja muiden järjestelyiden neuvonantajana Suomessa.

Osakemyynteihin perustuvia yhtiöiden listautumisia ei Suomessa vuoden aikana toteutettu, ja muitakin pääomamarkkinatransaktioita oli selvästi edellistä vuotta vähemmän. Markkinatilanteesta johtuen vuosi 2002 oli pääomamarkkinasektorilla Mandatumissa vaatimaton, ja vuoden aikana keskityttiin järjestelmien kehittämiseen. Yrityskauppojen ja -järjestelyjen neuvonannossa vuodesta muodostui

Mandatumin kannalta hyvä: se toimi vuoden aikana neuvonantajana useissa merkittävässä yritysjärjestelyissä ja oli selvä markkinajohtaja Suomessa.

Osakemarkkinoilla markkinatilanne on vuoden 2003 alussa jatkunut edelleen epävarmana. Epävarmuus taloudellisen tilanteen elpymisestä on kasvanut, eikä yritysjärjestelyiden lukumäärän uskota kasvavan viime vuoden tasosta. Pääomamarkkinoilla voi järjestelyjen määrä lisääntyä viime vuoden alhaisesta tasosta sillä edellytyksellä, että osakemarkkinat elpyvät loppuvuotta kohden. Mandatum & Co:n tulevaisuudennäkömät ovat kuitenkin vuodelle 2003 hyvät, ja vahvan aseman yritysjärjestelyiden neuvonannossa uskotaan säilyvän. Pääomamarkkinatransaktioiden neuvonantajana ja järjestäjänä sillä on hyvät edellytykset vahvistaa asemaansa.

Osakevaihto Helsingin Pörssissä

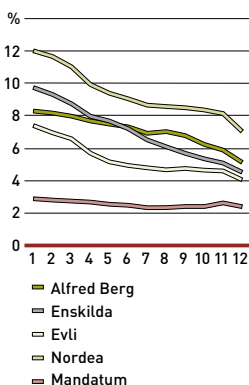

Mandatum Pankkiiriliike – markkina-aseman vahvistumista useissa asiakasryhmissä

Huolimatta ulkomaisten (etä)välittäjien voimakkaasta tulosta Helsingin Pörssiin Mandatum Pankkiiriliikkeen markkinaosuus pysyi ennallaan. Sen osuus HEX Oyj:n kokonaisvaihdosta oli 2,7 prosenttia ja kauppojen lukumäärästä 5,0 prosenttia. Vuoden 2002 aikana Mandatum Pankkiiriliike onnistui lisäämään markkinaosuuttaan useissa asiakassegmenteissä. Erityisesti suorien vähittäisasiakkaiden määrää onnistuttiin kasvattamaan.

Sijoitustutkimus alkoi tuottaa aikaisempaa enemmän myös kotimaisille vähittäisasiakkaille suunnattuja analyysejä. Asiakkaiden tarpeiden paremman

Kotimaisten välittäjien osuus Helsingin Pörssin vaihdosta vuonna 2002

palvelun takaamiseksi ja jakelun tehostamiseksi käyttöön otettiin uusi Internet-pohjainen tutkimuskirjasto- ja tutkimustietokantapalvelu Mandatum Research Database (MRD).

Vuoden 2002 vaikeassa markkinatilanteessa liiketoiminnan volyymia ja kannattavuutta voi pitää melko hyvänä. Kannattavuuteen vaikutti sekä haasteellinen toimintaympäristö että edelleen kireänä pysynyt kilpailutilanne, joka on vienyt välityspalkkiot hyvin alhaiselle tasolle. Myös

Pankkiiriliikkeen tulosta alensi se, että osakemarkkinoilla ei toteutettu pääomamarkkina-transaktioita.

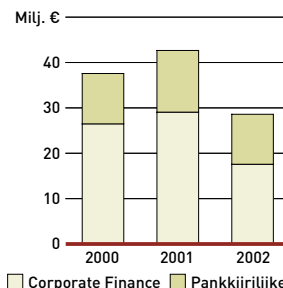
Vuoden 2003 aikana Mandatum Pankkiiriliike kehittää pitkäjänteisesti kaikkia kolmea liiketoimintaryhmäänsä: vähittäisliiketoimintaa, instituutioliiketoimintaa

sekä johdannaisliiketoimintaa, vaikka voimakkain kasvu tuleeekin kotimaisista vähittäisasiakkaista. Sijoitustutkimuksessa jatketaan analyysejä kehittämistä myös vähittäisasiakkailla, ja samalla tutkimuskonseptia uudistetaan niin, että se tuo lisäarvoa instituutioasiakkaalle.

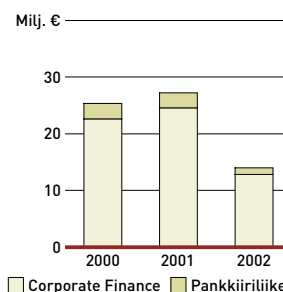
Nykyiset resurssit tarjoavat erinomaiset mahdollisuudet kasvun hyödyntämiseen, mikäli markkinatilanne normalisoituu vuoden 2003 aikana. Mandatum

Pankkiiriliike tavoittelee selkeää kasvua palkkiotuotoissa. Tuloskehitykseen vaikuttavat kuitenkin paitsi yleinen osakemarkkinoiden toimintaympäristö myös se, millaiset edellytykset ovat pääomamarkkinatransaktioille.

Investointipankkitoiminnan tuotot

Investointipankkitoiminnan liikevoitto

Vertailukelpoiset luvut saatavilla vuodesta 2000 alkaen.

Kiinteistömaailma

Kiinteistömaailma on Suomen toiseksi suurin kiinteistönvälitysketju. Ketjun keskusyksikön omistaa Sampo Pankki, mutta kaikki asuntomyymälät ovat itsenäisten yrittäjien omistamia osakeyhtiöitä. Valtakunnallisesti toimiva ketju tarjoaa asiakkailleen asuntojen ja kiinteistöjen myyntiin, ostoon sekä vuokraukseen liittyviä palveluja.

Kiinteistömaailman tavoitteena on saavuttaa markkinajohtajuus toimintapaikkakunnillaan.

Vuosi 2002 oli Kiinteistömaailman kolmastoista toimintavuosi. Ketju välitti vuoden aikana 9104 asunto- ja kiinteistökauppaa sekä hoiti lisäksi 2880 muuta toimeksiantoa. Ketjun välityskauppojen arvo oli 913,8 miljoonaa euroa ja bruttomääräiset välitystuotot 34,6 miljoonaa euroa. Välitystuotot kasvoivat edellisvuodesta kahdeksan prosenttia.

Ennakkotietojen mukaan Suomessa tehtiin vuonna 2002 kaikkiaan noin 135 000 asunto- ja kiinteistökauppaa. Luku on likimain sama kuin edellisenä vuonna. Asuntomarkkinat olivat varsin vilkkaat ensimmäisen vuosipuoliskon aikana, mutta kesä hiljensi etenkin vanhojen asuntojen markkinoita. Myös syksyn kauppamäärät jäivät edellisen vuoden vastaavan ajan tasolle. Vuoden 2001 lopulla alkanut asuntojen hintojen nousu jatkui kesään saakka. Nousu oli alueesta riippuen 7–15 prosenttia. Loppuvuoden 2002 hintataso oli varsin vakaa. Asuntojen reaali hinnat ovat nimellishintojen noususta huolimatta yleisesti alemmalla tai samalla tasolla kuin 1980-luvun lopussa.

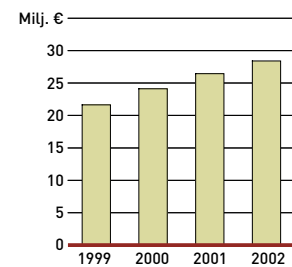
Palveluverkosto – tehoa franchisingilla

Kiinteistömaailma on rakenteeltaan franchising-ketju, ja Suomen kaikkien toimialojen franchisingketjuja vertailtaessa ketjuista neljänneksi suurin. Ketjuun kuului vuoden päättyessä 81 asuntomyymälää yhteensä 50 paikkakunnalla, ja sen palveluksessa työskenteli 387 henkilöä.

Ketjun keskusyksikkö tuottaa asuntomyymälöille erityisesti pankkiyhteistyöhön, markkinointiin, tietojärjestelmiin ja koulutukseen liittyviä palveluja. Kiinteistömaailman asiakaspalvelusta ja kiinteistönvälityksestä vastaavat itsenäisten kauppiaasyrittäjien omistamat asuntomyymälät.

Yrittäjyys tuo ketjuun erityisesti vahvan paikallisoaamisen, joustavuuden markkinoilla ja kustannustehokkaan toimintatavan. Ketjukokonaisuus mahdollistaa valtakunnallisen yhteismarkkinoinnin ja -myynnin sekä tuotteistetut ja yhtenäiset palvelut asiakkaille. Kiinteistömaailman arvoja ovat asiakasystävällisyys, rehellisyys, avoimuus, riipeys sekä uudistamishalu.

Ketjun liikevaihto

Palvelut – ostajat liikkuvat verkossa

Kiinteistömaailma on johdonmukaisesti uudistanut alan käytäntöjä. Ketju toi ensimmäisenä Suomeen asiakaslähtöisen asuntomyymälämallin, myytävien asuntojen kuvat myymälöihin ja markkinointiin sekä valtakunnallisen tietojärjestelmän yhteismyyntiin. Kiinteistömaailma on myös ollut tiennäyttävä kiinteistönvälityksen Internet-, mobiili- ja digitv-palveluiden kehittäjänä.

Sähköisten palvelujen ja markkinapaikkojen kehittyminen on nopeasti muuttanut alan markkinoinnin. Kiinteistömaailman myytäviin asuntoihin tutustuu Internetissä kuukausittain noin 200 000 eri kävijää. Uusimmat sähköiset palvelut mahdollistavat mm. esittelyaikaisten ja kohdetietojen saamisen teksti- tai kuvaviesteinä sähköpostiviestien vaihtoehtona.

If Vahinkovakuutus

Sammon vahinkovakuutustoiminta on ollut osa pohjoismaista If-vahinkovakuutus-konsernia 2. tammikuuta 2002 lähtien. If on Sammolle pitkäaikainen strateginen kumppani.

Sampo omistaa 38 prosenttia Ifin osakkeista ja osallistuu aktiivisesti konsernin kehittämiseen. Toinen merkittävä suomalainen omistaja on Varma-Sampo 10 prosentin osuudellaan.

Suomessa If on johtava vahinkovakuutusyhtiö 34 prosentin markkinaosuudella. Vuonna 2003 Ifin liikemerkki lanseerataan kokonaisvaltaisesti Suomessa. If jatkaa Sammon vahinkovakuutuksen perinteitä. Monikanavapalveluun kuuluu noin 75 konttoria, joista osa on Sammon kanssa yhteisiä sekä puhelinpalvelukeskukset ja Internet-palvelut, myös korvausasioissa.

If on myös Pohjoismaiden johtava vahinkovakuutusyhtiö, jolla on 3,7 miljoonaa asiakasta ja 24 prosentin markkinaosuus (2001). Vuonna 2002 yhtiön kokonaismaksutulo oli 4,2 miljardia euroa (38,1 miljardia Ruotsin kruunua). If-konsernissa on noin 7 600 työntekijää, joista noin 2 600 työkentelee Suomessa.

Operatiivisesti Ifin toiminta jakautuu asiakassegmenteittään henkilöasiakkaat-, yritysasiakkaat- ja suurasiaakkaat-liiketoiminta-alueisiin. Pohjoismaisessa organisaatiossa on mahdollisuus hyötyä eri maiden osaamisesta ja samanaikaisesti mukauttaa asiakasyhteydet ja tuotteet paikallisiin markkinaolosuhteisiin.

Tulos parantunut suunnitelmien mukaan

Vuoden 2002 aikana Ifissä on keskitytty asiakaslähtöisyyteen ja ydinliiketoiminnan kannattavuuden parantamiseen. Samanaikaisesti yhtiössä on luotu nopeasti ja joustavasti yhteinen pohjoismainen organisaatio, johon suomalainen toiminta saatiin liitettyksi odotettua aikaisemmin. Syyskuun 30. päivänä If Teollisuusvakuutus Oy sulautui If Vahinkovakuutusyhtiö Oy:ön.

If on alentanut kustannuksia ja parantanut kannattavuutta useilla toimenpiteillä. Kustannussäästöjä on saatu aikaan henkilöstön vähentymisellä ja synergiaeduilla mm. tietotekniikassa. Kustannussäästöt ovat koskeneet pääasiassa

tukitoimintoja, joten ne eivät vaikuttaneet asiakaspalveluun.

Maksukorotuksilla ja mittavilla kannattavuustoimenpiteillä on menestyksellisesti kohennettu niin kokonaistulosta kuin liiketoiminta-alueittaisia tuloksiakin. Vakuutustekninen tulos oli Ifissä positiivinen vuonna 2002. Yhdistetty kulusuhde aleni vuoden 2001 113,1 prosentista (pro forma) 106,1 prosenttiin vuonna 2002.

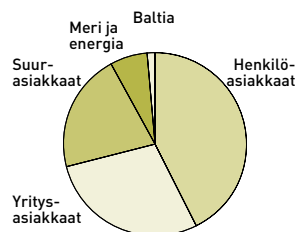
Ifin sijoitustoiminnan tulokseen vuonna 2002 vaikutti merkittävästi pörssikurssien lasku maailman osakepörssseissä, mitä osittain tasapainotti myönteinen kehitys joukkolainamarkkinoilla. Sijoitustoiminnan kokonaistuotto oli 2,1 prosenttia. If pienensi onnistuneesti sijoitusriskiä vähentämällä osakesijoituksia ja lisäämällä entisestään korkosijoituksia vuoden 2002 aikana.

Ifin liiketulos vuonna 2002 oli 227 miljoonaa euroa (2080 miljoonaa Ruotsin kruunua) tappiollinen.

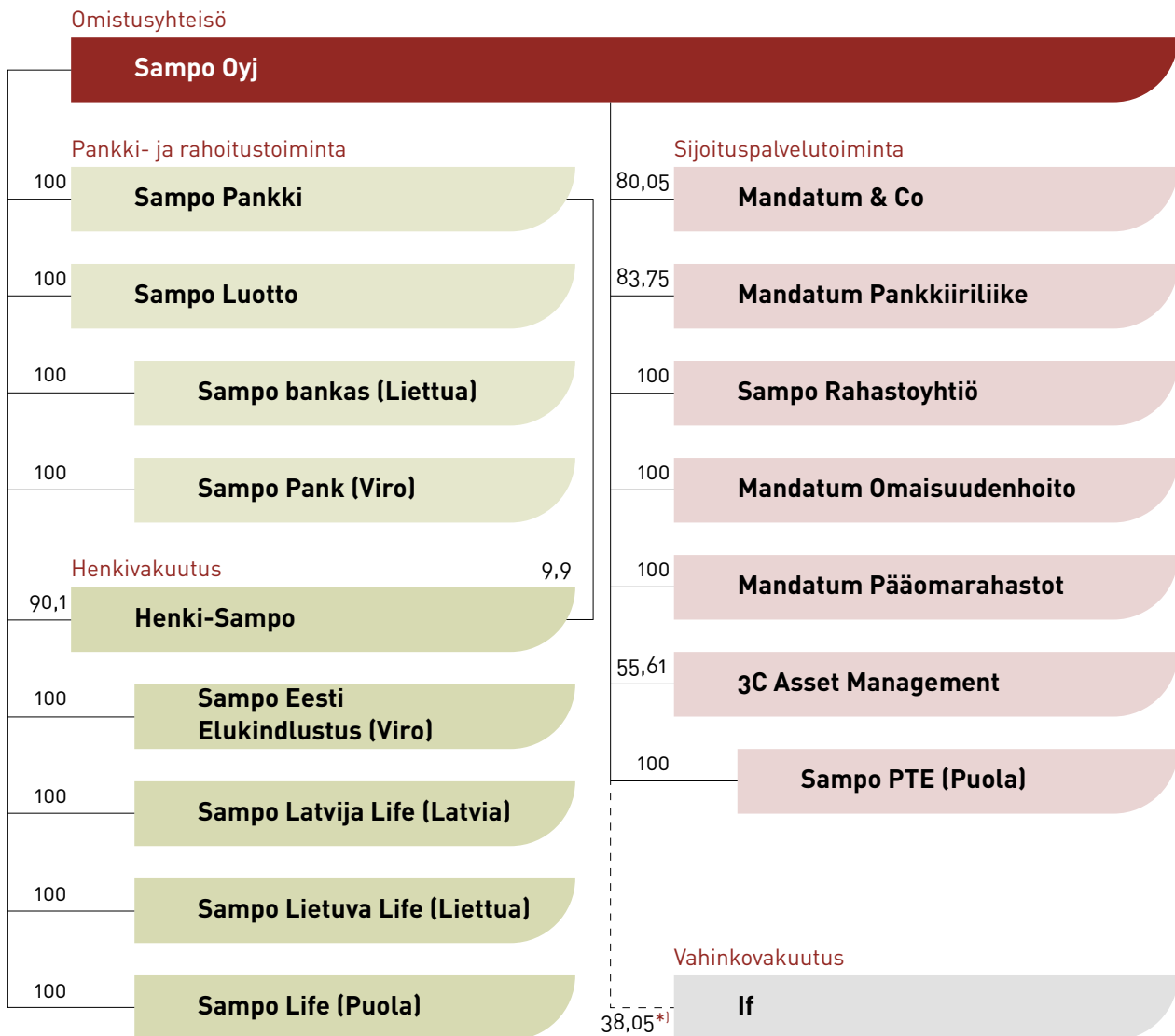
Kustannussäästöt ja muut viime vuoden toimenpiteet edistävät yhtiön kilpailukykyä ja kannattavuuden kohentamista myös vuonna 2003. Kustannustietoisuus ohjaa edelleen koko toimintaa. Toteutetuilla maksumuutoksilla saavutetaan pitkällä aikavälillä kestävämpi maksutaso. Maksuja korotetaan vielä joillakin toimialoilla, mutta vastaisuudessa maksutarkistukset perustuvat pääasiassa vahinko-kehitykseen.

Vastuuvallintaan kiinnitetään erityisesti huomiota myös vuonna 2003.

Ifin maksutulon jakauma 2002

Sammon juridinen pää rakenne 1.1.2003

Osuus osakepääomasta, %

*! If ei ole konserniyhtiö. Ifin äänivallasta Sampo ja Varma-Sampo hallitsevat yhteensä 50 prosenttia.

Hallinto ja johto

Sampo noudattaa Keskuskauppakamarin ja Teollisuuden ja Työnantajien Keskusliiton vuonna 1997 antamaa suositusta pörssiyhtiöiden hallinnoinnista. Hallitus on lisäksi vahvistanut sisäisiä ohjeita, jotka koskevat Sampo-konsernin hallinnointia, sisäistä valvontaa ja raportointia.

Sammon hallitus on vahvistanut Sampo-konsernin sisäpiiriohjeen. Sisäpiiriohje kattaa Helsingin Pörssin sisäpiiriohjeen, Arvopaperivälittäjien yhdistys ry:n ja Suomen Sijoitusrahastoyhdistys ry:n sisäpiiri- ja kaupankäyntiohjeet, Vakuutusyhtiöiden keskusliiton suosituksen sijoitustoiminnan sisäpiiriohjeeksi sekä Rahoitustarkastuksen määräykset. Sampo-konsernin sisäpiiriohje on edellä mainittuja ohjeita tiukempi Sampo-konsernin johtoryhmän, muun konsernijohdon sekä muiden erikseen nimettävien henkilöiden osalta siten, että heidän tulee pyytää etukäteen kirjallinen lupa jokaiseen arvopaperikauppaansa.

Hallitus

Hallituksen tehtävät

Sammon hallituksen tehtävänä on yhtiön johtaminen lakien, viranomaismääräysten, yhtiöjärjestyksen ja yhtiökokouksen tekemien päätösten mukaisesti. Hallituksen toimintaperiaatteet ja hallituksen keskeiset tehtävät on määritelty hallituksen työjärjestyksessä.

Hallitus vahvistaa muun muassa Sampo-konsernin liiketoimintastrategian ja pitkän aikavälin toimintasuunnitelman sekä yleisohjeet, joiden mukaan Sampo-konsernin riskienhallinta ja sisäinen valvonta järjestetään sekä vastaa konsernin toimintojen asianmukaisesta järjestämisestä ja päättää muista yhtiön toimialan puitteissa Sampo-konsernin laajuuteen ja laatuun nähden epätavallisista ja laajakantoisista asioista.

Hallitus valitsee ja vapauttaa konsernijohtajan sekä Sampo-konsernin johtoryhmään kuuluvat johtajat sekä päättää heidän palvelussuhteensa ehdoista ja muusta kompensatiosta. Lisäksi hallitus vahvistaa konsernin henkilöstösuunnitelun tavoitteet ja valvoo niiden toteutumista sekä päättää konsernin kompensatiojärjestelmän perusteet ja päättää muut laajakantoiset henkilöstöä koskevat asiat.

Hallituksen jäsenten valinta ja toimikaudet

Sammon yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiön hallitukseen kuuluu vähintään kolme ja enintään kymmenen osakkeenomistajien yhtiökokouksessa valitsemaa jäsentä. Vuoden 2002 varsinainen yhtiökokous päätti, että hallituksen jäsenmäärä on seitsemän jäsentä vuonna 2003 pidettävän varsinaisen yhtiökokouksen päätyttyä. Hallituksen jäsenten toimikausi on yksi vuosi. Hallituksen jäsenet valitsevat keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vuosittain ensimmäisessä varsinaisen yhtiökokouksen jälkeen pidettävässä kokouksessa.

Sampo Oyj:n hallitukseen kuuluvat seuraavat henkilöt:

Olli-Pekka Kallasvuo, puheenjohtaja

Jyrki Juusela, varapuheenjohtaja

Tom Berglund, jäsen

Georg Ehrnrooth, jäsen

Paavo Pitkänen, jäsen

Christoffer Taxell, jäsen

Björn Wahlroos, jäsen

Sampo Oyj:n hallitus piti vuoden 2002 aikana 12 kokousta.

Hallituksen asettamat johtoryhmät ja toimikunnat

Hallitus voi asettaa määräämiään tehtäviä varten toimikuntia, johtoryhmiä ja muita pysyviä tai määräaikaista elimiä. Hallitus vahvistaa johtoryhmän työjärjestyksen ja muiden asettamiensa toimielinten toimintaohjeet ja toimintavaltuudet. Hallitus on asettanut Sampo-konsernin johtoryhmän, riskienvalvontavaliokunnan, hallituksen nimitysvaliokunnan sekä konsernin taseriskien valvontaa varten Asset and Liability Committeeen, luottoriskien valvontaa varten luottovaliokunnan ja sijoitusriskien valvontaa varten sijoitustoimikunnan sekä nimittänyt niiden jäsenet. Alla olevat jäsentiedot ovat 31. 12. 2002 tilanteen mukaisia.

Sampo-konsernin johtoryhmä

Hallituksen asettama Sampo-konsernin johtoryhmä toimii konsernijohtajan tukena Sampo-konserniin liittyvien strategisten kysymysten valmistelussa, merkittävien tai luonteeltaan periaatteellisten operatiivisten asioiden käsittelyssä sekä sisäisen tiedonkulun varmistamisessa.

Sampo-konsernin johtoryhmään kuuluvat:

Björn Wahlroos, konsernijohtaja

Kari Stadigh, varatoimitusjohtaja, konsernijohtajan varamies

Sten Eklundh, varatoimitusjohtaja, investointipankin johtaja

Ilona Ervasti-Vaintola, päälakimies, lakiasiaintoiminnan johtaja

Ilkka Hallavo, johtaja, yrityspankkitoiminnan johtaja, Sampo Pankin toimitusjohtaja

Mika Ihamuotila, varatoimitusjohtaja, pankki- ja jakelutoiminnan johtaja

Peter Johansson, talous- ja suunnittelujohtaja

Patrick Lapveteläinen, hallintojohtaja

Petri Niemisvirta, johtaja, Henki-Sammon toimitusjohtaja

Maarit Näkyvä, varatoimitusjohtaja, vähittäis- ja yksityispankkitoiminnan johtaja

Johtoryhmä kokoontuu konsernijohtajan kutsusta. Johtoryhmä kokoontuu säännönmukaisesti kerran viikossa.

Riskienvallontavaliokunta

Hallitus on asettanut riskienvallontavaliokunnan Sampo-konsernin konsernitasoisten riskien valvontaa varten. Riskienvallontavaliokunnan tehtävänä on muun muassa valvoa Sampo-konsernin riskienhallinnan periaatteiden ja muiden riskienhallintaa koskevien yleisohjeiden valmistelua ja noudattamista sekä valvoa Sampo-konsernin riskejä ja riskikeskittymiä sekä riskienhallinnan laatua ja kattavuutta ja seurata liiketoimintalueittain riskinotto- ja sijoituspolitiikkojen toteutumista, limiittien käyttöä ja riskien ja tuloksen kehitystä.

Riskienvallontavaliokuntaan kuuluu hallituksen puheenjohtaja ja 1–2 hallituksen keskuudestaan valitsemaa jäsentä sekä konsernijohtaja ja konsernin Asset and Liability Committee, sijoitustoimikunnan ja luottovaliokunnan puheenjohtajat, riskienvallonnasta vastaava konsernin johtoryhmän jäsen ja riskienvallontajohtaja sekä hallituksen mahdollisesti nimeämät muut jäsenet. Riskienvallontavaliokunnan puheenjohtaja on hallituksen puheenjohtaja. Riskienvallontavaliokuntaan kuuluvat Olli-Pekka Kallasvuo puheenjohtajana sekä Paavo Pitkänen, Björn Wahlroos, Kari Stadigh, Ilkka Hallavo, Mika Ihamuotila,

Peter Johansson, Patrick Lapveteläinen ja Petri Viertiö.

Riskienvallontavaliokunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta säännöllisesti kunkin vuosineljänneksen aikana, ja se raportoi toiminnastaan hallitukselle vähintään neljä kertaa vuodessa.

Asset and Liability Committee, luottovaliokunta ja sijoitustoimikunta

Asset and Liability Committeeen tehtävänä on muun muassa valmistella Sammon hallituksen vahvistettavaksi konsernin tasepolitiikka, valmistella rahoitustaseen ja trading-toiminnan limiittit ja toimivaltuudet konserniyhtiöiden hallituksille sekä seurata limiittien ja toimivaltuuksien käyttöä ja seurata konsernin kokonaislikviditeettiä. Asset and Liability Committeeen jäseniä ovat Patrick Lapveteläinen (pj), Martti Porkka, Kai Brander, Aki Palo, Markku Pehkonen, Risto Tornivaara sekä asiantuntijoina Jyrki Appelqvist, Pekka Kainulainen ja Petri Viertiö.

Luottovaliokunnan tehtävänä on muun muassa valmistella Sammon hallituksen vahvistettavaksi konsernin luottopolitiikka, valmistella luottoriskilimiittit ja toimivaltuudet konserniyhtiöiden hallituksille sekä seurata luottoriskilimiittien ja toimivaltuuksien käyttöä ja tehdä suurimmat vastuupäätökset. Luottovaliokunnan jäseniä ovat Ilkka Hallavo (pj), Jukka Apajalahti, Jarmo Lankinen, Patrick Lapveteläinen ja asiantuntijana Aki Palo.

Sijoitustoimikunnan tehtävänä on muun muassa valmistella Sammon hallituksen vahvistettavaksi konsernin sijoituspolitiikka, valmistella sijoitustoiminnan päätösvaltuudet yhtiöiden hallituksille sekä seurata limiittien ja toimivaltuuksien käyttöä. Sijoitustoimikunnan jäseniä ovat Kari Stadigh (pj), Patrick Lapveteläinen, Sirpa Mannila, Vesa Nurminen ja Ulla Kangas sekä asiantuntijana Petri Viertiö.

Nimitysvaliokunta

Hallituksen nimitysvaliokuntaan kuuluu hallituksen puheenjohtaja valiokunnan puheenjohtajana, hallituksen varapuheenjohtaja ja yksi hallituksen keskuudestaan valitsemaa jäsen. Nimitysvaliokunta kokoontuu valiokunnan puheenjohtajan

kutsusta. Nimitysvaliokunnan tehtävänä on valmistella Sammon yhtiökokoukselle tehtävät esitykset hallituksen kokoonpanosta, hallituksen jäsenten palkkioista ja palkitsemisperiaatteista. Nimitysvaliokuntaan kuuluvat Olli-Pekka Kallasvuo, Jyrki Juusela ja Georg Ehrnrooth.

Konsernijohtaja

Yhtiöllä on toimitusjohtaja, joka on samalla Sampo-konsernin konsernijohtaja. Hallitus valitsee ja vapauttaa konsernijohtajan sekä päättää hänen palvelussuhteensa ehdoista ja muusta kompensointiasta. Yhtiön toimitusjohtajana ja Sampo-konsernin konsernijohtajana toimii Björn Wahlroos.

Ylimmän johdon palkat, palkkiot ja muut etuudet

Sammon yhtiöjärjestyksen mukaan varsinainen yhtiökokous päättää hallituksen jäsenten palkkioista. Hallitus päättää konsernijohtajan sekä Sampo-konsernin johtoryhmään kuuluvien johtajien palvelussuhteen ehdoista ja muusta kompensointiasta.

Hallituksen puheenjohtajalle, varapuheenjohtajalle ja muille jäsenille maksetaan palkkiota seuraavan vuonna 2003 pidettävän varsinaisen yhtiökokouksen päättymiseen saakka seuraavasti: hallituksen puheenjohtajalle maksetaan 4 200 euroa kuukaudessa, hallituksen varapuheenjohtajalle 3 360 euroa kuukaudessa ja muille hallituksen jäsenille 2 520 euroa kuukaudessa. Lisäksi kaikille hallituksen jäsenille maksetaan 420 euroa kokouspalkkiona kultakin hallituksen kokoukselta tai mahdollisten valiokuntien kokoukselta. Hallituksen jäsenille maksetaan päiväraha matkapäiviltä määrä, joka vastaa verohallituksen kulloinkin voimassa olevan päätöksen mukaisen verovapaan päivärahan enimmäismäärää, sekä majoitus- ja matkakulut. Yhtiön palveluksessa oleville hallituksen jäsenille ei makseta erikseen palkkiota hallitustyöskentelystä.

Konsernijohtajalle maksettiin vuodelta 2002 palkkaa ja tulospalkkiota yhteensä 750 300 euroa sekä konsernijohtajan varamiehelle palkkaa ja tulospalkkiota yhteensä 466 172 euroa.

Konsernin johtoryhmän jäsenten eläkeikä on 60 vuotta ja eläkkeen määrä täysimääräisen TEL-eläkkeen suuruinen.

Tilintarkastajat

Ernst & Young Oy
KHT-yhteisö

Päivävuorokausittainen tilintarkastaja
KHT Tomi Englund

Hallitus

Sampo Oyj:n hallitus valitaan vuosittain yhtiökokouksessa. Nykyisen hallituksen jäsenet valittiin yhtiökokouksessa 10. 4. 2002.

Puheenjohtaja

Olli-Pekka Kallasvuo, s. 1953

Varatuomari, johtaja (CFO) ja johtokunnan jäsen, Nokia Oyj.

F-Secure Oyj:n, Nextrom Holding S.A:n ja Nokian Renkaat Oyj:n hallitusten puheenjohtaja. Valittu Sampo Oyj:n hallitukseen ja sen puheenjohtajaksi 5. 4. 2001.

Sampo Oyj:n osakkeita suoraan tai määräysvalta-yhteisön kautta 10 000 kappaletta.

Varapuheenjohtaja

Jyrki Juusela, s. 1943

Tekniikan tohtori, vuorineuvos, toimitusjohtaja, johtoryhmän puheenjohtaja, Outokumpu Oyj.

AvestaPolarit Oyj Abp:n hallituksen puheenjohtaja, Inmet Mining Corporationin, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton, Metalliteollisuuden Keskusliiton ja Metallinjalostajat ry:n hallitusten jäsen sekä Keskinäisen eläkevakuutusyhtiön Varma-Sammon hallintoneuvoston jäsen. Valittu Sampo Oyj:n hallitukseen hallintoneuvostosta 25. 5. 2000.

Sampo Oyj:n osakkeita suoraan tai määräysvalta-yhteisön kautta 4 905 kappaletta.

Tom Berglund ja Björn Wahroos.

Tom Berglund, s. 1951

Kauppatieteiden tohtori, professori, vararehtori, Svenska handelshögskolan.

Valittu Sampo Oyj:n hallitukseen 25. 5. 2000.

Ei Sampo Oyj:n osakkeita.

Georg Ehrnrooth, s. 1940

Diplomi-insinööri, vuorineuvos.

Assa Abloy AB (publ):n ja Keskinäisen eläkevakuutusyhtiön Varma-Sammon hallitusten puheenjohtaja, Rautaruukki Oyj:n hallituksen varapuheenjohtaja sekä Nokia Oyj:n, Wärtsilä Oyj Abp:n, Karl Fazer Oy Ab:n ja Sandvik AB:n hallitusten jäsen. Valittu Sampo Oyj:n hallitukseen 26. 6. 1992.

Sampo Oyj:n osakkeita suoraan tai määräysvalta-yhteisön kautta 3 600 kappaletta.

Christoffer Taxell, Jyrki Juusela ja Georg Ehrnrooth.

Olli-Pekka Kallasvuo ja Paavo Pitkänen.

Paavo Pitkänen, s. 1942

Filosofian maisteri, toimitusjohtaja, Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Varma-Sampo.

Wärtsilä Oyj Abp:n ja Stora Enso Oyj:n hallitusten jäsen. Valittu Sampo Oyj:n hallitukseen 22. 1. 1999.

Ei Sampo Oyj:n osakkeita.

Christoffer Taxell, s. 1948

Oikeustieteen kandidaatti, ministeri.

Finnair Oyj:n hallituksen puheenjohtaja (1. 1. 2003 alkaen), Raisio Yhtymä Oyj:n (1. 1. 2003 alkaen) ja Stockmann Oyj Abp:n hallitusten jäsen sekä Stiftelsen för Åbo Akademi:n hallituksen puheenjohtaja (1. 1. 2003 alkaen). Valittu Sampo Oyj:n hallitukseen hallintoneuvostosta 1. 1. 1998.

Ei Sampo Oyj:n osakkeita.

Björn Wahlroos, s. 1952

Kauppätieteiden tohtori, konsernijohtaja, Sampo Oyj.

Keskinäisen eläkevakuutusyhtiön Varma-Sammon hallituksen jäsen. Valittu Sampo Oyj:n hallitukseen 5. 4. 2001.

Sampo Oyj:n osakkeita suoraan tai määräysvaltayhteisön kautta 11839 890 kappaletta.

Tiedot on kuvattu 31. 12. 2002 tilanteen mukaisina.

Konsernin johtoryhmä

Björn Wahlroos, s. 1952

Kauppatieteiden tohtori, konsernijohtaja.

Keskinäisen eläkevakuutusyhtiön Varma-Sammon hallituksen jäsen.

Sampo Oyj:n osakkeita suoraan tai määräysvalta-yhteisön kautta 11 839 890 kappaletta.

Optioita (1998-ohjelma): ei

Optioita (2000-ohjelma): ei

Kari Stadigh, s. 1955

Diplomi-insinööri, diplomiekonomi, varatoimitusjohtaja, konsernijohtajan varamies.

If Skadeförsäkring Holding AB (publ):n, Keskinäisen Vakuutusyhtiön Kalevan ja Aspo Oyj:n hallitusten puheenjohtaja sekä Alma-Media Oyj:n hallituksen varapuheenjohtaja.

Sampo Oyj:n osakkeita suoraan tai määräysvalta-yhteisön kautta 60 380 kappaletta.

Optioita (1998-ohjelma): 51 000

Optioita (2000-ohjelma): 50 000

Sten Eklundh, s. 1960

Kauppatieteiden maisteri, varatoimitusjohtaja, investointipankin johtaja.

Sampo Oyj:n osakkeita suoraan tai määräysvalta-yhteisön kautta 22 220 kappaletta.

Optioita (1998-ohjelma): ei

Optioita (2000-ohjelma): 20 000

Ilona Ervasti-Vaintola, s. 1951

Varatuomari, päälakimies, lakiasiaintojohtaja.

Keskuskauppakamarin lakivaliokunnan jäsen, Sijoittajien korvausrahaston valtuuskunnan puheenjohtaja, Liikepankkien ja Postipankki Oy:n vakuusrahaston valtuuskunnan sekä Talletussuojarahaston valtuuskunnan jäsen.

Sampo Oyj:n osakkeita suoraan tai määräysvalta-yhteisön kautta 297 720 kappaletta.

Optioita (1998-ohjelma): ei

Optioita (2000-ohjelma): 50 000

Ilkka Hallavo, s. 1956

Ekonomi, johtaja, yritys pankkitoiminnan johtaja, Sampo Pankki Oyj:n toimitusjohtaja.

Ilkka Hallavo, Patrick Lapveteläinen ja Maarit Näkyvä.

Novo Group Oy:n hallituksen varapuheenjohtaja, Suomen Pankkiyhdistyksen hallituksen 1. varapuheenjohtaja, MB Rahastot Oy:n ja MB Eurogiro Network A/S hallitusten jäsen, Finpro ry:n ja Luottokunnan hallintoneuvostojen jäsen sekä Pankkialan asiakasneuvontatoimiston johtokunnan jäsen.

Sampo Oyj:n osakkeita suoraan tai määräysvalta-yhteisön kautta 500 kappaletta.

Optioita (1998-ohjelma): ei

Optioita (2000-ohjelma): 50 000

Mika Ihamuotila, s. 1964

Kauppatieteiden tohtori, varatoimitusjohtaja, pankki- ja jakelutoiminnan johtaja.

Instrumentarium Oyj:n ja Oy HYY-Yhtymä Ab:n hallitusten jäsen.

Sampo Oyj:n osakkeita suoraan tai määräysvalta-yhteisön kautta 225 190 kappaletta.

Optioita (1998-ohjelma): ei

Optioita (2000-ohjelma): 50 000

Petri Niemisvirta, Björn Wahlroos ja Peter Johansson.

Kari Stadigh, Mika Ihamuotila, Sten Eklundh ja Ilona Ervasti-Vaintola.

Peter Johansson, s. 1957

Valtiotieteen kandidaatti, talous- ja suunnittelujohtaja.

If Skadeförsäkring Holding AB (publ):n, Meridea Oy:n, Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen sekä Liikepankkien ja Postipankki Oy:n vakuusrahaston hallitusten jäsen.

Sampo Oyj:n osakkeita suoraan tai määräysvalta-yhteisön kautta 2 500 kappaletta.

Optioita (1998-ohjelma): ei

Optioita (2000-ohjelma): 50 000

Patrick Lapveteläinen, s. 1966

Kauppatieteiden maisteri, hallintojohtaja.

If Skadeförsäkring Holding AB (publ):n ja EQT Finlandin hallitusten jäsen.

Sampo Oyj:n osakkeita suoraan tai määräysvalta-yhteisön kautta 80 485 kappaletta.

Optioita (1998-ohjelma): ei

Optioita (2000-ohjelma): 50 000

Petri Niemisvirta, s. 1970

Oikeustieteen kandidaatti, johtaja, Henki-Sammon toimitusjohtaja.

Kuluttajien vakuustustoimiston hallituksen jäsen.

Ei Sampo Oyj:n osakkeita.

Optioita (1998-ohjelma): 15 825

Optioita (2000-ohjelma): 50 000

Maarit Näkyvä, s. 1953

Kauppatieteiden maisteri, varatoimitusjohtaja, vähittäis- ja yksityispankkitoiminnan johtaja.

Kesko Oyj:n hallituksen jäsen.

Ei Sampo Oyj:n osakkeita.

Optioita (1998-ohjelma): ei

Optioita (2000-ohjelma): 50 000

Tiedot on kuvattu 31.12.2002 tilanteen mukaisina.

Henkilöstö

Vuonna 2002 myyntiverkostossa työskentelevät sampolaiset vahvistivat asiakkaan oman talouden suunnittelussa tarvittavia taitoja. Hallinto- ja tukitoimia kehitettiin ja järjestettiin uudelleen.

Sampo-konsernin palveluksessa työskenteli vuoden lopussa 5 848 henkilöä. Hallinto- ja tukipalveluja koskeneet yt-neuvottelut päättyivät maaliskuussa, ja niiden seurauksena Sampo-konsernin henkilöstö väheni 489 henkilöllä ja osakkuusyhtiö Ifin vastaavien toimintojen henkilöstö Suomessa 250 henkilöllä. Lähes koko vähennys toteutui tuki- ja eläkeratkaisuilla sekä eräiden toimintojen ulkoistamisilla. Yt-menettelyn piirissä olleille henkilöille järjestettiin myös koulutusta palveluneuvojan ja sijoittamisen ammattilaisen tehtäviin. Lisäksi työvoimaviranomaisten kanssa tehtiin aktiivista yhteistyötä Sammon palveluksesta siirtyvien henkilöiden nopeaksi työllistymiseksi.

Myyntiverkostoa vahvistettiin monin keinoin

Kaikki henkilöasiakasverkostossa työskentelevät osallistuivat vuoden aikana koulutukseen, jossa perehdyttiin keväällä lanseerattuun Sammon tapaan kohdata asiakas ja kehitettiin asiakkaan oman talouden suunnittelussa tarvittavia taitoja. Asiakaspalvelutehtävissä olevat suorittivat itseopiskeluna verkkoympäristössä mm. kansantalouteen ja sijoitusmarkkinoihin perehdyttävän koulutusohjelman. Konttoreiden esimiehet ja ajanvarausasiakkaita palvelevat toimihenkilöt osallistuivat lisäksi laajempaan koulutukseen.

Eri puolella Suomea sijaitsevien ammattikorkeakoulujen kanssa järjestettiin yhteistyöprojekteja, joissa tehtävään perehdytetyt ammattikorkeakouluopiskelijat pitivät mm. verkkokoulutilaisuuksia Sammon asiakkaille.

Yritysasiakasverkostossa järjestettiin laajamittaista sijoittamiseen ja säästämiseen painottuvaa koulutusta koko asiakasvastuuhenkilöstölle.

Sampo ja Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulu Helia solmivat lokakuussa partnership-sopimuksen. Aiemman koulutusyhteistyön lisäksi Sampo ja Helia aloittivat myös rekrytointipalvelun sekä työharjoittelupaikkojen ja opinnäytetöiden aiheiden tarjoamisen Helian opiskelijoille.

Esimiesvalmennus käynnistyi

Ensimmäinen ryhmä uusille esimiehille tarkoitettuun valmennusohjelmaan osallistuneita aloitti uudistetun koulutuksen syyskuussa. Esimiesvalmennuksella pyritään kehittämään Sammon esimiesten johtamisvalmiuksia erityisesti henkilöjohtamisen alueella. Valmennuksen ohella esimiesten tueksi rakennettiin intranettiin Esimiesten työpaja, josta he voivat hakea vastauksia käytännön esimiestyön kysymyksiin.

Loppuvuonna käynnistyi uuden Sampo Business School -koulutusjärjestelmän suunnittelu. Sillä parannetaan Sammon kilpailukykyä erityisesti sijoittamisen ja säästämisen sekä liiketoimintaosaamisen alueilla. Varsinainen toteutus alkaa keväällä 2003.

Henkilöstötutkimuksen tulokset olivat myönteisiä

Syyskuussa järjestetyn henkilöstötutkimuksen vastausprosentti oli lähes 70. Sampolaisten kokonaistyytyväisyys oli kouluasteikolla mitattuna noin 8. Henkilöstöryhmistä tyytyväisimpiä olivat konttorinjohtajat ja osastopäälliköt.

Työtyytyväisyyden kannalta oleelliset tekijät kuten johtamiskulttuuri, ilmapiiri, tunne työn mielekkyydestä ja odotusten selkeydestä sekä kehittymismahdollisuudet antavat tutkimuksen mukaan hyvät lähtökohdat tulokselliseen työhön. Henkilöstö kokee tuntevansa Sammon strategiset painopistealueet ja on sitoutunut niihin. Henkilöstötyytyväisyyden kehitystä on tarkoitus seurata vuosittain.

Hyvinvointipalveluja laajennettiin

Työterveys- ja hyvinvointipalvelut uudelleenorganisointiin vastaamaan nykyistä konsernirakennetta. Työterveyspalveluihin kuuluvat lakisääteinen työterveyshuolto sekä työnantajan vapaaehtoisesti kustantama, yleislääkäritasoinen sairaanhoito.

Konsernin henkilöstö 31.12.2002

			Joulukuun 2002 lopussa	Vuoden 2001 lopussa	Muutos vuoden alusta
	vakinaisia	määräaikaisia	yhteensä	yhteensä	yhteensä
LUOTTOLAITOS- JA SIJOITUSPALVELUTOIMINTA	4 433	280	4 713	4 782	-69
Suomi	3 861	280	4 141	4 309	-168
Sampo Pankki -konserni	3 701	268	3 969	4 141	-172
Investointipankki	77	8	85	93	-8
Omaisuudenhoitopalvelut *)	83	4	87	75	12
Baltian ja Puolan yhtiöt	572	0	572	473	99
HENKIVAKUUTUSTOIMINTA	436	13	449	576	-127
Henki-Sampo	242	13	255	296	-41
Baltian ja Puolan yhtiöt	194	0	194	280	-86
OMISTUSYHTEISÖTOIMINTA	89	1	90	779	-689
PRIMASOFT	579	17	596	305	291
VAHINKOVAKUUTUSTOIMINTA **)	0	0	0	3 489	-3 489
KONSERNI YHTEENSÄ	5 537	311	5 848	9 931	-4 083

*) Sampo Rahastoyhtiö, Mandatum Omaisuudenhoito, Mandatum Pääomarahastot ja 3C Asset Management

**) Vuoden 2002 alusta alkaen osa If-konsernia

Vuoden 2001 tilinpäätöksessä Sampo-konsernin henkilömäärä (9 684) sisältää vakuutusliiketoiminnan osalta ainoastaan vakinaisen henkilöstön.

Työsuojelun yhteistoimintaa ja työhyvinvointihaasteita tarkasteltiin alueellisissa työsuojelukokouksissa, joihin osallistuivat konttorinjohtajat ja aluetyösuojeluvaltuutetut sekä asiantuntijat pankin työterveyshuollosta ja henkilöstöyksiköstä. Tilaisuuksissa perehdyttiin mm. työssäjaksamiskysymyksiin sekä työolosuhteiden seurantaan kehitettyihin kartoitus- ja kehittämismenetelmiin. Henkilöasiakasverkostossa käynnistettiin laaja työhyvinvointiohjelma (TYVI), joka aloitettiin esimiesten kuntomittauksilla ja terveystarkastuksilla. Työyhteisöllisiä TYVI-projekteja käynnistyi myös useissa konttoreissa ja yksiköissä sekä laajana pilottina Henki-Samossa.

Henkilöstöpalveluja uudistettiin palvelusvuosi- ja merkkipäivälahjojen, lomapaikkojen, kerhotoiminnan sekä liikuntapalvelujen osalta. Sampo teki sopimuksen terveystuotepalvelujen tuottamisesta Suomen Kuntourheiluliiton kanssa.

Työnantajan tukemat liikuntapalvelut laajenivat merkittävästi ulottuen kaikille konttoripaikkakunnille Suomessa. Vapaa-ajan kerhojen toiminta keskittyi erityisesti kulttuuriharrastuksiin.

Palkitsemis- ja osallistumisjärjestelmissä jatkettiin entisin käytännöin

Sammon koko henkilöstö kuuluu tulospalkkiojärjestelmän piiriin. Tulospalkkiojärjestelmä on varsinaisia palkkausjärjestelmiä täydentävä palkkiojärjestelmä, jonka tavoitteena on vaikuttaa konsernin menestymiseen toimimalla yhtäältä toiminnan ohjausvälineenä, toisaalta motivointi- ja palkitsemisvälineenä. Kollektiivisen palkitsemisen muotona käytetään henkilöstörahastoa, joka on osa tulospalkkiojärjestelmää.

Sampo-konsernin yhteistoimintaneuvottelukunta kokoontui vuoden aikana kahdeksan kertaa. Yt-neuvottelukunnan tarkoituksena on edistää ja kehittää työnantajan ja henkilöstön välistä sekä henkilöstön keskinäistä yhteistoimintaa sekä yhteistoiminnasta annetun lain toteutumista konsernissa. Neuvottelukuntaan kuuluu 15 jäsentä, joista kahdeksan on toimihenkilöiden, kaksi esimiesten ja asiantuntijoiden sekä viisi työnantajan edustajia.

Henkilöstön hallintoedustusta jatkettiin Sampo Pankin ja Henki-Sammon hallituksissa. Henkilöstön edustajilla on niissä puhe- ja läsnäolo-oikeus.

Vuonna 2002 eettiset kysymykset olivat maailmalla näkyvästi esillä. Keskustelua herättivät erityisesti Kioton ilmastopöytäkirja ja Johannesburgin kokouksen päätöslauselmat. Kirjanpitoepäselvyydet ja -väärinkäytökset maailmalla aiheuttivat huolta. Talouskasvun vaimeuden aiheuttama työllisyyden heikentyminen monissa maissa nosti esiin myös kysymyksiä irtisanomisten toteutustavasta sekä tulonjaosta. Terrorismin vastainen sota pakotti tarkastelemaan rajaa yksilön suojan ja yhteisön turvallisuuden välillä. Rahoitussektorilla etenkin rahanpesu oli esillä tässä yhteydessä.

Sammossa terävöitettiin ohjeistuksia ja toimintatapoja. Täsmennetty ohjeisto mm. rahanpesusta ja eettisistä periaatteista on kootusti henkilöstön luettavissa intranetissä. Kestävän kehityksen ajattelua integroitiin toimintaan. Corporate Responsibility -ryhmä jatkoi työtään. Ryhmän jäsenet tutustuivat mm. Green Office- ja Global Responsibility Initiative-raportointiin, joiden soveltamista Sampoon pohdittiin. Lisäksi paperitoman tiedonvälityksen käyttöä on lisätty tuntuvasti.

Sammon arvoja lujitettiin täsmentämällä eettisiä ohjeita. Konsernin arvot ovat eettisyys, lojaalisuus, avoimuus ja yrittäjyys.

Eettisyys

”Tuotepainotuksesta asiakaslähtöisyyteen”

Eettisyys arvona ilmenee siten, että asiakkaille tarjotaan heidän todellisia tarpeitaan vastaavia ratkaisuja.

Asiakkaalle tarjotaan myös mahdollisuus valita kattava eettisen sijoittamisen polku suorana rahastosijoituksena tai eläkesijoituksen kautta. Vuoden aikana tehtiin päätös kestävän kehityksen periaatteelle rakentuvan korkorahaston perustamisesta osakerahaston rinnalle. Varovaiselle sijoittajalle sopivan rahaston sijoituspolitiikka ottaa huomioon mm. yritysten kirjanpidon luotettavuuden sekä valtioiden kohdalla niiden osallistumisen Kioton sopimukseen.

”Uusi eläkesäästäminen pohjautuu kestävän kehityksen periaatteelle”

Toimihenkilöunioni (TU) otti jäsenedukseen

vapaaehtoisen eläkesäästämisen. Suomessa uudenlaisen jäsenedun saa vain Sammosta ja sitä alettiin tarjota TU:n jäsenille tammikuusta 2003 lähtien. TU:n laajalle jäsenkunnalle (yli 120 000 jäsentä) tarjotaan eläkevakuutuksen tai jatkuvan rahastosäästämisen kautta mahdollisuutta lisäturvaan, jolla voi parantaa toimeentuloa eläkevuosina tai mahdollisen työttömyyden tai työkyvyttömyyden kohdatessa työikäisenä. Ensimmäisenä Suomessa Sampo rakensi eläkesäästämisratkaisun sijoituspolitiikan kestäväälle kehitykselle.

Sampo Pankki pyrkii kehittämään yritysasiakkaiden luotonmyöntöprosessia siten, että arvioitaessa yritysasiakkaan luottokelpoisuutta otettaisiin huomioon myös kunkin yrityksen ympäristövastuut ja niiden hoito.

Yrityskansalaisena Sampo tuki urheilu- ja kulttuurikohteita sekä bioteknologian tutkimusta. Uutena sponsorointikohteena otettiin mukaan Sibelius-Internetsivuston kehittäminen. Pitkäaikaisina kohteina Sampo tukee mm. Invalidiliittoa, Suomen Kansallisopperaa ja Taidekeskus Salmelaa.

Lojaalisuus

Lojaalisuus liittyy erityisesti Sammon tapaan toimia asiakaslähtöisesti. Sampo tarjoaa asiakkaan tarpeista lähteviä selkeitä palvelukokonaisuuksia ja hinnoittelee tuotteensa avoimesti. Asiakkaita kutsutaan konttoreihin keskustelemaan rahasioistaan ns. Sammon tunnille. Tuote-esittelyn asemasta asiakkaalle etsitään hänen nykyiseen elämäntilanteeseensa ja tuleviin toiveisiinsa sopivia palvelukokonaisuuksia.

Pitkäaikaisia asiakassuhteita ja palveluiden keskittämistä palkitaan. Henkilöasiakasverkoston koko henkilöstö osallistui koulutukseen, jossa se perehdyttiin uuteen lähestymistapaan. Henkilöstötutkimus osoitti henkilöstön sitoutumista konsernin päämääriin.

Avoimuus

”Henkilöstö on sitoutunutta ja tyytyväistä”

Sisäisessä tiedottamisessa painotettiin esimiesviestinnän tärkeyttä. Yrityksen johto ja henkilöstön edustajat kokoontuivat yt-neuvottelukuntana keskustelemaan henkilöstöön vaikuttavista

tekijöistä. Keväällä päättyneiden yt-neuvottelujen seurauksena henkilöstön määrä väheni vajaat 10 prosenttia. Tästä huolimatta henkilöstötutkimus osoitti laajaa tyytyväisyyttä Sampo-konserniin ja sen toimintatapoihin.

Myös tiedottamista muille sidosryhmille kehitettiin mm. lisäämällä Internetiin audio- ja videoarkisto sijoittajille suunnatuista tilaisuuksista. Tunnuksena menestyksellisestä IR-toiminnasta Sampo valittiin toiseksi parhaimmaksi pörssi-yritykseksi suuren suomalaisen talousalan aikakauslehden (Talouselämä 36/02) selvityksessä.

Sammon Internet-palvelukanavaa laajennettiin, selkiytettiin ja sivuista tehtiin aiempaa interaktiivisempia.

Tulevalle ympäristö-, yhteiskuntavastuu- ja henkilöstöraportoinnille kehitettiin pohja luomalla erillinen paperiton pilottiraportti. Raportin kehittäminen muodostaa tärkeän jatkohankkeen. Kestävän kehityksen indikaattoreista kerättiin tietoa, joka on nähtävissä Internetissä.

Yrittäjyys

Yrittäjyyden edistämiseksi hiottiin kannustinjärjestelmiä ja osaamista. Oma-aloitteisuutta ja aktiivisuutta asiakassuhteen hoidossa palkitaan. Koulutusyhteistyötä toteutettiin eri instituutioiden kanssa.

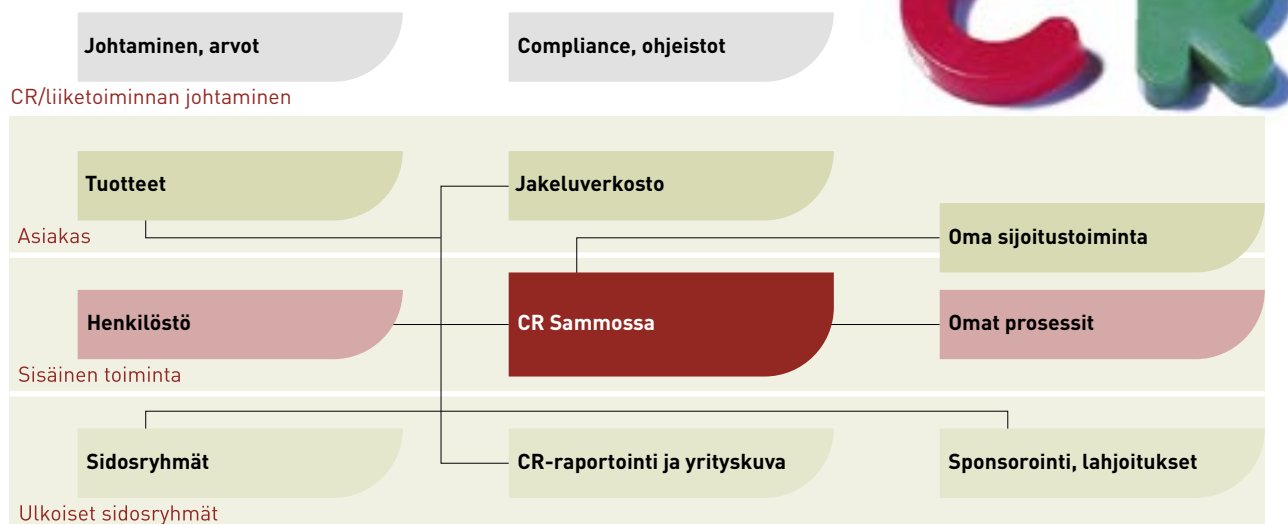
Toiminta keskittyi yhä enemmän omiin avainalueisiin. Ulkoistamisella ja uudelleenjärjestelyillä lisättiin tehokkuutta, joka näkyy jo markkinaosuuden kasvuna painopistealueilla ja kustannusten alentumisena.

Konsernin sisäisessä toiminnassa pyritään hyvään ja turvalliseen työympäristöön. Toimintaperiaatteena on lakisääteisten velvollisuuksien täyttäminen, kierrätyksen edistäminen, jätteiden määrän vähentäminen, ongelmajätteiden turvallinen käsittely ja paperinkulutuksen vähentäminen. Jo nyt pääosa ostolaskuista käsitellään sähköisessä muodossa.

Projekteja, jotka edistävät kierrätystä, vähentävät jättemääriä ja paperinkulutusta on vireillä toistakymmentä. Henkilöstölle suunnattu ympäristöasioiden koulutus toteutetaan osana turvallisuuskoulutusta vuoden 2003 aikana. Sammossa seurataan myös yhteistyökumppaneiden ja alihankkijoiden ympäristöohjelmia ja niiden toteutusta, esim. henkilöstöruokailun ja kiinteistönhoidon osalta.

Sampo kuului vuoden aikana FTSE4Good -indeksiin kolmen muun suomalaisen yrityksen ohella. Sammon ensisijainen tavoite ei kuitenkaan ole indekseihin pääsy, vaan kestävän kehityksen integrointi asiakassuhteisiin ja toimintatapaan.

Sampo Corporate Responsibility (CR)

Osakkeet ja omistajat

Osakkeet ja äänioikeus

Sampo Oyj:n yhtiöjärjestyksen mukainen osakepääoma on vähintään 30 105 638,84 euroa ja enintään 120 422 555,30 euroa. Yhtiön osakepääoma 31.12.2002 oli 93 560 969,79 euroa. Sampo Oyj:n kaikkien osakkeiden lukumäärä 31.12.2002 oli 556 288 265, joista 555 088 265 oli A-sarjan osakkeita ja 1200 000 oli B-sarjan osakkeita. Osakkeiden kirjanpidollinen vasta-arvo on 0,17 euroa (ei tarkka arvo). Kullakin A-sarjan osakkeella on yhtiökokouksessa 1 ääni ja B-osakkeella 5 ääntä. A-sarjan osakkeet on noteerattu Helsingin Pörssissä vuodesta 1988 alkaen. Kaikki B-sarjan osakkeet ovat Keskinäisen Vakuutusyhtiön Kalevan omistuksessa. Lisäksi Sammon A/B/C-optio-oikeudet 1998 ja A-optio-oikeudet 2000 noteerataan Helsingin Pörssin päälistalla. Vuoden 1998 optio-lainaan liittyvät C-optio-oikeudet otettiin kaupankäynnin kohteeksi 2.5.2002 ja vuoden 2000 A-optio-oikeudet 2.1.2003 alkaen.

B-sarjan osake voidaan muuntaa A-sarjan osakkeeksi B-sarjan osakkeenomistajan vaatimuksesta.

Meneillään olevaan omien osakkeiden osto-ohjelmaan liittyen omistivat konserniyhtiöt tilikauden päättyessä 2 434 400 emoyhtiön osaketta. Sammon kokonaan omistamalla tytäryhtiöllä Saturalalla oli emoyhtiön liikkeeseen laskemia optio-oikeuksia 23 175 kappaletta.

Muutokset osakepääomassa

Sammon vuoden 1998 optio-ohjelman optiotodistuksilla merkittiin kertomusvuonna viidessä erässä yhteensä 664 750 A-sarjan osaketta vasta-arvoltaan yhteensä 111 802,92 euroa. Uudet osakkeet otettiin kaupankäynnin kohteeksi Helsingin Pörssissä kunakin erän tultua merkityksi kaupparekisteriin.

Hallituksen valtuudet

Sammon varsinainen yhtiökokous myönsi hallitukselle 10.4.2002 omien osakkeiden hankkimis- ja luovutusvaltuudet. A-sarjan osakkeita voidaan hankkia enintään 5 prosenttia yhtiön osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Osakkeet voidaan hankkia yhtiön pääomarakenteen kehittämiseksi, käytettäväksi yrityskauppojen tai muiden järjestelyiden rahoittamisessa tai toteuttamisessa tai muutoin edelleen luovutettavaksi tai mitätöitäväksi.

Yhtiökokous päätti myös valtuuttaa hallituksen päättämään osakepääoman korottamisesta uusmerkinnällä, antamalla optio-oikeuksia tai ottamalla vaihtovelkakirjalainaa. Osakepääoman korotus vastaa enintään noin 5 prosenttia osakepääomasta ja noin 4,96 prosenttia kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Valtuutusta ei ole tilikauden aikana käytetty.

Varsinaisen yhtiökokouksen 10.4.2002 myöntämän valtuuden nojalla hallitus päätti 14.8.2002 omien osakkeiden hankkimisesta. Osakkeet on tarkoitus mitätöidä seuraavassa yhtiökokouksessa.

Omien osakkeiden osto

A-sarjan osakkeita on Helsingin Pörssin julkisessa kaupankäynnissä 29.8.–31.12.2002 välisenä aikana hankittu yhteensä 2 434 400 kappaletta. Osakkeiden yhteenlaskettu kirjanpidollinen vasta-arvo on noin 410 000 euroa. Hankitut osakkeet edustavat noin 0,44 prosenttia osakepääomasta ja noin 0,43 prosenttia kaikkien osakkeiden yhteenlasketusta äänimäärästä, joten A-sarjan osakkeiden hankkimisella ei ole merkittävää vaikutusta yhtiön muiden osakkeenomistajien osakeomistuksen tai äänivallan jakautumiseen yhtiössä. Osakkeista on suoritettu vastikkeena yhteensä 16,0 miljoonaa euroa eli keskimäärin 6,59 euroa osakkeelta.

Vuoden 1998 optiolaina

Sampo laski liikkeelle noin 1,1 miljoonan euron optiolainan 22.5.1998. Lainan merkintäoikeus oli koko Sampo-konsernin ja Keskinäisen Vakuutusyhtiön Kalevan pysyvässä työsuhteessa olevalla henkilöstöllä. Optiotodistuksilla voidaan merkitä kullakin viisi Sammon A-osaketta siten, että merkintäaika optiotodistuksilla päättyy 31.5.2005.

Osakkeen merkintähinta on 6,12 euroa. Osakkeen merkintähintaa alennetaan osingon määrällä. Mikäli yhtiökokous hyväksyy hallituksen ehdotuksen osingonjaosta vuodelta 2002, laskee merkintähinta 5,77 euroon.

Osakepääoma voi osakemerkintöjen seurauksena nousta enintään 16 500 000 A-sarjan osakkeella eli enintään noin 2,8 miljoonalla eurolla, mikä vastaa noin 3 prosenttia yhtiön osakepääomasta 31.12.2002.

Osakepääoman korotukset ja alennukset 1998–2002

Korotustapa/ alentamistapa	Merkintäaika/ rekisteröinti	Merkintäsuhde tai merkittäjä tai alentamissy	Uusien osakkeiden lukumäärä	Osakepääoman korotuksen/ alentamisen jälkeen, milj. € ^{*1}
Osakepääoman pääoman alentaminen	4.5.2000	Takaisinostettujen osakkeiden mitätöinti (1 520 000 kpl A-sarja)	-1 520 000	50,86
Osakepääoman alentaminen	3.7.2000	Teknisluonteinen alentaminen	-	49,85
Sulautumisvastike, A-sarja	31.12.2000	Leonian osakkeenomistajat eli Suomen valtio	44 720 000	87,46
Vaihtotarjouksen vastike, A-sarja	7.2.2001	Mandatumin osakkeenomistajat	4 754 255	91,46
Vaihtotarjouksen vastike, A-sarja	23.2.2001	Mandatumin osakkeenomistajat	2 362 738	93,44
Optio-ohjelma 1998, A-sarja	28.11.2001	Optiotodistuksien konversio	38 550	93,45
Optio-ohjelma 1998, A-sarja	viisi konversiota vuonna 2002	Optiotodistuksien konversio	664 750	93,56

*1 Pyöristetty

Vuoden 2000 optio-ohjelma

Sammon ylimääräinen yhtiökokous päätti 29. 9. 2000 tarjota vastikkeetta optio-oikeuksia osakkeenomistajien merkintäetuoikeudesta poiketen Sammon ja sen tytäryhtiöiden johdolle, keski johdolle ja muille avainhenkilöille sekä yhtiön hallituksen päättämälle kokonaan omistetuille tytäryhtiölle.

Optio-oikeuksia annettiin yhteensä 5 200 000 kappaletta, joista 2 600 000 merkitään kirjaimella A ja 2 600 000 kirjaimella B. Kukin optio-oikeus oikeuttaa merkitsemään viisi Sammon A-osaketta. Sampo Oyj:n vuoden 2000 optio-ohjelmaan liittyvät A-optio-oikeudet otettiin kaupankäynnin kohteeksi Helsingin Pörssin päälisalle 2. 1. 2003 alkaen. Optio-oikeudet on samassa yhteydessä siirretty arvo-osuusjärjestelmään. A-optio-oikeudet ovat vapaasti luovutettavissa 2. 1. 2003 alkaen ja B-optio-oikeudet, mikäli osakkeiden merkintäedellytykseksi asetetut ehdot täyttyvät, 2. 1. 2004 alkaen. Osakkeiden merkintäaika päättyy kaikilla optio-oikeuksilla 31. 1. 2007.

Merkintähinta määräytyi Sammon A-sarjan osakkeen vaihdolla painotetulla keskiarvolla Helsingin Pörssissä 15. 9.–28. 9. 2000 välisenä aikana lisätynä 10 prosentilla ja pyöristettynä lähimpään 10 senttiin. Merkintähinnaksi muodostui näin 55,70

euroa. Osakkeen merkintähintaa alennetaan osingon määrällä.

Osakkeen merkintähinta on keväällä 2001 toteutetun osakesplitin ja osingonjaon seurauksena 8,79 euroa. Mikäli yhtiökokous hyväksyy hallituksen ehdotuksen osingonjaosta vuodelta 2002, laskee merkintähinta 8,44 euroon.

Sammon osakepääoma voi merkintöjen seurauksena nousta enintään 26 000 000 uudella osakkeella ja osakepääoma enintään 4 372 886,09 eurolla, mikä vastasi noin 4,7 prosenttia osakepääomasta 31. 12. 2002.

Osakkeenomistajat

Rekisteröityneiden osakkaiden lukumäärä 31. 12. 2002 oli 45 730. Arvo-osuusjärjestelmään oli siirtämättä noin 1,52 prosenttia kaikista osakkeista. Ulkomaalaisomistus oli 30,47 prosenttia osakepääomasta ja 30,21 prosenttia äänistä. Lähes kaikki ulkomaiset omistajat ovat hallintarekisteröineet omistuksensa.

Sammon hallituksen jäsenet ja konsernijohtaja omistivat vuoden lopussa suoraan tai välillisesti 11858395 kappaletta Sammon osakkeita. Omistusten yhteenlaskettu osuus osakepääomasta ja äänistä oli 2,1 prosenttia.

Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Varma-Sampo ilmoitti myyneensä 21.2.2002 yhteensä 20 miljoonaa Sammon A-osaketta. Tämän vuoksi Varma-Sampo-konsernin osuus Sammon osakepääomasta ja osakkeiden tuottamasta äänimäärästä laski alle yhden kymmenesosan.

Franklin Templeton -ryhmä ilmoitti 22.3.2002 rahastojensa omistamien ja Franklin Resources Incin hallinnoimien Sampo-osakkeiden yhteisen äänimäärän ylittäneen 5 prosenttia Sampo Oyj:n kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä.

Yhtiökokous

Sampo Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidetään keskiviikkona 9.4.2003 klo 14.00 Finlandia-talon Kongressisiivessä osoitteessa Mannerheimintie 13 E, 00100 Helsinki. Kokoukseen ilmoittautuneiden luettelointi aloitetaan klo 13.00.

Oikeus osallistua yhtiökokoukseen on osakkeenomistajalla, joka viimeistään 28.3.2003 on merkitty osakkeenomistajaksi Suomen Arvopaperikeskus Oy:n pitämään yhtiön osakasluetteloon. Omaisuudenhoitajien tulee ilmoittaa hallintarekisteröidyt osakkeenomistajat Suomen Arvopaperikeskus Oy:n yhtiökokousta varten laatimaan Sammon osakasluetteloon.

Myös osakkeenomistajalla, jonka osakkeita ei ole siirretty arvo-osuusjärjestelmään, on oikeus osallistua yhtiökokoukseen edellyttäen, että osakkeenomistaja on rekisteröity yhtiön osakerekisteriin ennen 12.9.1997. Tässä tapauksessa osakkeenomistajan on esitettävä yhtiökokouksessa osakekirjansa tai muu selvitys siitä, että osakkeiden omistusoikeutta ei ole siirretty arvo-osuustilille.

Saadakseen osallistua yhtiökokoukseen osakkeenomistajan ja hallintarekisteristä purettujen osakkaiden on ilmoitauduttava viimeistään 7.4.2003 klo 12 mennessä Sammon osake-emisioihin.

Osinko ja osinkopolitiikka

Sammon hallituksen vahvistaman osinkopolitiikan mukaisesti yhtiö pyrkii jakamaan osinkoina puolet tilikauden voitosta. Hallitus ehdottaa varsinaiselle yhtiökokoukselle, että vuodelta 2002 maksetaan osinkoina 0,35 euroa osakkeelta.

Aikaisempina vuosina osinkoa on jaettu seuraavasti (luvat splittikorjattuja ja euroiksi pyöristettyjä):

1998	0,16 €
1999	0,49 €
2000	1,60 €
2001	0,75 €
2002	0,35 € *)

*) hallituksen esitys yhtiökokoukselle

Ehdotuksen mukaan oikeus osinkoon on vain sillä, joka on osingonjaon täsmäytyspäivänä 14.4.2003 merkitty osakkeenomistajaksi Suomen Arvopaperikeskus Oy:ssä pidettävään omistajaluetteloon. Osinkojen ehdotettu maksupäivä on 23.4.2003.

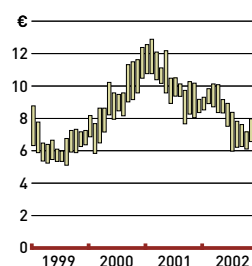
Niille osakkeenomistajille, jotka eivät ole siirtäneet osakekirjojaan arvo-osuusjärjestelmään osingonjaon täsmäytyspäivään mennessä, osinko maksetaan osakkeiden arvo-osuusjärjestelmään siirtämisen jälkeen.

Osakkeenomistajat 31. 12. 2002

A- ja B-sarjat	Osakkeiden lukumäärä	Osakkeista %	Äänistä %
Suomen valtio	223 616 080	40,20	39,85
Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Varma-Sampo	44 811 085	8,06	7,99
Wahlroos Björn	11 839 890	2,13	2,11
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Kaleva ^{*)}	11 517 955	2,07	2,91
Stora-Enso Oyj	8 746 620	1,57	1,56
Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	8 455 700	1,52	1,51
Valtion eläkerahasto	2 800 000	0,50	0,50
Sampo Oyj	2 434 400	0,44	0,43
Wärtsilä Oyj	1 901 000	0,34	0,34
Fortumin eläkesäätiö	1 715 240	0,31	0,31
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Eläke-Fennia	1 518 500	0,27	0,27
LEL-Työeläkekassa	1 476 750	0,27	0,26
OP-Delta sijoitusrahasto	1 200 000	0,22	0,21
OP-Pirkka sijoitusrahasto	680 000	0,12	0,12
Suomen itsenäisyyden juhlarahasto SITRA	642 700	0,12	0,11
Teollisuuden Voima Oy	610 260	0,11	0,11
Sijoitusrahasto Nordea Fennia	574 850	0,10	0,10
Steveco Oy	545 800	0,10	0,10
Imatran Voiman eläkesäätiö	541 591	0,10	0,10
Sampo Suomi Osake	522 375	0,09	0,09
Hallintarekisteröidyt yhteensä	168 980 976	30,38	30,12
Muut yhteensä	61 156 493	10,99	10,90
Yhteensä	556 288 265	100,00	100,00

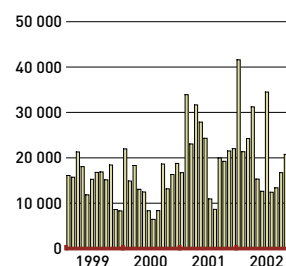
^{*)} A-sarjan osakkeita 10 317 955 kpl ja B-sarjan osakkeita 1 200 000 kpl.

Pörssikurssin kehitys kuukausittain

(ylin ja alin kaupantekokurssi euroina)

Osakkeiden vaihtomäärät kuukausittain, 1 000 kpl

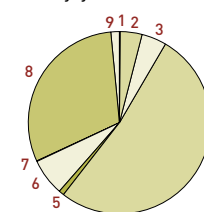
Osakekannan jakautuma omistuksen suuruuden mukaan 31.12.2002

Osakkeita kpl A- ja B-sarjat	Osakkaiden lukumäärä	Osuus %	Osakkeita yhteensä	Osuus %
1 - 100	11 072	24,21	697 392	0,13
101 - 1 000	29 122	63,68	10 559 191	1,90
1 001 - 10 000	5 019	10,98	13 217 398	2,38
10 001 - 100 000	419	0,92	11 884 836	2,14
100 001 -	98	0,21	511 492 448	91,95
Odotusluettelolla			0	
Yhteistilillä			8 437 000	1,52
Yhteensä	45 730^{*)}	100,00	556 288 265	100,00

^{*)} Kukin hallintarekisteri sisältyy tähän lukumäärään ainoastaan yhtenä omistajana.

Osakeomistus sektoreittain 31.12.2002

(A- ja B-sarjojen osakkeet)

1	Julkiset yritykset	0,11%
2	Yksityiset yritykset	3,89%
3	Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	4,42%
4	Julkisyhteisöt	52,10%
5	Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	0,93%
6	Kotitaloudet	6,56%
7	Ulkomaat, osakkeiden omilla tileillä	0,09%
8	Ulkomaat, hallintarekisteröintitileillä	30,38%
9	Yhteistilillä	1,52%

Tilinpäätös

32	Tilinpäätös
33	Toimintakertomus
40	Konsernituloslaskelma
43	Konsernitase
48	Emoyhtiön tuloslaskelma
49	Emoyhtiön tase
50	Tilinpäätöksen liitetiedot
50	Riskienhallinta
61	Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet
71	Tunnuslukujen laskentakaavat
74	Tunnusluvut
77	Tilinpäätöksen muut liitetiedot
124	Tilintarkastuskertomus

Sampo-konsernin osakekohtainen substanssi pysyi korkeana 5,26 eurossa (5,67). Vuoden 2002 aikana jaettu osinko (0,75 euroa) huomioon ottaen Sammon osakekohtainen substanssi kasvoi 0,34 euroa vaikeasta pääomamarkkinatilanteesta huolimatta. Sammon liikevoitto oli 542 miljoonaa euroa (1 104) vuonna 2002. Vuoden 2001 vertailuluvut sisältävät runsaat 750 miljoonaa euroa myyntivoittoa Nokia-osakkeista. Vuoden 2002 tulosta nosti If-järjestelystä ensimmäisellä vuosineljänneksellä kirjattu 261 miljoonan euron voitto. Osakekohtainen tulos oli 0,63 euroa (1,50). Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että osinkoa jaetaan 0,35 euroa osaketta kohden (0,75).

Pankkitoiminnan kannattavuus säilyi katsausvuonna melko hyvänä, vaikka liikevoitto aleni 252 miljoonaan euroon (296). Henkivakuutustoiminnan liikevoitto katsausvuodelta oli 86 miljoonaa euroa (79) ja vakavaraisuuspääoma 12,9 % omalla vastuulla olevasta vastuuvälästä (14,7). Omistusyhteisön liikevoitoksi muodostui 277 miljoonaa euroa (372). Osuus osakkuusyhtiö Ifin tuloksesta heikensi konsernin tulosta 69 miljoonaa euroa.

Vuonna 2002 Sampo vahvisti markkinaosuuttaan painopistealueilla. Rahastoliiketoiminnassa Sampo kohosi markkinajohtajaksi saavuttaen 24,5 %:n (18,4) markkinaosuuden katsausvuoden lopussa. Henki-Sammon markkinaosuus sijoitussidonnaisissa vakuutuksissa kasvoi 25,3 %:in (14,5) ja henkilöasiakassegmentissä 15,2 %:in (14,1).

Konsernirakenteen muutokset

Strategiansa mukaisesti Sampo toteutti vuonna 2002 rakennejärjestelyjä, joiden avulla liiketoiminnan painopistettä siirrettiin pitkäaikaissäätämiseen ja vähittäispankkitoimintaan sekä konsernin rakennetta selkeytettiin. Lisäksi hallinto- ja tukitoimintoja kehitettiin ja järjesteltiin tarkoituksenmukaisempaan ja kustannustehokkaampaan suuntaan.

Sammon vahinkovakuutusyhtiöt ja If-konserni yhdistettiin 2. 1. 2002 Pohjoismaiden suurimmaksi vahinkovakuuttajaksi. Suomessa vahinkovakuutusasiakkaita palveltiin katsausvuonna edelleen myös Sammon tuotemerkin alla. Sammosta tuli samalla Ifin suurin omistaja 38,05 prosentin osuudella. Ifin äänivallasta suomalaiset omistajat

Sampo ja Varma-Sampo hallitsevat yhteensä 50 prosenttia.

Sampo ulkoisti vakuutusliiketoiminnan tietotekniikkapalvelut Sammon ja TietoEnatorin yhteisesti omistamaan Primasoft Oy:ön (entinen Tietoleonia Oy) 1. 1. 2002 lähtien. Sampo Oyj omistaa Primasoftista 20 % ja Sampo Pankki Oyj 20 %. Äänivallasta Sampo -konsernilla on 60 %.

Sampo Oyj lunasti 2. 8. 2002 vähemmistöomistajilta vajaan 5 %:n osuuden virolaisen AS Sampo Pankin osakekannasta. Sampo omistaa kokonaan AS Sampo Pankin osakekannan 6. 2. 2003 lähtien, sillä jäljellä olleiden osakkeiden lunastusmenetely saatiin päätökseen katsausvuoden päättymisen jälkeen.

Helsingin Pörssissä noteerattu Amanda Capital Oyj (entinen Finvest Oyj) ja Sampo-konserni yhdistivät lokakuussa pääomarahastojensa ja -sijoitustensa hallinnoinnin Mandatum Pääomarahastot Oy:ön. Tarkoituksena on luoda johtava pohjoismainen pääomasijoitusten varainhoitoorganisaatio, joka palvelee sekä yksityishenkilöitä että instituutioasiakkaita. Sampo Oyj omistaa kokonaan Mandatum Pääomarahastot Oy:n, joka hallinnoi noin 800 miljoonan euron pääomasijoitusvarallisuutta.

Mandatum Omaisuudenhoito Oy:n absoluuttisen tuottotavoitteen varainhoito ja Rahastoyhtiö 3C Oy yhdistyivät uudeksi yhtiöksi 3C Asset Management Oy:ksi. Uuden yhtiön hoitamien absoluuttisen tuottotavoitteen rahastosalkkujen markkina-arvo oli katsausvuoden lopussa 407 miljoonaa euroa ja siten 3C oli Pohjoismaiden toiseksi suurin varainhoitaja tässä rahastosegmentissä. Sampo Oyj:n omistusosuus yhtiöstä järjestelyn jälkeen on 56 % ja avainhenkilöiden 44 %.

Sampo Oyj:n kokonaan omistamat tytäryhtiöt Sampo Liikekiinteistöt Oy ja Mandatum Holding Oy sulautuivat varoineen ja velkoineen 31. 12. 2002 Sampo Oyj:ön. Sulautumisilla selkeytettiin Sampo-konsernin rakennetta.

Sampo hankki vuoden 2000 lopussa Puolasta henkivakuutus- ja eläkerahastoyhtiöt. Kauppojen toteutumisen jälkeen Puolan taloudellinen tilanne on synkentyntä merkittävästi ja yhtiöiden toimintaedellytykset ovat samalla heikentyneet.

→ Sampo Oyj:n toimintakertomus 2002

Yhtiöiden ei arvioida voivan nykytilanteessa saavuttaa asetettuja kannattavuustavoitteita kohtuullisen ajan puitteissa. Osana Sammon taserakenteen kriittistä läpikäyntiä yhtiöiden kirjanpitoarvot saatettiin ensimmäisellä vuosineljänneksellä tasolle, joita nykyisessä markkinatilanteessa voidaan pitää varovaisina. Henkivakuutusyhtiö Sampo TU Zycien konsernilikearvo 26 miljoonaa euroa on poistettu kokonaisuudessaan kertakirjauksella ja eläkerahasto Sampo PTE:n 142 miljoonan euron liikearvosta on poistettu 50%. Kertaluonteiset poistot on kirjattu konsernin tuloslaskelman satunnaisiin kuluihin.

Hallinto

Varsinainen yhtiökokous valitsi 10. 4. 2002 yhtiön hallituksen kokonaisuudessaan uudelleen. Hallituksessa jatkavat professori Tom Berglund, vuorineuvos Georg Ehrnrooth, vuorineuvos Jyrki Juusela, johtaja Olli-Pekka Kallasvuo, toimitusjohtaja Paavo Pitkänen, ministeri Christoffer Taxell ja konsernihoitaja Björn Wahlroos. Hallitus päätti järjestäytymiskokouksessaan, että Olli-Pekka Kallasvuo jatkaa puheenjohtajana ja Jyrki Juusela varapuheenjohtajana.

Yhtiökokous hyväksyi hallituksen ehdotuksen mukaisena yhtiöjärjestyksen 7, 12, ja 16 pykälän muuttamisen ja 22 pykälän poistamisen tarpeelltomana. Yhtiön toimielimiä koskevaan yhtiöjärjestyksmääräykseen lisättiin maininta, että hallitus nimittää toimitusjohtajan. Muut muutokset koskivat toiminimen kirjoitusoikeutta ja yhtiökokousta koskevaa yhtiöjärjestyksmääräystä.

Yhtiökokous päätti, että yhtiölle valitaan yksi tilintarkastaja ja että tilintarkastajaksi valitaan Ernst & Young Oy seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättymiseen saakka.

Muutokset osakepääomassa

Sammon vuoden 1998 optio-lainan optiotodistuksilla merkittiin kertomusvuonna viidessä erässä yhteensä 664 750 A-sarjan osaketta vasta-arvoltaan yhteensä 111 802,92 euroa. Uudet osakkeet otettiin kaupankäynnin kohteeksi Helsingin Pörssissä kunkin erän tultua merkityksi kaupparekisteriin. Osakemerkintöjen seurauksena yhtiön osakepääoma 31. 12. 2002 kohosi 93 560 969,79 euroon. Sampo Oyj:n kaikkien osakkeiden lukumäärä mukaan lukien 1200 000 B-sar-

jan osaketta oli tilikauden päättyessä 556 288 265.

Vuoden 1998 optio-lainaan liittyvät C-optio-oikeudet otettiin kaupankäynnin kohteeksi 2. 5. 2002 ja vuoden 2000 A-optio-oikeudet 2. 1. 2003 alkaen.

Sammon varsinainen yhtiökokous myönsi hallitukselle 10. 4. 2002 omien osakkeiden hankkimis- ja luovutusvaltuudet. A-sarjan osakkeita voidaan hankkia enintään 5% yhtiön osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Osakkeet voidaan hankkia yhtiön pääomarakenteen kehittämiseksi, käytettäväksi yrityskauppojen tai muiden järjestelyiden rahoittamisessa tai toteuttamisessa tai muutoin edelleen luovutettavaksi tai mitätöitäväksi.

A-sarjan osakkeita on Helsingin Pörssin julkisessa kaupankäynnissä 29. 8.–31. 12. 2002 välisenä aikana hankittu yhteensä 2 434 400 kappaletta. Osakkeiden yhteenlaskettu kirjanpidollinen vasta-arvo on noin 410 000 euroa. Hankitut osakkeet edustavat noin 0,44% osakepääomasta ja noin 0,43% kaikkien osakkeiden yhteenlasketusta äänimäärästä, joten A-sarjan osakkeiden hankkimisella ei ole merkittävää vaikutusta yhtiön muiden osakkeenomistajien osakeomistuksen tai äänivallan jakautumiseen yhtiössä. Osakkeista on suoritettu vastikkeena yhteensä 16,0 miljoonaa euroa eli keskimäärin 6,59 euroa osakkeelta. Omien osakkeiden osto-ohjelmaan liittyen omistivat konserniyhtiöt tilikauden päättyessä 2 434 400 emoyhtiön osaketta. Sammon kokonaan omistamalla tytäryhtiöllä Saturalla oli emoyhtiön liikkeeseen laskemia optio-oikeuksia 23 175 kappaletta.

Yhtiökokous päätti myös valtuuttaa hallituksen päättämään osakepääoman korottamisesta uusmerkinnällä, antamalla optio-oikeuksia tai ottamalla vaihtovelkakirjalainaa. Osakepääoman korotus vastaa enintään noin 5% osakepääomasta ja noin 4,96% kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Valtuutusta ei ole tilikauden aikana käytetty.

Henkilöstö

Sampo-konsernin henkilöstön lukumäärä vähentyi merkittävästi alkuvuoden 2002 aikana lf-järjestelyn, toimintojen ulkoistamisen sekä maaliskuussa päättyneiden hallinto- ja tukipal-

velujen tehostamista koskevien yt-neuvotteluiden jälkeen. Jakeluverkoston osaamista konsernin painopistealueilla kehitettiin koulutuksella ja uutta Sammon tapaa toimia asiakkaan parhaaksi vietiin käytäntöön.

Konsernin hallinto- ja tukitoimintojen henkilöstö vähentyi vuoden aikana lähes 500 henkilöllä. Lisäksi osakkuusyhtiö Ifin vastaavien toimintojen henkilöstö supistui noin 250 hengellä. Pääosa vähennyksistä toteutui tuki- ja eläkeratkaisuilla, eräiden toimintojen ulkoistamisilla sekä uudelleen koulutuksella asiakaspalvelu- ja myyntitehtäviin. Sammon tehostamistoimien henkilökulusäästötavoite on vuositasolla noin 20 miljoonaa euroa ja muut toiminnalliset säästöt noin 20 miljoonaa euroa. Asetettu säästötavoite tullaan ylittämään vuoden 2003 loppuun mennessä, mutta vaikutukset näkyivät jo vuoden 2002 jälkipuoliskolla.

Konsernin henkilöstön määrä oli vuoden lopussa laskenut 5 848 henkilöön. Vuotta aiemmin konsernin henkilöstömäärä oli 9 931 henkilöä ja ilman vahinkovakuutuksen henkilöstöä 6 442 henkilöä. Lukuun sisältyy määräaikaista 311 henkeä (450). Henkilöstöstä työskenteli luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnassa 81 %, henkivakuutuksessa 8 %, omistusyhteisössä 2 % ja Primasoftissa 10 %. Primasoft tuottaa tietotekniikkapalveluja Sampo-konserniin kuuluville yhtiöille ja Ifin Suomen toimintoille. Henkilöstön keskivahvuus katsauskaudella oli 5 977 henkilöä, kun vuonna 2001 vastaava määrä oli 10 162 henkilöä.

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta

Konsernin tärkeimmät kotimaiset luottolaitos- ja sijoituspalveluyhtiöt ovat Sampo Pankki Oyj, Sampo Rahastoyhtiö Oy, Mandatum Omaisuudenhoito Oy, Mandatum Pankkiiriliike Oy, Mandatum & Co Oy, Sampo Rahoitus Oy, Sampo Kortti Oy, Sampo Luotto Oyj, Mandatum Pääomarahastot Oy ja 3C Asset Management Oy. Lisäksi kokonaisuuteen kuuluvat Puolassa sijaitseva eläkerahastoyhtiö Sampo PTE S.A. sekä Virossa ja Liettuassa sijaitsevat pankit AS Sampo Pank ja UAB Sampo bankas. Konttoriverkosto toimii myös jakelukanavana monipuolisille neuvontapalveluille ja pitkäaikaissäästämistuotteille.

Kannattavuus säilyi melko hyvänä

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan tulos oli melko hyvä katsausvuonna. Liikevoitoksi tilikaudella muodostui 252 miljoonaa euroa (296). Tuotto riskiallokoidulle pääomalle (RORAC) oli 19,2 % (19,4), eli lähes tavoitteeksi asetettu 20 %:n tuotto. Oman pääoman tuotto (RONAV) oli 10,9 % (12,4). Tuottoa kuvaavat tunnusluvut ovat herkkiä korkotason muutoksille. Yhden prosenttiyksikön muutos korkotasossa näkyy 2–3 prosenttiyksikön muutoksena tunnuslukujen arvoissa.

Korkojen laskusta ja taseen raha- ja pääomamarkkinaerien pienentymisestä huolimatta rahoituskate säilyi melko vakaana ollen 448 miljoonaa euroa (469). Otto- ja antolainauksen välinen korkoero oli 12 kuukauden keskiarvona 3,4 % (3,9). Korkoeron yleistä korkotason laskua pienempää supistumista edesauttoi osaltaan katsauskauden alussa tapahtunut talletuskorkojen sopeuttaminen markkinatilanteeseen.

Palkkiotuotot pysyivät likimain ennallaan sekä brutto- että nettomääräisinä. Omaisuudenhoidosta saadut palkkiotuotot nousivat liiketoiminnan ripeän kasvun ja toteutettujen rakennejärjestelyjen ansiosta 41 %. Myös peruspankkitoiminnan palkkiotuotot kasvoivat. Erityisesti maksuliikenteestä sekä ottolainauksesta kertyi vertailuvuotta enemmän tuottoja. Investointipankin corporate finance -toiminnan palkkiotuotot jäivät selvästi vertailukautta alhaisemmiksi, mutta kannattavuus säilyi edelleen melko hyvänä huolimatta alan heikentyneestä markkinatilanteesta. Mandatum säilytti yritysjärjestelyissä johtavan aseman Suomessa. Osakemarkkinoiden heikko vire ja kausitekijät vähensivät pankkiiriliikkeessä kaupankäynnin volyymejä kesällä. Loppuvuonna kannattavuus ja markkinaosuus kehittyivät suotuisasti.

Kulut alentuivat edelliseen tilikauteen verrattuna. Henkilöstö- ja muut hallintokulut vähenivät 4 %. Suomen toimintojen kustannusten alentumisen vastapainona panostukset Viron ja Liettuassa pankkitoimintaan kasvoivat. Kiinteistöomaisuuden keskittäminen marraskuussa 2001 omistusyhteisölle heikensi luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan tulosta 13 miljoonalla eurolla tuottojen alentuessa lähes 19 miljoonalla eurolla ja kulujen sekä poistojen supistuessa yhteensä runsaalla

→ Sampo Oyj:n toimintakertomus 2002

5 miljoonalla eurolla. Tuottojen supistuttua kuluja enemmän, kulu-tuotto -suhde (palkkiotuotot ja -kulut huomioitu nettona) heikkeni tilikautena 64 %:iin (59). Korkotason muutosten vaikutus kulu-tuotto -suhteeseen on huomattava. Yhden prosenttiyksikön muutos yleisessä korkotasossa vaikuttaa tuotto-kulu -suhteeseen noin 4 prosenttiyksikköä.

Virossa ja Liettuassa toimivat tytäryhtiöt kasvattivat asiakasmääriään huomattavasti ja yhteensä pankeilla oli katsausvuoden lopussa lähes 75 000 asiakasta. Virossa myönnettyjen asuntolainojen määrä kaksinkertaistui ja lainakanta oli katsausvuoden lopussa 55 miljoonaa euroa. Liettuassa kasvu oli vielä nopeampaa asuntolainojen määrän noustessa katsausvuonna 6 miljoonasta eurosta 32 miljoonaan euroon. Virossa toimivan AS Sampo Pankin tulos tilivuodelta oli voitollinen ja liettualaisen UAB Sampo pankin odotetaan olevan kannattava vuodesta 2004 alkaen.

Sampo Rahastoyhtiö nousi markkinajohtajaksi

Sammon ydintoimialoihin kuuluva rahastoliiketoiminta menestyi tilikaudella erinomaisesti. Markkinaosuus kaikista Suomessa rekisteröityihin rahastoihin virranneista uusista suomalaisista sijoituksista oli lähes 45 %. Pitkäaikaissäätämisen kasvupotentiaalin hyödyntämiseen nojaava strategia edesauttoi myynnin painotus jakeluverkossa yhdistettynä onnistuneisiin rahastotuotteisiin. Sampo nousi HEXin julkaiseman Suomen Sijoitusrahastoyhdistyksen rahastoraportin mukaan syyskuussa markkinoiden suurimmaksi rahastoyhtiöksi ja vuoden lopussa markkinaosuus oli 24,5 % (18,4). Yksityishenkilösegmentissä markkinaosuus nousi vieläkin enemmän 25,5 %:iin (17,7).

Vaikeissa pääomamarkkinaolosuhteissa merkintöjen kasvu painottui vähäriskisiin, erityisesti lyhyen koron, rahastoihin. Pääomamarkkinoiden elpymässä sijoitusten uskotaan asteittain siirtyvän osakerahastoihin. Sammon rahastoissa oli 31.12.2002 sijoituksia yhteensä noin 3,9 miljardin euron arvosta (2,7). Lukuun sisältyy noin 425 miljoonaa euroa Sampo-konserniin kuuluvien yhtiöiden sijoituksia (117). Osuudenomistajien määrä kasvoi runsaalla 35 %:lla ja oli 197 371 (146 046). Jatkuvien rahastosopimusten määrä

yli kaksinkertaistui katsausvuonna ja nousi 54 312 kappaleeseen (26 906). Rahastosijoituksia hoitavat Sampo-konserniin kuuluvat Mandatum Omaisuudenhoito Oy ja 3C Asset Management Oy sekä viisi ulkomaista yhteistyökumppania.

Omaisuudenhoidon varat kasvoivat

Konsernin hoitama sopimusvarallisuus kasvoi uusien sijoitusten ja rakennejärjestelyiden myötä noin 17 miljardiin euroon (10,1). Mandatum Omaisuudenhoidossa sopimusvarallisuutta oli sijoitusrahastot ja konsernin oma salkku mukaan lukien vuoden 2002 lopussa noin 15,7 miljardia euroa (10,1). Konsernisidonnaisen varallisuuden osuus oli noin 6,6 miljardia euroa. Konsernin henkivakuutusvarallisuuden omaisuudenhoito siirtyi katsauskaudella korkosijoitusten ja ulkomaisten osakesijoitusten osalta Mandatum Omaisuudenhoidolle. Mandatum Pääomarahastojen hoidossa oli noin 800 miljoonaa euroa ja 3C:n hoidossa yli 400 miljoonaa euroa.

Puolassa toimivan eläkerahastoyhtiö Sampo PTE:n hoidossa oleva varallisuus kasvoi yli 35 %:lla 227 miljoonaan euroon. Yhtiön hallinnoimassa eläkerahastossa on 440 000 jäsentä. Yhtiö teki katsausvuonna voitollisen tuloksen.

Luottojen kasvun painopiste henkilöasiakkaisiin

Perinteisten pankkituotteiden kasvu ei yltänyt pitkäaikaissäätämistuotteiden tasolle. Talletuskanta lisääntyi tilikaudella vajaat 2 % ja Sampo Pankin markkinaosuus yleisön talletuksista Suomessa oli vuoden lopussa 14 % (14). Sampo Pankin markkinaosuus talletuspankkien antolainauksesta Suomessa oli joulukuun lopussa noin 14 % (14). Sampo-konsernin luottokanta on vuoden kuluessa supistunut, mikä johtuu yritysluottokannan pienemmisestä ja strategian mukaisesta vienti- ja projektirahoituksen myynnistä. Luotot kotitalouksille kasvoivat edelleen nousten 5715 miljoonaan (5322). Asuntoluotot, jotka muodostavat yli 3/4 kotitalousluotoista, kasvoivat erityisen voimakkaasti yli 9 %. Kiristynyt kilpailu näkyi marginaalien laskuna. Sampo Pankki säilytti kotimaassa yli 14 % markkinaosuuden asuntoluotoissa. Viron ja Liettuan pankkitoiminnat kasvoivat voimakkaasti. Kyseisten yhtiöiden osuus konsernin tuloksesta ja taseesta on toistaiseksi pieni, mutta nopean kasvun odotetaan jatkuvan näillä markkinoilla.

Luottotappiot ja järjestämättömät saatavat pysyvät kurissa

Tuloslaskelman luotto- ja takaustappioerä oli 1 miljoonaa euroa positiivinen (-16). Tilikauden aikana kirjattiin uusia luotto- ja takaustappioita sekä kohdistettuja varauksia 26 miljoonaa euroa (36). Aiemmistä tappioista palautuneet erät sekä kohdistettujen varausten peruutukset olivat yhteensä 27 miljoonaa euroa (20). Vuoden lopussa luottokelpoisuusluokituksen perusteella määritetyt asiakasryhmäkohtaisesti kohdistetut varaukset olivat 31 miljoonaa euroa (31). Järjestämättömiä saamisia oli vuoden lopussa 77 miljoonaa euroa (109) ja muita nollakorkoisia saamisia 2 miljoonaa euroa (9). Näiden saamisten yhteismäärästä yritysten ja yhteisöjen osuus oli 38 miljoonaa euroa (81) ja kotitalouksien osuus 41 miljoonaa euroa (38).

Konsernin vakavaraisuus

Rahoituspainotteisena konsernina Sammon vakavaraisuus lasketaan luottolaitoslain mukaisesti. Konsernin vakavaraisuussuhde oli 17,3% (12,7). Ensisijaisten omien varojen suhde riskipainotetuihin saamisiin oli vahva 18,7% (15,6). Ensisijaisten omien varojen suhdeluku on korkeampi, koska omien varojen yhteismäärästä vähennetyt emoyhtiön sijoitukset vakuutusyhtiöihin ovat suuremmat kuin toissijaiset omat varat. Konsolidointiryhmään kuuluivat Sampo Pankki -konserni, Sampo Luotto Oyj, AS Sampo Pank, UAB Sampo bankas, Sampo PTE, Sampo Rahastoyhtiö Oy, Mandatum Omaisuudenhoito Oy, Mandatum

Konsernin vakavaraisuus

Milj. €	2002	2001
Ensisijaiset omat varat	2 344	2 170
Toissijaiset omat varat	266	352
- vähennykset omista varoista	-441	-747
Omat varat yhteensä	2 169	1 775
Riskipainotetut saamiset ja vastuut	12 519	13 952
Vakavaraisuussuhdeluku		
omat varat yhteensä / riskipainotetut saamiset ja vastuut	17,3%	12,7%
josta ensisijaiset omat varat / riskipainotetut saamiset ja vastuut	18,7%	15,6%

Pääomarahastot Oy, Mandatum Pankkiiriliike Oy, Mandatum & Co Oy, 3C Asset Management Oy sekä emoyhtiö Sampo Oyj.

Sampo Pankki Oyj:llä oli 28.2.2003 seuraavat luokitukset:

	Lyhytaikainen varainhankinta	Pitkäaikainen varainhankinta
Moody's Investors Service	P-1	A2
Standard & Poor's	A-1	A

Henkivakuutus

Konsernin henkivakuutustoiminnan ydin on kotimaassa toimiva Henki-Sampo. Lisäksi liiketoiminta-alueeseen kuuluvat kaikissa kolmessa Baltian maassa sijaitsevat henkivakuutusyhtiöt sekä puolalainen Sampo TU Zycie.

Henki-Sammon vakuutusten myynti nousi kertomusvuonna ennätystasolle. Konsernin strategisten linjausten mukaisesti myynnin painopistealueina olivat henkilöasiakassegmentti ja erityisesti sijoitussidonnaiset vakuutukset. Uusia sijoitussidonnaisen elementin sisältäviä vakuutuksia myytiin 23 173 kappaletta, mikä on 290% viime vuoden vastaavaa ajanjaksoa enemmän. Valtaosa, 87%, uusista eläkevakuutuksista oli sijoitussidonnaisia. Koko uusmyynnistä 64% kohdistui sijoitussidonnaisiin tuotteisiin. Henkilöasiakasegmentissä kehitys oli samansuuntaista ja uusia vakuutuksia myytiin 34 448 kappaletta, mikä on 48 prosenttia edellisvuotta enemmän.

Konsernin henkivakuutusyhtiöt keräsivät kertomusvuonna 613 miljoonaa euroa maksutuloa (755). Valtaosan tästä merkitsi Henki-Sampo, jonka maksutulo oli 602 milj. euroa (747). Henki-Sammon maksutulo laski vuodesta 2001, koska yhtiö on luopunut tiettyjen tuotteiden kuten laskuperusteisten kapitalisaatiosopimusten aktiivisesta markkinoinnista. Vuoden 2001 vertailuluvuissa kapitalisaatiosopimusten ja eläkesäätiöiden vastuusiirtojen osuus maksutulosta oli 264 milj. euroa, kun vastaava luku katsausvuonna oli 54 miljoonaa euroa.

Menestys painopistealueilla näkyy jatkuvamaksuisista sopimuksista kertyvän maksutulon voimakkaana kasvuna. Vuonna 2002 Henki-Sammon ensivakuutusmaksutulosta 48% oli peräisin tällaisista sopimuksista (32).

→ Sampo Oyj:n toimintakertomus 2002

Sampo-konsernin Baltian maissa toimivat henkivakuutusyhtiöt vahvistivat markkina-asemiaan. Yhtiöiden maksutulo oli yhteensä noin 4 miljoonaa euroa (2). Sampo-konserniin kuuluu myös Puolassa toimiva sijoitussidonnaisia vakuutuksia myyvä Sampo TU Zycie. Yhtiön toimintaa järjestettiin voimakkaasti uudelleen katsausvuoden kuluessa. Yhtiön maksutulo kasvoi Puolan vaikeassa markkinatilanteessa vain hieman ja oli noin 7 miljoonaa euroa (6). Kaikki neljä yhtiötä ovat toimineet vasta lyhyen ajan ja niiden vaikutus konsernin tulokseen on pieni.

Henki-Sammon sijoitussidonnaisen maksutulon kasvu ylitti selvästi alan yleisen kasvun ja markkinaosuus kohosi 25,3%:in (14,5). Myös henkilöasiakassegmentissä yhtiön asema vahvistui verrattuna edellisvuoteen markkinaosuuden noustessa 15,2%:in (14,1). Painopistealueisiin keskittymisen seurauksena yhtiön kokonaismarkkinaosuus laski 18,2%:in (23,1).

Konsernin henkiyhtiöiden sijoitustoiminnan nettotuotot kohosivat 193 miljoonaan euroon (248) ja käyvin arvoin laskettu sijoitusomaisuuden tuotto oli 2,8%. Sijoitusomaisuuden markkina-arvo (pl. sijoitussidonnaisten vakuutusten sijoitukset) 31.12.2002 oli 5,2 miljardia euroa, josta 62% oli sijoitettuna korkoinstrumentteihin, 30% osakkeisiin ja 7% kiinteistöihin. Kotimaisten sijoitusten osuus oli 52%, muun euroalueen 21% ja muiden ulkomaisten 27% kaikista sijoituksista.

Henkivakuutuksen liikevoitto oli katsausvuonna 86 miljoonaa euroa (79). Toiminnan kustannuksia leikattiin erityisesti hallinto- ja tukitoimintoja tehostamalla. Liikekulut laskivat 53 miljoonaan euroon (67).

Vaikeasta pääomamarkkinatilanteesta huolimatta konsernin henkivakuutusyhtiöiden vakavaraisuus säilyi hyvänä ja oli 12,9% omalla vastuulla olevasta vastuuvellasta (14,7). Henki-Sammon vastaava tunnusluku oli 12,4%:a (14,5). Henki-Sammon toimintapääoma oli 581 miljoonaa euroa (639), kun yhtiölle asetettu minimivaatimus oli 197 miljoonaa euroa.

Eliniän pitenemiseen varautumiseksi kasvatettiin katsausvuonna Henki-Sammon ryhmäeläke- ja vakuutuksen vastuuvelkaa 21 miljoonaa eurolla.

Yhteensä aiemmin tehdyt korotukset huomioiden vastuuvelka sisältää 48 miljoonan euron suuruisen varauksen eliniän pitenemisen varalta. Määrän arvioidaan olevan riittävä kattamaan tiedossa oleva vaikutus vastuuvelkaan.

Vuoden 2002 alusta otettiin Henki-Sammossa käyttöön uusi kohtuusperiaatteen laskentatapa, jonka mukaisesti omistajien osuus arvostuseroista on vakioitu 25%:in. Omistajille kohdistui siten 31.12.2002 tilanteessa 59 miljoonaa euroa yhteensä 234 miljoonan euron arvostuseroista. Vuonna 2002 asiakashyvityksiin oikeutetuille vakuutussäästöille hyvitetiin 4,5–5,25 prosentin tuotto vakuutuslajista riippuen. Vastuuvelkaan sisältyy vuodelta 2002 annettuja asiakashyvityksiä 36,7 miljoonaa euroa (55,7). Asiakashyvitysten rahoittamiseen käytettiin aiemmin varattuja hyvityksiä ja tulevien vuosien hyvityksiä varten varattiin 48,2 miljoonaa euroa. Katsauskauden päättyessä tulevien lisäetujen vastuu oli 72,3 miljoonaa euroa (73,2).

Omistusyhteisö

Omistusyhteisön päätehtävä on hallita luottolaitos-, sijoituspalvelu- ja henkivakuutustoimintaa harjoittavia tytäryhtiöitä.

Omistusyhteisö teki katsausvuodelta 277 miljoonan euron (372) liikevoiton. Valtaosa, 261 miljoonaa euroa, liikevoitosta syntyi If-järjestelyn seurauksena. Vuonna 2001 liikevoittoon sisältyi poikkeuksellisia myyntivoittoja erityisesti Nokia-osakkeista.

Holding-yhtiön taseen loppusumma oli 3,0 miljardia euroa. Tästä oli omistuksia luottolaitos- ja sijoituspalveluyrityksissä 1,6 miljardia euroa ja vakuutusyhtiöissä 0,5 miljardia euroa. Muita sijoituksia oli 0,5 miljardia euroa. Katsauskauden päättyessä holding-yhtiön palveluksessa oli 90 henkilöä, kun vuoden 2001 lopussa määrä oli vielä yli 700 henkilöä. Henkilöstömäärä on pienentynyt voimakkaasti erityisesti IT-toimintojen ulkoistamisen takia.

Sammon osakkuusyhtiö If on Pohjoismaiden johtava vahinkovakuuttaja, jolla on 3,7 miljoonaa asiakasta ja 24%:n markkinaosuus Pohjoismaiden markkinoilla. Yhtiön maksutulo katsausvuonna oli 4,2 miljardia euroa.

If on käynnistänyt useita projekteja kustannusten pienentämiseksi ja kannattavuuden parantamiseksi. Katsausvuonna saavutettiin merkittäviä kustannussäästöjä henkilömäärän vähennyksillä, Pohjoismaisten synergioiden hyödyntämisellä tietotekniikassa ja neuvottelemalla ulkoisia palvelusopimuksia uudelleen. Myös vakuutusmaksuja on korotettu erityisesti Ruotsissa ja Norjassa sekä tiukennettu riskienvalintaa uusilla toimintaohjeilla. Vakuutustekninen tulos oli 35 miljoonaa euroa voitollinen katsausvuonna (-215), ja yhdistetty kulusuhde laski 106,1%:in (proforma 113,1).

Osakekurssien lasku heikensi Ifin sijoitustoiminnan tulosta, jota toisaalta osittain paransi kehitys korkomarkkinoilla. Pienentääkseen sijoitustoimintansa riskitasoa If on vähentänyt osakkeiden osuutta sijoitussalkussaan ja kasvattanut vastavasti korkosijoitusten osuutta.

Katsausvuoden tulos oli tappiollinen ja Sammon osuus Ifin tappiosta katsauskaudella oli 69 miljoonaa euroa.

Varautuminen IAS-tilinpäätökseen

Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto antoivat 14. 9. 2002 voimaan tulleen asetuksen, jonka mukaan jäsenvaltioiden listautuneiden yritysten tulee laatia konsernitilinpäätöksensä 1. 1. 2005 ja sen jälkeen alkavilta tilikausilta kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IAS/IFRS) mukaisesti.

IAS-asetus antaa jäsenvaltiolle mahdollisuuden päättää, salliiiko vai vaatiiko se IAS/IFRS -standardien soveltamista myös listattujen yritysten erillistilinpäätöksiin tai muidenkin kuin listautuneiden yritysten konsernitilinpäätökseen tai erillistilinpäätöksiin.

Suomessa kansallinen päätöksenteko on kesken. Kauppa- ja teollisuusministeriö on asettanut työryhmän selvittämään EU:n tilinpäätösnormiston viimeaikaisesta kehityksestä aiheutuvia lainsäädännön muutostarpeita. Tämän IAS-sääntelyryhmän tulee saada työnsä valmiiksi 30. 5. 2003.

Sammossa on käynnissä IAS-projekti, jolla luodaan edellytykset konsernin joustavalle siirtymiselle standardien mukaiseen tilinpäätökseen vuonna 2005. Työskentely etenee aikataulun mukaisesti.

Näkymät

Euroopan taloudessa ei edelleenkaan ole havaittavissa voimakasta elpymistä. Konserni jatkaa valitun strategisen linjauksen määrätietoista toteuttamista. Painopiste on asetettu uusien asiakkaiden hankintaan ja tarjonnan laajentamiseen vanhoille asiakkaille. Myös hyvin liikkeelle lähtenyttä tehokkuuden nostoa jatketaan. Pääomamarkkinoiden epävakaisuus vaikeuttaa osaltaan Sampo-konsernin liiketoimintojen kehityksen arviointia vuonna 2003.

Pankkitoiminnan tulospäätelmiä varjostaa matala korkotaso. Jos lyhyet korot eivät nouse, jää rahoituskate viime vuotta heikommaksi. Sammon luottolaatu on hyvä, eikä luottotappioissa odoteta merkittävää kasvua. Palkkiotuottojen kehitys jatkunee kokonaisuutena vakaana, mutta palkkiotuottojen rakenteessa pitkäaikaissäästämiseen liittyvät palkkiot kasvavat investointipankin tuotteita nopeammin.

Pitkäaikaissäästämistuotteiden myynnin ennakoitaan jatkuvan voimakkaana. Markkinaosuudet painopistealueilla rahastoliiketoiminnassa ja valituissa henkivakuutussegmenteissä vahvistunevat edelleen, mutta maltillisemmin kuin vuonna 2002.

Henkivakuutuksen tuloksen uskotaan kehittyvän suotuisasti ja vakavaraisuuden säilyvän hyvänä. Alalla vallitsevasta käytännöstä poiketen Henki-Sampo on diskontannut käytännössä koko vastuvelkansa 3,5 %:n korkokannalla. Tämä antaa yhtiölle vahvan taloudellisen aseman jatkossa.

Osakkuusyhtiö Ifin kannattavuuden odotetaan paranevan. Koko vuoden 2003 yhdistetty kulusuhde alittanee vuoden 2002 parhaan vuosineljänneksen tason (103,6%). Yhtiön tuloksen odotetaan kokonaisuudessaan olevan positiivinen.

Sampo-konsernin tulosta viime vuosina leimanneita huomattavia poikkeuseriä ei ole vuonna 2003 näköpiirissä. Tuloksen arvioidaan kuitenkin muodostuvan hyväksi. Omistaja-arvon tuottamisessa pääpaino on sijoitetun pääoman tuottoasteella, joka kohoo liiketoiminnan tehostuessa ja konsernin palauttaessa osakkeenomistajilleen liiketoiminnassa tarpeettomia pääomia.

→ Sampo Oyj:n toimintakertomus 2002

Hallituksen voitonjakoehdotus

Konsernin voitonjakokelpoiset varat olivat 1340756866 euroa ja emoyhtiön 1001724291 euroa. Hallitus ehdottaa, että tilikaudelta maksetaan osinkoa yhtiön 553853865 osakkeelle 0,35 euroa. Osinkojen ehdotettu yhteismäärä on 193848853 euroa.

Konsernituloslaskelma

Milj. €	Liite	2002	2001
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan laskelma			
Korkotuotot	1	825	1 195
Korkokulut	1	-377	-726
Rahoituskate		448	469
Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista		7	27
Palkkiotuotot		221	220
Palkkiokulut		-46	-41
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	2		
Arvopaperikaupan nettotuotot		15	25
Valuuttatoiminnan nettotuotot		14	17
		29	43
Liiketoiminnan muut tuotot	3	24	37
Hallintokulut			
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot		-152	-165
Henkilösivukulut			
Eläkekulut		-35	-32
Muut henkilösivukulut		-11	-17
		-46	-49
Muut hallintokulut		-153	-154
		-352	-367
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	4	-32	-35
Liiketoiminnan muut kulut	3	-53	-44
Luotto- ja takaustappiot	5	1	-16
Pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalentumiset	5	0	0
Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten voitosta tai tappiosta		4	4
Liikevoitto ennen elimointierä		252	296
Eliminointierät	24	8	12
Liikevoitto		260	308

jatkuu →

→ **Konsernituloslaskelma**

Milj. €

Henkivakuutustoiminnan vakuutustekninen laskelma

	Liite	2002	2001
Vakuutusmaksutulo			
Vakuutusmaksutulo	7	613	755
Jälleenvakuuttajien osuus		-8	-4
		605	751
Sijoitustoiminnan tuotot	13	625	640
Sijoitusten arvonorotukset	13	4	3
Muut vakuutustekniset tuotot		0	-
Korvauskulut			
Maksetut korvaukset	8	-407	-403
Jälleenvakuuttajien osuus		5	4
		-401	-399
Korvausvastuun muutos		-34	-135
Jälleenvakuuttajien osuus		1	1
		-33	-134
		-435	-533
Vakuutusmaksuvastuun muutos			
Vakuutusmaksuvastuun muutos		-231	-346
Jälleenvakuuttajien osuus		0	-1
		-231	-347
Liikekulut	9	-53	-67
Sijoitustoiminnan kulut	13	-434	-389
Sijoitusten arvonorotusten oikaisut	13	-1	-5
Muut vakuutustekniset kulut		-	0
Vakuutustekninen tulos		80	52

Henkivakuutustoiminnan muu kuin tekninen laskelma

Muut tuotot	14	1	4
Muut kulut	14	-2	-6
Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten voitosta tai tappiosta		0	0
Voitto ennen eliminointierä ja satunnaisia eriä		78	50
Eliminointierät	24	7	-8
Voitto ennen satunnaisia eriä		86	41

jatkuu →

→ **Konsernituloslaskelma**

Milj. €

Omistusyhteisötoiminnan laskelma

	Liite	2002	2001
Korkotuotot	15	14	15
Korkokulut	15	-20	-15
Rahoituskate		-6	0
Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista		4	8
Palkkiotuotot		0	-
Palkkiokulut		0	-1
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	16		
Arvopaperikaupan nettotuotot		-4	401
Valuuttatoiminnan nettotuotot		-1	-4
		-5	398
Liiketoiminnan muut tuotot	17	366	120
Hallintokulut			
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot		-5	-29
Henkilösivukulut			
Eläkekulut		0	-6
Muut henkilösivukulut		0	-2
		-1	-8
Muut hallintokulut		-21	-56
		-27	-93
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	19	-29	-45
Liiketoiminnan muut kulut	17	-29	-20
Luotto- ja takaustappiot	18	0	0
Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten voitosta tai tappiosta		3	4
Liikevoitto ennen elimointierä		277	372
Eliminointierät	24	-20	-33
Liikevoitto		257	339
Vahinkovakuutustoiminnan tulos		-69	386
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan liikevoitto		260	308
Henkivakuutuksen voitto ennen satunnaisia eriä		86	41
Omistusyhteisötoiminnan liikevoitto		257	339
Satunnaiset erät			
Satunnaiset tuotot	21	108	3
Satunnaiset kulut	21	-97	-
		11	3
Voitto satunnaiserien jälkeen		545	1 078
Tuloverot	22	-154	-230
Vähemmistöosuudet		-3	-14
Tilikauden voitto		387	833

Konsernitase

Milj. €	Liite	2002	2001
VASTAAVAA			
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan varat			
Käteiset varat	25, 32, 66, 67	1 292	1 383
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset			
Valtion velkasitoumukset		-	5
Muut		1 022	2 447
		1 022	2 452
Saamiset luottolaitoksilta	26, 30, 66, 67		
Vaadittaessa maksettavat		94	85
Muut		851	914
		944	999
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	27, 30, 66, 67	12 490	13 597
Leasingkohteet	31	535	515
Saamistodistukset	32, 66, 67		
Julkisyhteisöiltä		168	470
Muilta		1 233	620
		1 402	1 090
Osakkeet ja osuudet	33, 34	36	36
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä	34, 95	19	17
Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä	34, 94	1	1
Aineettomat hyödykkeet	35		
Konserniliikearvo		7	12
Muut pitkävaikutteiset menot		66	61
		73	73
Aineelliset hyödykkeet	34, 36		
Kiinteistöt sekä kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet		13	41
Muut aineelliset hyödykkeet		25	28
		39	69
Muut varat	37	427	360
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	38	178	299
Laskennalliset verosaamiset	68	25	26
Eliminointierät	96	-79	-23
Yhteensä		18 405	20 894

jatkuu →

→ **Konsernitase**

Milj. €

	Liite	2002	2001
Henkivakuutustoiminnan varat			
Aineettomat hyödykkeet	39		
Aineettomat oikeudet		2	5
Liikearvo		-	3
Konsernilikearvo		-	0
Muut pitkävaikutteiset menot		3	3
Ennakkomaksut		0	-
		5	11
Sijoitukset	40		
Kiinteistösijoitukset	41		
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet		344	330
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä		0	0
		344	330
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja osakkuusyrityksissä	43		
Saman konsernin yritysten rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset		166	256
Osakkuusyritysten osakkeet ja osuudet		1	11
		167	267
Muut sijoitukset			
Osakkeet ja osuudet		1 434	1 173
Rahoitusmarkkinavälineet		2 913	2 773
Kiinnelainasaamiset		0	28
Muut lainasaamiset	44	0	5
Talletukset		71	42
		4 418	4 021
Jälleenvakuutustalletesaamiset		31	36
		4 961	4 654
Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset	45	370	300
Saamiset			
Ensivakuutustoiminnasta			
Vakuutuksenottajilta		4	3
Vakuutusedustajilta		-	1
Jälleenvakuutustoiminnasta		4	0
Muut saamiset		19	44
Laskennalliset verosaamiset		4	11
		30	58
Muu omaisuus			
Aineelliset hyödykkeet	39		
Koneet ja kalusto		3	5
Muut aineelliset hyödykkeet		0	0
		3	5
Rahat ja pankkisaamiset		19	35
		22	40

jatkuu →

→ **Konsernitase**

Milj. €

	Liite	2002	2001
Siirtosaamiset			
Korot ja vuokrat		41	86
Muut siirtosaamiset		13	6
		55	93
Eliminointierät	96	-221	-292
Yhteensä		5 222	4 864
Omistusyhteisötoiminnan varat			
Saamiset luottolaitoksilta	47, 50, 84, 85		
Vaadittaessa maksettavat		46	48
Muut		5	212
		51	260
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	48, 50, 84, 85	13	23
Saamistodistukset	51, 84, 85		
Julkisyhteisöiltä		-	5
Muilta		42	9
		42	14
Osakkeet ja osuudet	52, 53	169	89
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä	53, 95	713	415
Aineettomat hyödykkeet	54		
Konserniliikearvo		233	349
Muut pitkävaikutteiset menot		33	27
		266	376
Aineelliset hyödykkeet	53, 55		
Kiinteistöt sekä kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet		208	390
Muut aineelliset hyödykkeet		9	18
		217	408
Muut varat	56	21	20
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	57	22	5
Laskennalliset verosaamiset	86	2	4
Eliminointierät	96	-49	-214
Yhteensä		1 467	1 399
VASTAAVAA YHTEENSÄ		25 094	27 157

jatkuu →

→ **Konsernitase**

Milj. €

	Liite	2002	2001
VASTATTAVAA			
Oma pääoma	58		
Osakepääoma		94	93
Ylikurssirahasto		969	965
Vararahasto		370	370
Pääomalainat	59	10	10
Muut rahastot		850	461
Edellisten tilikausien voitto / tappio		181	154
Tilikauden voitto		387	833
		2 860	2 886
Vähemmistöosuus		21	33
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan velat			
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	61, 66, 67		
Keskuspankeille		0	100
Luottolaitoksille			
Vaadittaessa maksettavat		30	38
Muut		531	1 720
		562	1 757
		562	1 857
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	61, 66, 67		
Talletukset			
Vaadittaessa maksettavat		7 982	7 621
Muut		1 248	1 441
		9 230	9 062
Muut velat		1 509	1 360
		10 739	10 422
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	61, 62, 66, 67		
Joukkovelkakirjalainat		2 066	3 027
Muut		2 233	2 287
		4 299	5 314
Muut velat	63	676	682
Siirtovelat ja saadut ennakot	64	247	461
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	65	319	494
Laskennalliset verovelat	68	29	28
Eliminointierät	96	-264	-502
		16 606	18 758
Yhteensä			
Henkivakuutustoiminnan velat			
Vakuutustekninen vastuovelka	76		
Vakuutusmaksuvastuu		3 355	3 202
Jälleenvakuuttajien osuus		-2	-2
		3 353	3 200

jatkuu →

→ **Konsernitase**

Milj. €

	Liite	2002	2001
Korvausvastuu		1 274	1 241
Jälleenvakuuttajien osuus		-5	-4
		1 269	1 237
		4 623	4 437
Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuovelka		372	299
Jälleenvakuutustallettevelat		0	0
Velat			
Ensivakuutustoiminnasta		0	0
Jälleenvakuutustoiminnasta		7	1
Lainat rahoituslaitoksilta		0	0
Muut velat		54	46
Laskennalliset verovelat		4	4
		66	52
Siirtovelat		26	50
Eliminointierät	96	-5	-8
Yhteensä		5 080	4 830
Omistusyhteisötoiminnan velat			
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	80, 84, 85		
Luottolaitoksille			
Muut kuin vaadittaessa maksettavat		77	242
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	80, 81, 84, 85		
Muut kuin joukkovelkakirjalainat		342	239
Muut velat	82	58	62
Siirtovelat ja saadut ennakot	83	14	99
Laskennalliset verovelat	78	116	27
Eliminointierät	96	-80	-18
Yhteensä		527	651
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		25 094	27 157
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan taseen ulkopuoliset sitoumukset			
Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset			
Takaukset ja pantit		1 738	1 970
Muut		1	-
		1 739	1 970
Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset			
Arvopapereiden takaisinostositoumukset		0	-
Muut		3 084	3 193
		3 085	3 193
		4 824	5 164
Omistusyhteisötoiminnan taseen ulkopuoliset sitoumukset			
Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset			
Muut kuin arvopapereiden takaisinostositoumukset		39	59

Emoyhtiön tuloslaskelma

Milj. €	Liite	2002	2001
Korkotuotot	15	12	14
Korkokulut	15	-12	-12
Rahoituskate		0	2
Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista			
Samaan konserniin kuuluvista yrityksistä		280	159
Omistusyhteisyriksistä		6	0
Muista yrityksistä		4	8
		290	167
Palkkiotuotot		0	-
Palkkiokulut		0	-1
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	16		
Arvopaperikaupan nettotuotot		-4	401
Valuuttatoiminnan nettotuotot		-1	-4
		-5	398
Liiketoiminnan muut tuotot	17	126	111
Hallintokulut			
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot		-5	-29
Henkilösivukulut			
Eläkekulut		0	-6
Muut henkilösivukulut		0	-2
		-1	-8
Muut hallintokulut		-20	-56
		-26	-93
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	19	-8	-5
Liiketoiminnan muut kulut	17	-8	-16
Luotto- ja takaustappiot	18	0	0
Vahinkovakuutustoiminnan voitto (ajalta 1. 1.–31. 3. 2001)		-	423
Liikevoitto ennen satunnaisia eriä		370	986
Satunnaiset erät		-72	-
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja		298	986
Tilinpäätössiirrot		0	-3
Tuloverot	22	-84	-159
Tilikauden voitto		214	824

Emoyhtiön tase

Milj. €	Liite	2002	2001
VASTAAVAA			
Saamiset luottolaitoksilta	47, 50, 84, 85		
Vaadittaessa maksettavat		45	42
Muut		5	198
		50	240
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	48, 50, 84, 85	13	24
Saamistodistukset	51, 84, 85		
Muilta kuin julkisyhteisöiltä		42	9
Osakkeet ja osuudet	52, 53	170	93
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä	53, 95	317	65
Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä	54	2 026	2 450
Aineettomat hyödykkeet		34	20
Aineelliset hyödykkeet	53, 55		
Kiinteistöt sekä kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet		193	78
Muut aineelliset hyödykkeet		8	18
		201	96
Muut varat	56	21	16
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	57	22	4
Laskennalliset verosaamiset	86	0	2
VASTAAVAA YHTEENSÄ		2 896	3 019
VASTATTAVAA			
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	80, 84, 85		
Muut kuin vaadittaessa maksettavat luottolaitoksille		70	–
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	80, 81, 84, 85		
Muut kuin joukkovelkakirjalainat		342	239
Muut velat	82	39	39
Siirtovelat ja saadut ennakot	83	14	95
		53	134
Tilinpäätössiirtojen kertymä			
Poistoero		1	1
Oma pääoma	60		
Osakepääoma		94	93
Sidotut rahastot			
Ylikurssirahasto		969	965
Vararahasto		366	366
Muut rahastot		788	396
Edellisten tilikausien voitto / tappio		0	–
Tilikauden voitto		214	824
		2 431	2 645
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		2 896	3 019
Omistusyhteisötoiminnan taseen ulkopuoliset sitoumukset			
Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset			
Muut kuin arvopapereiden takaisinostositoumukset		39	59

- 51 Tilinpäätöksen liitetiedot
- 51 Riskienhallinta
- 61 Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet
- 70 Tunnuslukujen laskentakaavat
- 74 Tunnusluvut
- 77 Tilinpäätöksen muut liitetiedot
- 124 Tilintarkastuskertomus

Riskienhallinnan periaatteet

Riski on oleellinen osa Sammon toimintaympäristöä. Riskienhallinnan keskeinen tavoite on varmistaa pääomien riittävyys suhteessa liiketoiminnan riskeihin. Sampo Oyj:n hallitus vastaa riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan riittävydestä. Hallitus päättää riskienhallinnan periaatteet ja muut yleisohjeet, joiden mukaan riskienhallinta ja sisäinen valvonta organisoidaan liiketoiminoissa. Hallitus valvoo riskienhallintaprosessin toimivuutta ja on asettanut riskienvalvontavaliokunnan konsernitasoisten riskien valvontaan. Konsernin kokonaisriskiasema raportoidaan hallitukselle kuukausittain.

Liiketoiminnan riskit

Sampo-konserni tarjoaa asiakkailleen kattavasti finanssipalveluja kunkin yhtiön keskittyessä strategiansa mukaiseen toimintaan. Yhtiöiden välisellä selkeällä työnjaolla varmistetaan, että niiden riskinotossa on mahdollisimman vähän päällekkäisyyksiä. Sampo-ryhmän tulos kertyy valtaosin asiakasliiketoiminnasta ja siihen liittymättömän riskinoton rooli pidetään vähäisenä. Tuotteet ja palvelut hinnoitellaan pitäen lähtökohtana riittävää tuottoa sitoutuvalle pääomalle.

Sampo-konsernin operatiivisten liiketoimintayhtiöiden merkittävimmät riskit ovat luottoriski, pankkitoiminnan korko- ja likviditeettiriski, sijoitussalkkujen markkinariski, vakuutusriskit sekä kaikkeen toimintaan liittyvä operatiivinen riski. Trading-toiminnan markkinariskit ovat vähäiset. Emoyhtiö Sampo Oyj toimii omistusyhteisönä.

Konsernitasolla seurataan säännöllisesti liiketoimintojen riskejä ja yhtiöiden pääomituksen riittävyttä suhteessa niihin. Tarkastelunäkökulmina ovat sekä yksittäiset yritykset että konserni kokonaisuutena.

Luottoriskien hallinta

Luottotappioriskillä tarkoitetaan tulosvaihtelua, joka aiheutuu siitä, että velallinen tai muu vastapuoli ei vastaa sitoumuksistaan. Luottoriski sisältää siis vastapuoli-, maa- ja selvitysriskit.

Konsernin ohjeistus määrittelee luottoriskinoton yhtenäiset toimintaperiaatteet, joilla tavoitellaan luotto prosessin hyvää laatua. Sammon hallitus

→ Riskienhallinta

vahvistaa vuosittain luottopolitiikan, jossa määrittellään luottoriskinoton määrä ilmaistuna sitoutuvalla riskipääomalla ja riskin hajauttaminen eri näkökulmista. Riskipääoman määrätavoite on asetettu taseen omaa pääomaa alemmalle tasolle. Luotonannon painopiste on Suomessa toimivissa asiakkaissa. Riskikeskittymille asetetaan rajat sekä asiakaskonsernin nimellisten vastuiden ja pankin omien varojen suhteena että luottoriskimallilla lasketun asiakaskonsernin sitoman riskipääoman suhteellisenä osuutena koko riskipääomasta.

Konsernin luottovaliokunnalla on valtuudet tehdä kaikki luottopäätökset. Se on delegoinut luottopäätösvaltuuksia erillisille yritysasiakkaiden ja henkilöasiakkaiden luottoasiainkunnille sekä asiakasvastuullisissa yksiköissä toimiville luottovaltuutetuille. Valtuuden nimellismäärä vaihtelee vastapuolen luottokelpoisuuden sekä vaadittavien vakuuksien mukaisesti. Kaikki luottoesitykset valmistele asiakasvastuullinen yksikkö. Luottopäätökset perustuvat ensisijassa velallisen luottokelpoisuuteen. Sen arviointiin liittyvän epävarmuuden vähentämiseksi edellytetään vakuuksia tai luottosopimuksien erityisehtoja.

Konsernin rating-komitea on luottopäätösprosessista erillinen ja päättää kaikki merkittävät luottokelpoisuusluokittelut. Maa-, asiakaskonserni-, asiakas- ja tuotelimiiteillä sekä säännönmukaisella raportoinnilla valvotaan annettujen luottopäätösvaltuuksien käyttöä.

Yritysten ja yhteisöjen luottokelpoisuusluokittelu

Yritysluottoriskien hallinta perustuu siihen, että kaikilla merkittävillä asiakkailla on asiakasvastuuhenkilö, joka tuntee asiakkaan liiketoiminnan ja seuraa sen kehitystä. Lisäksi luottoriskiltään suurimpia asiakkaita analysoidaan jatkuvasti asiakasvastuuyksiköstä riippumattoman yritys-tutkijan toimesta. Konsernilla on sisäinen 12-portainen luottokelpoisuusluokittelujärjestelmä, joka kattaa yli 98 prosenttia kotimaisen pankkitoiminnan yritysten ja yhteisöjen luotoista ja muista vastuista sekä noin 92 prosenttia Sampo-konsernin vastaavista luvuista. Nykyinen sisäinen luokittelu on ollut samansisältöinen vuodesta 1997 alkaen ja pankin omassa asiakaskunnassa

havaitut maksukyvyttömyydet vuosina 1997–2002 tukevat selvästi luottokelpoisuusluokkiin kiinnitettyjä todennäköisyyksiä. Luottokelpoisuusluokittelun todennäköisyydet mittaavat vastapuolen maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä eli sitä, että asiakas esim. ei kykene maksamaan korkoja ja lyhennyksiä, joutuu saneeraukseen tai konkurssiin.

Vakuusluokittelu

Vakuudet luokitellaan neljään laatuluokkaan sen mukaan kuinka todennäköisesti vakuuden arvo saadaan mahdollisessa realisointitilanteessa. Vakuusluokissa jokaiselle vakuuslajille, esimerkiksi arvopapereille liikkeellelaskijoittain, annetaan arvostusprosentit, joiden mukaan pankille pantattu osuus vakuuden käyvästä arvosta sijoitetaan vakuusluokkiin. Vakuusarvoja päivitetään jatkuvasti.

Luottoriskin mittausmenetelmät

Pankki on mitannut luottoriskejään systemaattisesti vuodesta 1999 alkaen luottoriskimallin avulla. Mallin tavoitteena on arvioida sekä odotettavissa olevien luottotappioiden että odottamattomien tappioiden eli tarvittavan riskipääoman määrää. Mittaus perustuu keskeisiltä osin luottokelpoisuusluokituksen tuloksena syntyvään maksukyvyttömyyden todennäköisyyteen sekä arvioituun taloudelliseen tappioon maksukyvyttömyystilanteessa. Tähän tappioon vaikuttavat vastuiden määrä, vakuuksista ja muuten saatavissa oleva vastuiden palautusmäärä. Luottoriskimallin kokonaisluottotappiot on laskettu kolmen vuoden jaksolta 99,9 prosentin varmuustasolla. Kun tästä vähennetään yhden vuoden odotetut luottotappiot saadaan riskipääoma.

Edellä kuvattuun mittaustekniikkaan perustuen toteutettiin vuoden 2002 alusta riskisuhteutettua asiakasvastuullisten yksiköiden kannattavuuden mittausta sekä luottoriskin hinnoittelua osana koko asiakassuhteen arviointia. Tulosvastuullisten yksiköiden riskisuhteutettu tavoitteenasettelu ja seuranta ovat parantaneet merkittävästi ymmärrystä tuoton ja riskien välisestä suhteesta ja sitä kautta riskienhallinnan tasoa.

Yritysten ja yhteisöjen luottoriskien seuranta

Luottoriskien seuranta perustuu toisaalta makrotalouden ja toimialojen sekä toisaalta asiakkaan luottokelpoisuuden, vakuuksien arvojen ja luottosopimusten eritysehtojen jatkuvaan seurantaan. Listattujen asiakkaiden luokituksia valvotaan lisäksi Moody's KMV®-mallilla, joka estimoii maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä (EDF = Expected Default Frequency) osakemarkkina- ja tilinpäätöstietoa yhdistämällä. Maa-, asiakas- ja tuoteliimiittien käyttöä valvotaan päivittäin. Kahden heikoimpaan luottokelpoisuusluokkaan (L4 ja L4-) kuuluvien asiakkaiden osalta asiakasvastuulliset tekevät erillisiä toimenpidesuunnitelmia luottoriskien vähentämiseksi. Asiakasvastuullisten yksiköiden luottoriskit käydään systemaattisesti läpi vähintään kerran vuodessa. Tällöin valvotaan tehtyjen luottopäätösten asianmukaisuutta, asiakkaiden ja vakuuksien luokittelua sekä luottokelpoisuudeltaan heikoimpien asiakkaiden riskien vähentämiseksi tehtyjen toimenpidesuunnitelmien toteutumista. Luottopolitiikassa asetettujen tavoitteiden toteutumista seurataan kuukausittain.

Henkilöasiakkaiden luottoriskien arviointi ja seuranta

Henkilöasiakkaiden luottokelpoisuutta arvioidaan suhteuttamalla asiakkaan tai hänen perheensä tuloja, elinkustannuksia ja velkojenhoitovelvoitteita. Luottokelpoisuuden ennustamisen epävarmuutta katetaan vakuudella, joka pitkäaikaisissa luotoissa on useimmiten asunto. Pienehkön vakuudettoman luotonannon tapauksissa yksityishenkilöiden luottokelpoisuutta arvioidaan luoton takaisinmaksukykyä kuvaavia tekijöitä pisteyttämällä (credit scoring). Luottojen takaisinmaksussa esiintyvien viivästysten ja järjestämättömien luottojen kehitystä seurataan jatkuvasti ja niistä raportoidaan säännöllisesti.

Luottoriskien kehitys 2002

Oheisissa taulukoissa esitetyt luvut kuvaavat Sampo-konsernin asiakkaiden käytössä olevia vastuita pl. ulkomainen henkivakuutustoiminta. Sampo-konsernin yhtiöiden sisäiset saamiset on eliminoitu luvuista. Vastuusopimukset kohdistetaan ensisijaisesti velalliselle/vastapuolelle lukuun ottamatta tilanteita, joissa luottopäätös perustuu takaajan luottokelpoisuuteen. Tällöin

sopimus kohdistetaan raportoinnissa takaajalle. Luottoriskiraportointi kattaa kaikki taseen ja sen ulkopuoliset sopimukset ja johdannaiset, joihin liittyy luottoriskiä.

Sampo-konsernin asiakkaiden käytössä olevat vastuut vähenivät vuoden aikana noin 2,3 miljardia euroa eli 9 prosenttia, ja ne olivat vuoden lopussa 24 miljardia euroa. Henkilöasiakkaiden vastuut lisääntyivät 9 prosenttia ja rahoitussektorin vastuut 14 prosenttia, julkisen sektorin vastuut vähenivät 42 prosenttia ja yritysten vastuut 15 prosenttia. Julkisen sektorin vastuiden väheneminen johtui pääosin siitä, että Sampo Pankki vähensi sijoituksiaan Suomen valtion joukkovelkakirjoihin. Yrityssektorin vastuiden vähenemiseen vaikutti se, että Sampo Luotto ja Sampo Pankki tekivät 23. 4. 2002 saatavien myynnistä sopimuksen Landesbank Schleswig-Holstein Girozentralen (LB Kiel) kanssa, jonka piiriin kuuluu vienti- ja projektirahoitussaatavia enimmillään noin 1,3 miljardin euron arvosta. LB Kiel antoi 7. 5. 2002 alkaen pankkitakauksen ostamiinsa saataviin. Saatavista oli vuoden loppuun mennessä siirtämättä ostajalle vajaa kolmasosa ja loput siirtyvät sopimuksen mukaan 7. 5. 2003 mennessä. Pääosa myydyistä saatavista oli Sampo Luoton taseessa.

Alueellisesti tarkasteltuna vastuista 93 prosenttia suuntautui Euroopan unionin jäsenmaihiin. Latinalaisen Amerikan osuus vastuista oli 19 (118) miljoonaa euroa. Aasian maiden vastuut pienentyivät neljänneksellä ja vuoden vaihteen 153 miljoonan euron vastuista Indonesian osuus oli 24 (17) miljoonaa euroa ja Pakistanin osuus 3 (4) miljoonaa euroa. Itäisen Euroopan vastuista Viron osuus on 244 (217) miljoonaa euroa ja Venäjän 2 (29) miljoonaa euroa. Lähi-idän vastuut vähenivät reilun kolmanneksen 20 miljoonaan euroon, josta Turkin vastuut ovat 16 (29) miljoonaa euroa.

Yritysten vastuut vähenivät vuoden aikana 1,4 miljardia euroa. Toimialoittain suurimmat suhteelliset vähennykset olivat informaatio- ja telekommunikaatioalalla (ITC) 35 prosenttia ja metsäteollisuudessa 30 prosenttia. ITC toimialan osuus yrityssektorin vastuista oli 6 prosenttia ja kaikkien asiakas-sektoreiden vastuista oli 1,9 prosenttia. Pankki on rahoittanut ulkomailla pienillä osuuksilla useiden

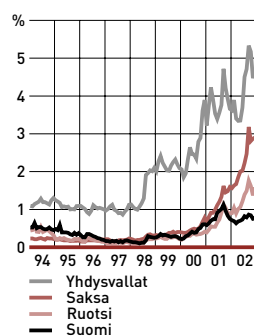
→ Riskienhallinta

	2002 Milj.€	2002 %	2001 Milj. €	2001 %
Vastuut sektoreittain				
Yritykset	8 009	34	9 419	36
Rahoitus	6 227	26	5 457	21
Julkinen hallinto	2 871	12	4 967	19
Muut yhteisöt	917	4	966	4
Yritykset ja yhteisöt yhteensä	18 024	75	20 808	79
Henkilöasiakkaat	5 854	25	5 392	21
Yhteensä	23 878	100	26 200	100
Vastuut alueittain				
Suomi	16 847	71	18 751	72
Muut EMU-maat	2 773	12	3 417	13
Muut EU-maat	2 399	10	1 846	7
US, CA, JP, AU, NZ, Muu Länsi-Eurooppa	1 263	5	1 375	5
Aasia (pl. Japani)	153	1	206	1
Lähi-Itä	20	0	31	0
Itäinen Eurooppa	378	2	366	1
Muut maat	45	0	208	1
Yhteensä	23 878	100	26 200	100
Yritysvastuut toimialoittain				
Metsäteollisuus	621	8	891	9
Metalliteollisuus	1 045	13	1 256	13
Muu teollisuus	1 476	18	1 879	20
Kauppa	866	11	960	10
Rakentaminen	371	5	423	4
Kiinteistöt	1 427	18	1 377	15
Energia	674	8	838	9
IT ja Tele	454	6	699	7
Muut yritykset	1 075	13	1 097	12
Yhteensä	8 009	100	9 419	100

operaattoreiden GSM verkkoinvestointeja mutta ei UMTS lisenssejä. Pankkitoiminnan yritysvastuiden määrästä noin 69 prosenttia on katettu I-IV luokan vakuuksilla.

Moody's KMV®-mallin mukaan (kuva) suomalaisten pörs-silistattujen yritysten maksukyvyttömyyden todennäköisyydet ovat pysyneet selvästi vakaampina ja paremmalla tasolla kuin vastaavat Länsi-Euroopan tai USA:n

Listattujen yritysten EDF mediaani 1994–2002

listattujen yritysten todennäköisyydet. Sammon luottoriskimallilla mitattu yritysten ja yhteisöjen luottoriski säilyi vuoden alun tasolla. Keskimääräinen vastuilla painotettu maksukyvyttömyyden todennäköisyys kasvoi 0,8 prosentista 0,9 prosenttiin. Yritysvastuiden odotettu luottotappio vastuiden määrästä pysyi 0,4 prosentissa ja riskipääoman määrä laski 5,3 prosentista 5,1 prosenttiin, joka on selvästi alhaisempi kuin lakisääteisen vakavaraisuuden vähimmäistaso (8%). Riskipääoman kokonaismäärä laski 19 % vuoden alun tasosta, mikä johtui lähes yksinomaan yritysten vastuiden vähenemisestä. Luottokelpoisuusluokittain tarkasteltuna vähintään L2- (BBB-) luokkaan kuuluvien vastuiden suhteellinen osuus säilyi 78 prosentissa. Kahteen alimpaan luotto-

Yritysten ja yhteisöjen vastuut luottokelpoisuusluokittain

Sampo luokitus	S&P vastaavuus	2002 Milj. €	2002 %	2001 Milj. €	2001 %
L1+	AAA	1 173	7	1 463	7
L1	AA+, AA	3 332	18	5 944	29
L1-	AA-	1 454	8	1 651	8
L2+	A+, A	2 463	14	1 725	8
L2	A-, BBB+	3 274	18	3 360	16
L2-	BBB, BBB-	2 361	13	2 046	10
L3+	BB+	700	4	1 098	5
L3	BB	871	5	1 142	5
L3-	BB-, B+	430	2	551	3
L4+	B, B-	316	2	119	1
L4	CCC+, CCC-	128	1	179	1
L4-	CC	6	0	0	0
Maksukyvytön	D	100	1	195	1
Luokittelematon	-	1 415	8	1 336	6
Yhteensä		18 024	100	20 808	100

Luottokelpoisuusluokkien L4 ja L4- vastuut kokoluokittain

Kokoluokka	2002 Milj. €	2002 Asiakk. kpl	2001 Milj. €	2001 Asiakk. kpl
Alle 0,1 milj. €	13	1 275	17	1 439
0,1-0,5 milj. €	17	85	34	158
0,5-3 milj. €	36	30	60	57
3-10 milj. €	27	5	68	12
Yli 10 milj. €	41	2	0	0
Yhteensä	134	1 397	179	1 666

Luottokelpoisuusluokkien L4 ja L4- vastuut toimialoittain

	2002 Milj. €	2002 %	2001 Milj. €	2001 %
Teollisuus	38	28	28	16
Kauppa	13	9	36	20
Rakentaminen ja kiinteistöt	20	15	69	39
Muut yritykset	39	29	26	15
Muut asiakkaat	25	19	19	11
Yhteensä	134	100	179	100

Maksukyvyttömiä vastuut toimialoittain

	2002 Milj. €	2002 %	2001 Milj. €	2001 %
Teollisuus	26	26	94	48
Kauppa	8	8	24	12
Rakentaminen ja kiinteistöt	13	13	31	16
Muut yritykset	48	49	39	20
Muut asiakkaat	4	4	7	4
Yhteensä	100	100	195	100

→ Riskienhallinta

kelpoisuusluokkaan (L4, L4-) sisältyvien vastuiden määrä laski neljäsosalla vuoden alun tasosta. Vuoden lopussa vastuiden määrä oli 134 miljoonaa euroa ja näiden vakuutena oli yhteensä I-IV luokan vakuuksia 75 miljoonaa euroa. Maksukyvyttömyyteen (Default) joutuneiden asiakkaiden saamiset vähenivät lähes puoleen vuoden alun tasosta. Luokittelemattomien suhteellisen suuri osuus johtuu henkivakuutustoiminnan vastapuolista sekä Baltian pankkien asiakkaista.

Henkilöasiakkaiden luottokannasta 76 prosenttia ja pääosa uusluotonannosta suuntautui asuntojen hankinnan rahoittamiseen. Väestön muuttovoitto-kuntiin kohdistui henkilöasiakkaiden luottokannasta 74 prosenttia ja luottokannan kasvu kokonaisuudessaan tapahtui näissä kunnissa. Suurimpiin muuttotappiokuntiin kohdistui luottokannasta 2 prosenttia. Henkilöasiakkaiden luottokannasta noin 96 prosenttia on katettu I-IV luokan vakuuksilla, jotka ovat pääasiassa asuntoja sekä valtion takauksia ja vakuudettomien luottojen osuus on 4 prosenttia.

Maksukyvyttömiä asiakkaiden saamiset ja luottotappiot

Maksukyvyttömiä (default eli konkurssi, yritystai velkasaneeraus, järjestämättömyys, nollakorkeinen luotto, kirjattu luottotappio) asiakkaiden vastuut olivat seuraavat:

Milj. €	2002	2001
Yritykset ja yhteisöt	100	195
Henkilöasiakkaat	64	62
Yhteensä	164	257

Yllä olevien 164 miljoonan euron vastuiden vakuutena on I-IV luokan vakuuksia noin 116 miljoonaa euroa. Lisäksi konsernilla on luottoriskien katteeksi tehtynä asiakasryhmäkohtaisia luottotappiovarauksia yhteensä 35 miljoonaa euroa, joita ei ole vähennetty yllä olevista luvuista.

Maksukyvyttömiä yritysten ja yhteisöjen vastuiden kokonaismäärä laski 95 miljoonaa euroa ja kokonaismäärään sisältyy järjestämättömiä luottoja 38 miljoonaa euroa. Ne vähenivät vuoden aikana 42 miljoonalla eurolla. Joukkoon on sisällytynyt asiakkaita, joiden vastuista vain pieni osa on ollut järjestämättömänä ja sen järjestämättömyyden poistuessa em. asiakas palautuu sille

päätettyyn luottokelpoisuusluokkaan. Järjestämättömien luottojen väheneminen johtuu pääosin siitä, että velallinen tai takaaja ovat maksaneet järjestämättömät erät.

Edellä olevan taulun maksukyvyttömiä henkilöasiakkaiden vastuiden kokonaismäärä kasvoi 2 miljoonaa euroa ja kokonaismäärä sisältää järjestämättömiä luottoja 41 miljoonaa euroa. Järjestämättömät luotot kasvoivat 3 miljoonaa euroa eli muiden kuin järjestämättömien luottojen osuus maksukyvyttömiä henkilöasiakkaiden kokonaismäärästä väheni 1 miljoonaa euroa.

Nettoluottotappioiden määrä oli 1 miljoonaa euroa palautuksen puolella verrattuna edellisvuoden 16 miljoonan euron luottotappioon. Yrityksiä asiakkaiden nettoluottotappiot olivat 2 (18) miljoonaa euroa. Uudet luottotappiot ovat olleet laskussa viimeiset kolme vuotta. Henkilöasiakkaiden luottotappioiden palautukset olivat 2,5 miljoonaa euroa suuremmat kuin uudet kirjattut luottotappiot. Edellisvuonna palautukset ylittivät uudet kirjaukset 2 miljoonalla eurolla. Palautusten määriin vaikuttivat merkittävästi jälkiperinässä olleiden saatavien myynti.

Järjestämättömät ja nollakorkeat

Milj. €	2002	2001
Kotimaiset henkilöasiakkaat	39	38
Ulkomaiset henkilöasiakkaat	2	0
Henkilöasiakkaat yhteensä	41	38
Kotimaiset yritykset ja yhteisöt	22	31
Ulkomaiset yritykset ja yhteisöt	16	49
Yritys- ja yhteisöasiakkaat yhteensä	38	80
Yhteensä	79	119

Luottotappiot

Milj. €	2002	2001
Kotimaiset henkilöasiakkaat	-4	-2
Ulkomaiset henkilöasiakkaat	1	0
Henkilöasiakkaat yhteensä	-3	-2
Kotimaiset yritykset ja yhteisöt	-2	9
Ulkomaiset yritykset ja yhteisöt	4	9
Yritys- ja yhteisöasiakkaat yhteensä	2	18
Yhteensä	-1	16

Markkinariskien hallinta

Markkinariskit ovat markkina-arvojen muutok-
sista johtuvaa tulosvaihtelua. Markkina-arvot
muuttuvat mm. korkojen, valuuttakurssien,
osakehintojen ja niiden volatiliteettien liikkeiden
myötä sekä sijoituskohteen luottokelpoisuuden
muuttuessa.

Konsernin Asset & Liability Committee (ALCO)
valmistelee pankkitoiminnan markkinariskien
limiitit, seurantarajat ja toimivaltuudet sekä
riskinoton keskeiset linjaukset yhtiöiden hallituk-
sille.

Trading-toiminto operoi asetettujen limiittien
ja toimivaltuuksien puitteissa ja riippumaton
riskienvalvonta seuraa päivittäin riskilimiittejä.
ALCO ohjaa trading-toiminnon riskinottoa limiit-
tien asetannan avulla.

ALCO seuraa kuukausittain rahoitustaseen
markkina- ja likviditeettiriskejä. Markkinariskien
osalta seurataan etenkin korkoliikkeiden vaiku-
tusta taseen arvoon ja vuosittaiseen rahoitus-
katteeseen. Likviditeettirisikin osalta seurataan
etenkin asiakassaamisten ja -velkojen välistä
tasapainoa, saamisten ja velkojen erääntymistä
yli ajan ja likvidien saamisten suhdetta erityyppi-
siin velkoihin.

Tradingin markkinariski

Riskit syntyvät asiakkaiden kanssa käytävästä
valuuttakaupasta sekä asiakkaiden riskien- ja
likviditeetin hallintapalveluista. Riskiin vaikuttaa
myös asiakastoimintaa tukeva, pienimuotoinen
omaan lukuun käytävä kaupankäynti. Trading ei
aiheuta juurikaan rahoitusriskejä.

Tradingin markkinariskejä mitataan ja rajoitetaan
Value-at-Risk -tekniikalla. VaR-luvut lasketaan

99 prosentin luottamustasolla yli yön riskille.
Mallin volatiilisuus- ja korrelaatioparametrit
lasketaan päivittäin käyttäen 60 pankkipäivän his-
toriallisia markkinahavaintoja. Riskejä seurataan
ja rajoitetaan lisäksi stressitestien ja määrälimiit-
tien avulla, jotta riskit tulevat rajatuksi halutulle
tasolle myös VaR-laskennan taustaoletusten
pettäessä.

Rahoitustaseen hallinta

Sampo-konsernissa luottolaitostoimintaa harjoit-
tavat Sampo Pankki -konserni, Sampo Luotto Oyj
sekä Viron ja Liettuan tytäryhtiöt.

Luottolaitostoiminnan ns. rahoitustaseiden korko-
ja likviditeettirisiki keskittyy Sampo Pankkiin ja
siellä lähinnä euromääräiseen taseeseen. Valuut-
tamääräisten taseiden korkoriskit ovat vähäiset
ja valuuttamääräinen rahoituskate muodostuu
pääosin luottomarginaaleista. Muissa yhtiöissä
rahoitustaseiden korkoriskit pidetään pieninä.
Ulkomaiset tytäryhtiöt hankkivat jälleerahoit-
uksensa markkinoilta ja muut yhtiöt Sampo
Pankista.

Sampo Pankin euromääräisen rahoitustaseen
ydin koostuu asiakastalletuksista ja -luotoista.
Lisäksi siihen sisältyy markkinaehtoisia jälleer-
rahoitus- ja sijoituseriä sekä suojaavia korkojoh-
dannaisia, joilla säädellään taseen likviditeetti- ja
korkoriskiasemaa sekä vakavaraisuutta.

Rahoitustaseen markkinariskit

Euromääräisen rahoitustaseen keskeisin mark-
kinariski on korkoriski, joka ilmenee korkojen
laskiessa rahoituskatteen ja toisaalta taseen
arvon heikentymisenä.

Suomessa asiakkaat suosivat vaihtuvakorkoisia
luottoja. Näin pankin saatavat asiakkailta on val-

Trading-toiminnan markkinariskit Sampo-konsernin pankkitoiminnassa 2000–2002
(1 prosentin päivittäiset VaR-luvut)

1 000 €	Keskiarvo			Maksimi			Minimi		
	2002	2001	2000	2002	2001	2000	2002	2001	2000
Korkoriski	433	415	766	804	668	1 772	218	219	71
Valuuttariski	58	98	91	496	540	1 659	8	27	0
Osakeriski	11	7	1	76	43	27	0	0	0
Portfolioefekti	-59	-99	-89	-285	-397	-642	-7	-14	0
Markkinariski	444	420	769	847	937	1 875	217	222	76

→ Riskienhallinta

taosin sidottu markkinaehtosiin Euribor-korkoihin toisin kuin merkittävä osa tilivaroista, joiden korkoa pankki itse säätelee yleisen korkotason ja kilpailutilanteen pohjalta. Matalan korkotason vallitessa tilikorot sopeutuvat luottokorkoja hitaammin markkinakorkojen alenemiseen. Lopputulemana asiakastoiminnan peruskannattavuus heikkenee rahoituskatteen supistuessa. Keskeisenä riskinä on siten Euribor-korkojen pitkäaikainen, matala taso.

Rahoitustaseen hallinnan keskeisenä tehtävänä on ylläpitää suojausta, jonka tuotot kompensoivat asiakasliiketoiminnasta kertyvän rahoituskatteen heikentymistä.

Vuonna 2002 korot tulivat alas kaikissa maturiteeteissa lukuun ottamatta kevään hienoista korkojen nousua. Aiempina vuosina korkeammilla korkotasolla tehdyt suojaukset tukivat rahoituskatteen kehitystä korkojen laskiessa. Vuoden aikana euromääräisen rahoitustaseen korkoriskiasema on pidetty mahdollisimman pienenä, koska epävarmuus korkokehityksen suunnasta on ollut suuri. 31. 12. 2002 tilanteessa 1 prosenttiyksikön korkojen nousu olisi parantanut Sampo Pankin euromääräiseen rahoitustaseen arvoa 40 miljoonalla eurolla. Sammon koko luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan taseiden arvon herkkyyks 1 prosenttiyksikön korkojen nousulle oli 34 miljoonaa euroa.

Rahoitustaseen likviditeettiriski

Likviditeettiriskinä on rahoituskustannusten muutoksista johtuva tulosvaihtelu tai normaalin toiminnan vaarantuminen rahoituksen ehtyessä. Likviditeettiriskin realisoitumisen taustalla on joko rahoitusmarkkinoiden yleinen tila tai yksittäisen luotonottajan maksukykyyn kohdistuva epäluottamus.

Sampo Pankin jälleenrahoituksesta enin osa koostuu velasta yleisölle ja julkisyhteisöille. Erä sisältää yksityishenkilöiden ja yritysten käyttö- ja maksuliiketeileillä olevat talletusvarat sekä muut, lähinnä markkinaehtoiset talletukset. Sampo Pankin rahoitus muodostui 31. 12. 2002 oheisen taulukon mukaisesti.

Sampo Pankilla on saamia yleisöltä ja julkisyhteisöiltä noin 9,5 miljardia euroa. Kun tähän lisätään Sampo Pankin tytäryhtiöiden ja ja Sampo Luoton vastaavat saamiset, on Sampo Pankilla rahoitettavana 12,2 miljardin euron saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä. Näiden saamisten sekä velkojen yleisölle ja julkisyhteisöille välinen rahoitusali jäämä oli siten noin 1,7 miljardia euroa vuodenvaihteessa. Tämän alijäämän (funding gap) ennustettu kehitys on likviditeetin ja rahoitusrakenteen hallinnan lähtökohta. ALCO seuraa sen lisäksi säännöllisesti muita likviditeettiasemaa kuvaavia mittareita, joista yksi keskeisimmistä on maturiteettikohtainen rahoitusriskiasema.

Sampo Pankin velkojen rakenne

	31. 12. 2002	Osuus	31. 12. 2001
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	554	3,21 %	521
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	10 467	60,60 %	10 255
– Talletukset	8 973	51,95 %	8 920
– Muut	1 495	8,65 %	1 335
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	4 183	24,22 %	3 866
– Joukkovelkakirjat	2 015	11,67 %	2 981
– Muut	2 168	12,55 %	885
Muut velat	652	3,78 %	593
Siirtovelat ja saadut ennakot	219	1,27 %	448
Varaukset	43	0,25 %	43
Vastuudebentuurit	304	1,76 %	482
Oma pääoma	851	4,93 %	810
Yhteensä	17 273		17 018

Sampo Pankin rahoitusriskiasema 31.12.2002

Sampo Pankin likviditeettiasema

Milj. €	0-1 kk	1-12 kk	1-2 v	2-5 v	> 5 v	Yhteensä
Euromääräiset saamiset	5 449	2 119	1 180	2 517	4 099	15 364
Euromääräiset velat	4 281	2 749	1 667	3 302	3 267	15 266
Euromääräiset erät netto	1 168	-630	-487	-785	832	98
Valuuttamääräiset saamiset	1 057	632	44	68	103	1 904
Valuuttamääräiset velat	1 019	319	99	370	282	2 089
Valuuttamääräiset erät netto	38	313	-56	-302	-179	-184
Rahoitusasema	1 206	-316	-543	-1 087	653	-86

Trading-erät on raportoitu lyhimpään maturiteettiin ja markkina-arvoon. Tilivarat on raportoitu eri maturiteetteihin. Laskelmassa mukana vain tase-erät. Esimerkiksi maksuvalmiusluottojen nostamattomat osat eivät sisälly taulukon tietoihin. Eri valuutoissa olevien velkojen ja saamisten kurssikehityksestä johtuen tase ei mene tasan, koska taulukosta puuttuvat johdannaiset.

Vuonna 2002 jälleenrahoitustilanne oli hyvä eikä Sampo Pankki ollut aktiivinen pitkäaikaisessa joukkovelkakirjarahoituksessa.

Vakuutustoiminnan sijoitusriskit

Henki-Sammon sijoitustoiminnan tavoitteena on saavuttaa hyväksyttävällä riskitasolla mahdollisimman korkea tuotto siten, että Henki-Sampo aina, kaikissa olosuhteissa ylittää vaaditun vakavaraisuustason ja että sijoitusomaisuus on riittävä ja rakenteeltaan sopiva vastuuvelan kattamiseen. Suurimmat sijoitustoiminnan tulosta uhkaavat riskit ovat sijoitusten arvojen aleneminen sekä vastuuvelan tuottovaatimukseen nähden alhainen sijoitusten tuotto. Näitä riskejä pyritään rajoittamaan hajauttamalla sijoituskanta mahdollisimman hyvin instrumenteittain, sektoreittain ja maittain. Valuuttakurssiriskit hallitaan pitämällä saamiset ja velat valuutoittain riittävästi tasapainossa tai suojaamalla valuuttariskejä johdannaisilla. Sijoitussalkkujen osien suojaamiseksi arvojen alentumiselta käytetään tarvittaessa myös johdannaisia.

Henki-Sammon hallitus vahvistaa vuosittain yhtiölle sijoitussuunnitelman, jossa määritellään sijoituskannan tavoitejakautuma, instrumentti-kohtaiset vaihteluvälit, sijoitustoiminnan organisointi sekä päätös- ja toimivaltuudet. Varoja allokoitaessa otetaan huomioon yhtiön vastuuvelan rakenne ja kunkinhetkinen riskinkantokyky. Sijoitusriskiä seurataan herkkyysoanalyysillä. Tällöin sijoituskannan pitkän aikavälin arvomu-

tosriskin laskennassa käytetään omaisuuslaji-kohtaisia kiinteitä hajontalukuja, jotka vahvistaa Henki-Sammon hallitus. Kokonaisriskiä laskettaessa oletetaan, että kaikki osamarkkinat laskevat hajontalukunsa verran yhtä aikaa.

Sijoitussuunnitelma sisältää myös ohjeistuksen johdannaisten käytöstä. Johdannaisten enimmäisriskiä seurataan kuukausittain Value-at-Risk -tekniikalla.

Sijoitustoimikunta valvoo sijoitussuunnitelmassa määriteltujen periaatteiden noudattamista ja raportoi sijoitustoiminnan osalta yhtiön hallitukselle.

Henki-Sammon hallitus vahvistaa vuosittain koko vakuutusyhtiön riskejä käsittelevän riskienhallintasuunnitelman.

Vuosi 2002 oli sijoitustoiminnalle haasteellinen. Sijoitussalkun allokaatiossa osakkeiden osuus kasvoi noin 2 %, kiinteistösijoitusten osuus säilytettiin kutakuinkin ennallaan, kun taas korkoinstrumenttien määrää ja korkoriskiä pienennettiin. Henkivakuutustoiminnan sijoitusten jakaumat, käyvät arvot sekä arvostuserot ilmenevät tilinpäätöksen liitteestä 40. Suurimmat osakeomistukset on lueteltu liitteessä 42.

Vakuutustekniset riskit

Vakuutusteknisiä riskejä rajoitetaan huolellisella vastuuvallinnalla, riski- ja kustannusvastaavalla hinnoittelulla sekä jälleenvakuutuksella. Jälleen-

vakuutusosajien avulla rajoitetaan sekä yksittäisiä korvauksia että yhden vahingon perusteella maksettavaksi tulevaa katastrofikuulumia. Yhtiön hallitus tekee vuosittain päätökset suurimmista omalla vastuulla pidettävistä korvausmääristä.

Operatiiviset riskit

Operatiivinen riski on riski tappiosta, joka johtuu puutteellisista toimintaprosesseista tai järjestelmistä, virheistä tai väärinkäytöksistä tai yllättävistä ulkoisista tapahtumista.

Sampo-konsernissa liiketoiminta-alueet vastaavat operatiivisen riskin hallinnan järjestämistä ja seurannasta. Ensisijaisesti operatiivista riskiä hallitaan tehokkailla ja selkeillä toimintaprosesseilla, ylläpitämällä henkilöstön ammattitaitoa sekä säännöllisellä raportoinnilla. Konsernitason sisäinen tarkastus seuraa sisäisen valvonnan riittävyttä ja tehokkuutta ja Compliance-toiminto säännösten ja ohjeistuksen noudattamista sekä taloudellisen informaation oikeellisuutta.

Yllättäviin ulkoisiin tapahtumiin on varauduttu liiketoiminnan jatkuvuussuunnitelmin sekä riskejä vakuuttamalla. Erityisesti on painotettu tietoturvallisuutta ja järjestelmien toimivuutta.

Sampo Oyj:ssä on käynnistetty hanke konsernitason operatiivisen riskin koordinoimiseksi ja sen hallintamenetelmien kehittämiseksi. Tavoitteena on myös luoda puitteet konsernin operatiivisen riskin toteutumainformaation keräämistä ja analysoimista varten.

Varautuminen uuteen vakavaraisuuskehikoon (Basel 2)

Euroopan unionin vakavaraisuussäätelyn uudistuksen tavoitteena on lisätä pankkien vakavaraisuuslaskennan riskiherkkyyttä ja samalla kannustaa pankkeja kehittämään sisäisiä riskienhallintajärjestelmiään Baselin komitean antamien suositusten mukaisesti. Vakavaraisuusehdotuksen mukaan pankki voi valita vakavaraisuuden laskemisessa eri laskentatavoista sen menetelmän, joka parhaiten vastaa pankin riskienhallintajärjestelmien tasoa. Uudistuksen tavoitteena on säilyttää oman pääoman kokonaisvaade pankkijärjestelmässä nykyisellä tasolla.

Vakavaraisuuskehikko koostuu kolmesta toisiaan täydentävästä osa-alueesta: pääoman tekninen laskenta, viranomaisen toimeenpanema valvonta ja tietojen julkistamisvelvollisuus. Uudistus tuo merkittäviä muutoksia kaikille osa-alueille. Osa-alueet ovat uudistuksessa vahvasti kytköksissä toisiinsa. Valitut laskentatavat vaikuttavat riskienhallintaan ja säännönmukaisesti julkistettaviin tietoihin.

Baselin Pankkivalvontakomitean suositus pankkien vakavaraisuuslaskennasta tulee voimaan vuoden 2006 lopussa. Euroopan komissio valmistelee parhaillaan uudistuksen toteuttamiseksi tarvittavaa uutta eurooppalaista lainsäädäntöä, johon perustuvat kaikissa EU-maissa toteutettavat kansallisen lainsäädännön muutokset. Uusi vakavaraisuussäätely tulee koskemaan EU:ssa kaikkia luottolaitoksia ja myös sijoituspalveluyrityksiä. EU:n direktiivien on tarkoitus tulla voimaan samanaikaisesti Baselin komitean suosituksen kanssa.

Sammossa käynnissä olevan vakavaraisuusprojektin tehtävänä on varmistaa, että Sampo-ryhmä täyttää uuden vakavaraisuuskehikon vaatimukset. Projekti on jaettu seuraaviksi osaprojekteiksi:

- Luottoriski
- Operatiivinen riski
- Markkinariski ja rahoitustaseen korkoriski
- Omien varojen riittävyys ja allokointi

Osana projektia Sampo Pankki on analysoinut Baselin Pankkivalvontakomitean tekemiä vakavaraisuusehdotuksia etenkin oman portfolionsa kannalta. Syksyllä 2002 Sampo Pankki osallistui Baselin Pankkivalvontakomitean vaikutusanalyysiin, jossa ehdotettuja laskentasääntöjä tarkasteltiin pankkien todellisten salkkujen kannalta. Tämän lisäksi vuoden 2002 aikana Sammon sisäistä riskienhallintaa kehitettiin vakavaraisuusehdotuksen mukaiseen suuntaan.

Tilinpäätöksen laatimista koskevat säädökset

Sampo-konserni on luottolaitos- ja sijoituspalvelutoimintaa, henkivakuutustoimintaa ja omistusyhteisötoimintaa harjoittava konserni.

Konsernitilinpäätös on laadittu valtioneuvoston rahoitus- ja vakuutusryhmittymän konsernitilinpäätöstä koskevan asetuksen mukaisesti. Emoyhtiön ja konserniin kuuluvien luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten tilinpäätökset ja konsernitilinpäätökset on laadittu luottolaitostoiminnasta annetun lain 4 luvun säännösten, valtiovarainministeriön luottolaitoksen ja sijoituspalveluyrityksen tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä antaman asetuksen sekä Rahoitustarkastuksen tilinpäätösmääräysten mukaisesti. Konserniin kuuluvien henkivakuutusyhtiöiden tilinpäätökset on laadittu noudattaen vakuutusyhtiölain 10 luvun säännöksiä, sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusyhtiön tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä antamaa asetusta sekä sosiaali- ja terveysministeriön ja Vakuutusvalvontaviraston antamia määräyksiä ja ohjeita.

Tilinpäätöksessä noudatetaan osakeyhtiö- ja kirjanpitolain säännöksiä sekä kirjanpitoasetusta siten kuin luottolaitostoiminnasta annetussa laissa, vakuutusyhtiölaissa ja sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa säädetään. Lisäksi otetaan huomioon Helsingin Pörssissä noteerattuja yhtiöitä koskevat säännökset ja suositukset.

Tietojen vertailtavuus

Konsernin emoyhtiö on Sampo Oyj, joka muuttui vakuutusyhtiöstä omistusyhteiseksi 31.3.2001.

Emoyhtiön tilinpäätöksessä vertailuvuoden 2001 tuloslaskelma on laadittu muutokseen asti sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusyhtiön tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä antaman asetuksen mukaisesti ja sen jälkeen valtiovarainministeriön luottolaitoksen ja sijoituspalveluyrityksen tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä antaman asetuksen mukaisesti. Tulos vakuutusyhtiönäoloajalta on sisällytetty yhtenä rivinä yhtiön vertailuvuoden 2001 tuloslaskelmaan. Taseesta ei ole esitetty vertailutietoa.

Konsernitilinpäätöksessä vahinkovakuutustoiminnan vuoden 2001 tulosta on käsitelty osak-

kuusyhtiön tavoin, jotta tiedot olisivat vertailukelpoisia. Tulos on esitetty omana rivinä, Vahinkovakuutustoiminnan tulos, omistusyhteisötoiminnan laskelman yhteydessä. Vastaavassa kohdassa vuodelta 2002 esitetään osuus osakkuusyhtiö If-Vahinkovakuutusyhtiön tuloksesta.

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen sisältyvät Sampo Oyj:n ja sen suoraan tai välillisesti omistamien koti- ja ulkomaisten tytä- ja osakkuusyhtiöiden tilinpäätökset.

Tytäryhtiöinä käsitellään yhtiöt, joissa emoyhtiöllä on suoraan tai välillisesti yli puolet osakkeiden tuottamasta äänivallasta. Osakkuusyhtiöinä käsitellään yhtiöt, joissa konsernin osakeomistus tai äänivalta on 20–50 prosenttia.

Tytär- ja osakkuusyhtiönä on jätetty käsittelemättä yhtiöt, joiden vaikutus konsernin tulokseen, taloudelliseen asemaan ja vapaaseen omaan pääomaan on vähäinen. Tällaisia yhtiöitä ovat Sampo Pankki Oyj:n tytä- ja osakkuusyhtiöt, joiden taseen loppusumma on alle 10 miljoonaa euroa, sekä henkivakuutusyhtiöiden 20–50 -prosenttisesti omistamat asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöt ja keskinäiset yhtiöt, joissa takuupääoman omistajalla on ainoastaan oikeus takuupääomaan ja sille maksettavaan korkoon.

Tytäryhtiöt otetaan mukaan konsernitilinpäätökseen hankintahetkestä lähtien ja myydyt luovutushetkeen asti.

Konserniin kuuluvat yhtiöt on esitetty tilinpäätöksen liitetiedossa 94.

Konsolidointiperiaatteet

Konsernitilinpäätös laaditaan emoyhtiön ja tytäryhtiöiden tuloslaskelmien, taseiden ja liitetietojen yhdistelmänä. Konsernituloslaskelma sisältää toimialoittaisen tilinpäätösmallin mukaisesti luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan laskelman, henkivakuutustoiminnan vakuutusteknisen ja muun kuin teknisen laskelman, omistusyhteisötoiminnan laskelman sekä kaikkien toimialojen osalta yhteenlaskettuna satunnaiset erät, tuloverot ja vähemmistöosuudet. Myös konsernitaseessa varat ja velat on esitetty toimialoittain.

→ Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet

Konserniyhtiöiden tilinpäätökset on sisällytetty konsernitilinpäätökseen, mikäli mahdollista, yhtenäisten laskentaperiaatteiden mukaisesti. Eroavuuksia syntyy mm. luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan ja omistusyhteisötoiminnan ja toisaalta henkivakuutustoiminnan erilaisten arvostussäännösten vuoksi. Saman toimialan varat ja velat on arvostettu samoin periaattein.

Konsernin sisäiset liiketapahtumat, keskinäiset saamiset ja velat sekä sisäiset katteet ja voitonjako eliminoidaan.

Toimialojen välisiä liiketapahtumia sekä saamia ja velkoja ei eliminoida rivi riviltä vaan toimialakohtaisesti yhdellä rivillä.

Vakuutusvalvontaviraston määräyksiin perustuen konsernin sisäistä ensivakuutusta ei eliminoida, koska oikean ja riittävän kuvan antaminen ei sitä edellytä.

Konsernin keskinäinen osakeomistus on eliminoitu hankintamenomenetelmällä. Tytäryhtiöosakkeiden hankintamenon ja yhtiöiden hankintahetken oman pääoman erotus on kohdistettu niihin tase-eriin, joista erotuksen on katsottu aiheutuvan. Poisto tehdään ko. tase-erien poistosuunnitelmien mukaisesti. Erotuksen kohdistamaton osuus on esitetty konserniliikearvona, ja se poistetaan taloudellisena vaikutusaikanaan.

Ne Sampo Pankin tytäryhtiöt, jotka harjoittavat muuta kuin luottolaitos- ja sijoituspalvelutoimintaa, on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä. Konsernin 60-prosenttisesti omistama tytäryhtiö Primasoft Oy on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan ja omistusyhteisötoiminnan lukuihin omistusosuuksien suhteessa.

Vähemmistöosuudet tytäryhtiöiden tilikauden tuloksesta ja omasta pääomasta esitetään erillisinä erinä tuloslaskelmassa ja taseessa.

Vapaaehtoisten varausten ja poistoeron käsittelyä konsernitilinpäätöksessä on selostettu kohdassa verot ja tilinpäätössirot.

Osakkuusyhtiöiden käsittely

Osakkuusyhtiöt yhdistellään konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä.

Konsernin omistus Ifissä on käsitelty seuraavalla tavalla:

Omistusosuus Ifissä on merkitty taseeseen ja osuus sen toiminnan tuloksesta tuloslaskelmaan lfin noudattaman ruotsalaisen kirjanpitokäytännön mukaisesti käyvin arvoin.

Omistusjärjestely toteutettiin konsernitilinpäätöksessä siten, että osakevaihdoilla luovutettujen, suomalaisen ja ruotsalaisen kirjanpitokäytännön mukaisesti arvostettujen, varojen ja velkojen arvostuserosta ja käteismaksun osalta myyntivoitosta tuloutettiin Sampo-konsernin myyntivoittona määrä, joka vastaa ulkopuolisten omistusosuutta Ifissä. Myyntivoitto sisältyy konsernituloslaskelman erään Liiketoiminnan muut tuotot. Sampo-konsernin omistusosuutta vastaava määrä arvostuserosta on esitetty laskentakäytäntöjen muutoksena konsernituloslaskelman erässä Satunnaiset tuotot.

Laskennallinen verovelka on kirjattu vastaamaan veroa, joka olisi syntynyt, mikäli koko järjestely olisi toteutettu veronalaisena luovutuksena määrään, johon osuus Ifistä on konsernitaseessa merkitty. Verovelkaa oikaistaan lfin hankinnan jälkeisen tuloskehityksen mukaisesti.

Muut kuin euromääräiset erät

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta sekä omistusyhteisötoiminta

Luotto- ja sijoituspalvelutoiminnan sekä omistusyhteisötoiminnan muut kuin euromääräiset tase- ja taseen ulkopuoliset erät on muutettu euroiksi Euroopan keskuspankin tilinpäätöspäivänä noteeraamaan keskikurssiin. Saamiset ja velat, joihin liittyy valuutanvaihtosopimus, on merkitty taseeseen alkuperäisen valuutan mukaiseen kurssiin. Euroiksi muuntamisesta sekä valuutanvaihtosopimusten arvostuksesta syntyneet kurssierot sisällytetään tuloslaskelman erään valuuttatoiminnan nettotuotot.

Henkivakuutustoiminta

Henkivakuutustoiminnan saamiset, saamisluonteiset sijoitukset ja velat sekä taseen ulkopuoliset erät on muutettu euroiksi Euroopan keskuspankin tilinpäätöspäivänä noteeraamaan keskikurssiin.

Muut sijoitukset on arvostettu hankintahetken valuuttakurssiin tai sitä alempaan tilinpäätöspäivän kurssiin lukuun ottamatta sijoitusomaisuusluonteisia osakkeita, joiden arvostamisessa ei ole eroteltu valuuttakurssin ja markkina-arvon muutoksen vaikutusta. Henkivakuutustoiminnan saamisten ja sijoitusten valuuttakurssierot esitetään tuloslaskelman erissä Sijoitustoiminnan tuotot ja Sijoitustoiminnan kulut.

Vakuutusliikkeen valuuttakurssierot saadaan ulkomaisen jälleenvakuutuksen vaihtuvilla ja kiinteillä valuuttakurssilla laskettujen lukujen erotuksena. Erot on laskettu vakuutusmaksuista ja korvauksista mukaan lukien vakuutusmaksuvastuun ja korvausvastuun muutokset sekä palkkioista ja talletteiden koroista. Vakuutusliikkeen valuuttakurssierot sisältyvät tuloslaskelmassa eriin Sijoitustoiminnan tuotot tai Sijoitustoiminnan kulut.

Valuuttakurssierot sijoitustoiminnasta ja vakuutusliikkeestä eritellään liitetiedossa 13 Sijoitustoiminnan nettotuotto.

Ulkomaiset tytäryhtiöt

Ulkomaisten tytäryhtiöiden tilinpäätösluvut on merkitty tilinpäätökseen Euroopan keskuspankin tilinpäätöspäivänä noteeraamaan keskikurssiin ja konsolidoinnissa syntyneet muuntoerot kirjattu omaan pääomaan.

Arvostuseriaatteet

Konsernin arvostuseriaatteet esitetään toimialoitain niiltä osin, kun ne toimialan erityislainsäädännön vuoksi poikkeavat toisistaan.

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta sekä omistusyhteisötoiminta

Saamiset ja velat

Saamiset ja velat merkitään taseeseen määrään, joka niistä hankittaessa on maksettu tai saatu. Jos tämä määrä poikkeaa saamisen tai velan nimellisarvosta, erotus jaksotetaan korkojen oikaisueräksi jäljellä olevana juoksuajana, ja vastaerä merkitään saamisen tai velan hankintamenon lisäykseksi tai vähennykseksi. Jos saamisen todennäköinen arvo on alempi kuin kirjanpitoarvo, saaminen merkitään taseeseen todennäköiseen arvoon ja erotus kirjataan luotto-tappioksi.

Tase-eriin Muut varat ja Siirtosaamiset ja maksetut ennakot sekä Muut velat ja Siirtovelat ja saadut ennakot sisältyvät saamis- ja velkaerät kirjataan nimellisarvoon.

Johdannaissopimuksista taseeseen merkityt erät on selvitetty kohdassa Taseen ulkopuoliset sitoumukset ja johdannaissopimukset.

Arvopapereiden osto- ja myyntisopimukset

Arvopaperit, jotka on myyty tai ostettu sitovin takaisinosto- tai myyntisopimuksin tai ovat lainauksen kohteena, sisällytetään alkuperäiseen tase-erään sopimuksesta huolimatta. Ostohinta merkitään taseeseen saamiseksi ja myyntihinta velaksi sopimuspuolen mukaiseen tase-erään. Ostohinnan ja takaisinmyyntihinnan erotus jaksotetaan korkotuotoksi ja siirtosaamiseksi sopimuksen voimassaoloaikana. Vastaavasti jaksotetaan myyntihinnan ja takaisinostohinnan erotus korkokulukuksi ja siirtovelaksi.

Leasingkohteet

Leasingsopimukset merkitään taseeseen suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennettyyn hankintamenuon. Poistot tehdään leasingvuokriin sisältyvien pääomapalautusten määräisinä.

Tuloslaskelmassa leasingvuokrien ja leasingkohteiden suunnitelman mukaisten poistojen erotus sisältyy korkotuottoihin. Leasingkohteista tehdyt lisäpoistot, jotka ovat asiallisesti saamisen arvonalennuksia, sisältyvät luottotappioihin ja muut leasingsopimuksista aiheutuvat tuotot ja kulut näiden luonnetta vastaavaan erään.

Konserniyhtiöiden omissa tuloksissa erään Leasingtoiminnan nettotuotot sisältyvät myös leasingkohteista tehdyt lisäpoistot ja omaisuus-erän luovutusvoitot ja -tappiot, sekä leasingsopimuksista välittömästi johtuvat palkkio- ja muut tuotot sekä kulut.

Arvopaperit

Arvopaperit luokitellaan vaihtuviin ja pysyviin vastaaviin. Saamistodistusten hankintamenon ja nimellisarvon erotus, mikäli se on olennainen, jaksotetaan korkotuotoksi tai sen vähennykseksi jäljellä olevana juoksuajana ja vastaerä merkitään saamistodistuksen hankintamenon lisäykseksi tai vähennykseksi.

→ Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet

Vaihtuvat vastaavat

Vaihtuviin vastaaviin merkitään saamistodistukset sekä osakkeet ja osuudet, jotka on hankittu kaupankäyntitarkoitusta varten sekä muut luovutettavaksi tarkoitetut arvopaperit.

Kaupankäynnin kohteena olevat arvopaperit arvostetaan tilinpäätöksessä todennäköiseen luovutushintaan. Muut luovutettavaksi tarkoitetut arvopaperit arvostetaan hankintahintaan tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Julkisen kaupankäynnin kohteena olevien arvopapereiden todennäköisenä luovutushintana pidetään viimeisen kaupantekopäivän myyntikurssia tai sen puuttuessa ostokurssia. Muiden saamistodistusten todennäköisenä luovutushintana pidetään saatavan pääoma- ja korkovirran markkinakorolla diskontattua nykyarvoa ja muiden osakkeiden osalta kirjanpitoarvoa tai sitä alempaa arvioitua luovutushintaa.

Vaihtuviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvostustulos merkitään tuloslaskelmassa arvopaperikaupan nettotuottoihin.

Pysyvät vastaavat

Pysyviin vastaaviin merkitään saamistodistukset, jotka on tarkoitettu pidettäväksi niiden eräpäivään saakka. Lisäksi pysyviin vastaaviin luetaan osakkeet ja osuudet tytä- ja osakkuusyhtymissä sekä muut osakkeet ja osuudet, joiden omistus on tarpeen konsernin tarvitsemien palvelujen hankkimiseksi.

Pysyviin vastaaviin merkityt arvopaperit arvostetaan hankintahintaan tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan, mikäli se on pysyvästi hankintahintaa alhaisempi.

Pysyviin vastaaviin kuuluvista arvopapereista kirjatut arvonalentumiset merkitään tuloslaskelmaan omana eränään. Saman tuloslaskelmaerän oikaisuna käsitellään pysyvien vastaavien arvonalentumisten peruutukset.

Aineeton ja aineellinen omaisuus

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat hyödykkeet kirjataan taseeseen suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennettyn hankintameno. Muina pitkävaikutteisina

menoina on aktivoitu mm. atk-järjestelmät sekä vuokra- ja osakehuoneistojen perusparannukset.

Aineelliset hyödykkeet

Kiinteistöt merkitään taseeseen suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennettyn hankintameno määräisinä. Hankintameno on luettu aktivoidut perusparannusmenot.

Kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet merkitään taseeseen hankintameno tai sitä alempaan todennäköiseen luovutusarvoon.

Muut aineelliset hyödykkeet merkitään taseeseen suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennettyn hankintameno määräisenä.

Mikäli aineettomien tai aineellisten hyödykkeiden todennäköisen luovutusarvon todetaan tilikauden päättyessä olevan olennaisesti ja pysyvästi alempi kuin niiden kirjanpitoarvo, kirjanpitoarvon ja todennäköisen luovutusarvon erotus kirjataan arvonalentumispoistona kuluksi.

Kiinteistöjen ja kiinteistöyhteisöjen käyvät arvot arvioidaan noudattaen konsernin arviointiperiaatteita, jotka esitetään alempana kohdassa Henkivakuutustoiminta.

Henkivakuutustoiminta

Sijoitukset

Kiinteistösijoitukset

Kiinteistöosakkeet kirjataan taseeseen hankintameno tai sitä alempaan käypään arvoon. Rakennukset ja rakennelmat esitetään suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennettyn hankintameno tai sitä alemman käyvän arvon määräisinä. Käyttöomaisuusluonteisten kiinteistösijoitusten arvonalennusten kirjaaminen perustuu niiden olennaisuuteen ja pysyvyyteen. Joidenkin kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden kirjanpitoarvoihin sisältyy aikaisempina vuosina tehtyjä arvokorotuksia.

Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden käyvät arvot:

Konserniyhtiöiden kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet on jaettu omassa käytössä olevaan ja muussa kuin omassa käytössä olevaan omaisuuteen. Jos kiinteistöomaisuuteen kuuluvasta

kohteesta vain osa on yhtiön omassa käytössä, oma käyttö ja muu käyttö määritetään käytettyjen pinta-alojen suhteessa.

Kiinteistöjen ja kiinteistöyhteisöjen osakkeiden käyvät arvot tarkistetaan neljännesvuosittain. Arvioinnissa käytetään konsernin omaa tai ulkopuolista asiantuntemusta. Jokainen kohde arvioidaan erikseen. Omassa käytössä olevien kiinteistöjen arviot perustuvat kiinteistön ominaisuudet huomioon ottaen markkinoilta saatavissa oleviin vuokratuottoihin ja vallitseviin tuottovaatimuksiin. Muussa kuin omassa käytössä olevien kiinteistöjen arviot perustuvat kiinteistöistä saadun tai saatavissa olevan nettovuokratuoton määrään ja kiinteistömarkkinoilla vallitseviin tuottovaatimuksiin. Arvioinneissa otetaan huomioon kohteen sijainti, käyttötarkoitus, erityispiirteet ja mahdolliset arvonnousuodotukset sekä käytetään alalla julkaistuja tilastoja ja ennusteita.

Muut sijoitukset

Sijoitusomaisuusluonteiset osakkeet ja osuudet kirjataan hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan. Käyttöomaisuusluonteiset osakkeet ja osuudet kirjataan hankintamenoon tai sitä alempaan käypään arvoon, jos arvonalentumista pidetään pysyvänä.

Rahoitusmarkkinavälineisiin luetaan kuuluviksi joukkovelkakirjalainat ja rahamarkkinainstrumentit. Ne kirjataan taseeseen pääsääntöisesti hankintameno määräisinä. Rahoitusmarkkinavälineiden nimellisarvon ja hankintameno välinen erotus jaksotetaan korkotuottoihin vastaeränä niiden hankintameno.

Saamiset ja saamisluonteiset sijoitukset esitetään nimellisarvon tai sitä alemman käyvän arvon määräisinä. Saamisluonteisten sijoitusten pääomiin liittyvät luottotappiot käsitellään arvonalentumisina.

Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuelan katteena olevat sijoitukset arvostetaan käypään arvoon.

Käypiä arvoja laskettaessa julkisen kaupankäynnin kohteena olevien osakkeiden ja rahoitusmarkkinavälineiden käypänä arvona käytetään niiden tilinpäätöspäivän viimeistä kaupantekokurssia tai sen puuttuessa ostokurssia.

Osakkeiden ja rahoitusmarkkinavälineiden, joilla ei ole markkina-arvoa, käypänä arvona käytetään mm. substanssiin pohjautuvaa arvoa, jäljellä olevaa hankintamenoa tai sitä alemmaa arvioitua todennäköistä luovutushintaa. Muiden vakuutusyhtiöiden osakkeiden käypänä arvona käytetään varovaisesti arvioitua todennäköistä luovutushintaa tai sen puuttuessa substanssiarvoa. Konserniyhtiöiden osakkeiden käypänä arvona käytetään substanssiarvoa tai jäljellä olevaa hankintamenoa ja osakkuusyhtiöosakkeiden käypänä arvona pääomaosuusmenetelmän mukaista arvoa tai substanssiarvoa.

Lainasaamisten, talletusten ja jälleenvakuutustalletesaamisten käypänä arvona käytetään nimellisarvoa tai sitä alemmaa todennäköistä arvoa.

Sijoitusomaisuusluonteisten sijoitusten ja sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevien sijoitusten arvonorotukset ja niiden oikaisut kirjataan tulosvaikutteisesti ja esitetään oman rivinään Sijoitustoiminnan tuotoissa tai Sijoitustoiminnan kuluissa.

Käyttöomaisuusluonteisten sijoitusten arvonorotukset ja niiden peruutukset merkitään sidotussa omassa pääomassa olevaan arvonorotusrahastoon. Käyvän arvon noustessa aikaisemmin tehdyt arvonalennukset palautetaan enintään alkuperäiseen hankintahintaan asti.

Sijoitusten kirjanpitoarvon ja liitetiedoissa esitetävän jäljellä olevan hankintameno erotus muodostuu arvonorotuksista ja osakkuusyrittysten pääomaosuusmenetelmän mukaisista osuus-kertymistä.

Aineeton ja aineellinen omaisuus

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet kirjataan taseeseen suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennettyyn hankintamenoon. Muina pitkävaikutteisina menoina on aktivoitu mm. atk-järjestelmät sekä vuokrahuoneistojen perusparannukset. Aineellisina hyödykkeinä käsitellään kalusto.

Vakuutustekninen vastuuelka

Vakuutusteknisen vastuuelan laskennassa käytetään erilaisia menetelmiä, jotka sisältävät oletuksia mm. kuolevuudesta, sairastuvuudesta, sijoitusten tuottotasosta, vastaisista liikekuluista

→ Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet

ja vahinkojen selviämisestä. Vastuuelkaa tarkennetaan vuosittain saatujen uusien tietojen ja oletusten perusteella.

Otetun jälleenvakuutuksen vastuuelan muutos on laskettu kiintein valuuttakurssein eli vakuutusliikkeen valuuttakurssien tulosvaikutus on esitetty sijoitustoiminnan tuloksessa.

Vakuutusmaksuvastuu lasketaan ensivakuutuksessa vakuutuskohtaisesti ja jälleenvakuutuksessa antavan yhtiön ilmoituksen perusteella tai yhtiön omien laskuperusteiden mukaan.

Vakuutusmaksuvastuusta vähennetty yksilöllisen henki- ja eläkevakuutuksen ja kapitalisaatiosopimuksen zillmeeraus on suunniteltu siten, että sen kuolelut ja tulevat liikekulut pystytään kattamaan vakuutuksen kuormituksilla. Zillmeerauksen kuolelusaika on enintään vakuutusaika. Kotimaisessa henkivakuutusyhtiössä se on kuitenkin enintään 6 vuotta.

Vastuuelan diskonttauksessa käytetty korko on enintään kunkin maan viranomaisen hyväksymän enimmäiskoron suuruinen. Vastuuelkaa korkouttaessa on käytetty samaa tai alempaa korkoa kuin maksua laskettaessa. Suurin osa liikkeestä on korkoutettu käyttäen 3,5 prosentin korkoa. Korkein käytetty korko on 4,5 prosenttia.

Kotimaisen henkivakuutusyhtiön vastuuelan laskennassa käytetty laskuperustekorkokanta on yhtiön hallituksen hyväksymien laskuperusteiden mukainen ja täyttää sosiaali- ja terveysministeriön määräyksen 1999:65 vaatimukset. Ensivakuutusten maksuperusteissa käytetty laskuperustekorko on 3,5 prosenttia 1.1.1999 jälkeen alkaneissa vakuutuksissa ja enintään 4,5 prosenttia aiemmin alkaneissa vakuutuksissa. Vastuuelan laskennassa käytetty diskonttaus-korko on valtaosassa vastuuelkaa 3,5 prosenttia. Vastuuelan diskonttauskoron ja ennen 1.1.1999 alkaneiden vakuutusten laskuperustekoron eron vuoksi vastuuelkaan on lisätty laskuperustekoron täydennysvastuuta. Laskuperustekoron täydennysvastuuta ei ole kasvatettu 1.1.2002 jälkeen ao. sopimukseen maksettujen maksujen osalta, eli näiden maksujen osalta vastuuelan diskonttauskorkona käytetään 4,5 prosenttia.

Ensivakuutuksen korvausvastuuta laskettaessa vain alkaneiden eläkkeiden korvausvastuussa käytetään korkoutusta. Vastaanotetun jälleenvakuutuksen korvausvastuu perustuu antavan yhtiön ilmoitukseen ja arvioon vielä tilittämättä olevasta korvauskulusta.

Henkivakuutuksen kohtuusperiaate

Vakuutusyhtiölain 13 luvun 3 §:n mukaan henkivakuutuksessa on noudatettava ns. kohtuusperiaatetta sellaisten vakuutusten kohdalla, joilla on vakuutus sopimuksen mukaan oikeus vakuutusten mahdollisesti tuottaman ylijäämän perusteella myönnettäviin lisäetuihin. Mikäli vakavaraisuusvaatimukset eivät ole esteenä, kohtuullinen osa ylijäämästä on palautettava lisäetuina näille vakuutuksille.

Henki-Sammon tavoitteena on antaa voitonjakoon oikeutetuille vakuutussäästöille ennen kuluja ja veroja kokonaisuhyvitys, joka on vähintään Suomen valtion pitkän joukkovelkakirjalainan tuotto. Kokonaisuhyvitys muodostuu laskuperustekorosta ja vuosittain yhtiön tuloksen perusteella määrätävistä lisäeduista. Kokonaisuhyvityksen tasossa pyritään jatkuvuuteen.

Yhtiön vakavaraisuusasema pyritään pitämään sellaisena, että se ei rajoita lisäetujen antamista vakuutuksenottajille eikä omistajille suunnattavaa voitonjakoa.

Henki-Sammon hallitus on tehnyt päätöksen henkivakuutuksen kohtuusperiaatteen tulkin-nasta ja siten omistajille laskettavasta osuudesta sijoitusten arvostuseroihin. Vuoden 2002 alusta on otettu käyttöön kohtuusperiaatteen uusi sovel-lus, jonka mukaan omistajien osuus sijoitusten arvostuseroista on vakio 25 prosenttia. Aiempina vuosina sovellettu tulkinta on antanut omistajille 0–60 prosenttia arvostuseroista yhtiön vakavarai-suudesta riippuen. Arvostuserojen laskennallinen jakaminen ei synnytä yksittäiselle omistajalle eikä vakuutuksenottajalle saamisoikeutta näihin arvostuseroihin.

Viron, Latvian, Liettuan ja Puolan lainsäädännössä ei ole kohtuusperiaatetta vastaavaa sääntelyä.

Poistot

Konserniyhtiöiden poistosuunnitelmat on tehty yhdenmukaisin periaattein. Omaisuuseristä tehdään suunnitelman mukaiset tasapoistot, jotka perustuvat arvioituun taloudelliseen käyttöikänsä seuraavasti:

Aineettomat oikeudet	4–10 vuotta
Liikearvo	5–10 vuotta
Konserniliikearvo ja -reservi	3–20 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot	3–10 vuotta
Asuin-, toimisto- ja liikerakennukset	20–60 vuotta
Teollisuus- ja varastorakennukset	30–60 vuotta
Rakennusten ainesosat	10–15 vuotta
Atk-laitteet ja autot	3–5 vuotta
Muu kalusto	5–10 vuotta

Henkivakuutustoiminnassa sijoitusomaisuusluonteisten kiinteistöjen rakennuksille kohdistetuista tuloutetuista arvonkorotuksista tehdään vuosittain rakennusten keskimääräistä taloudellista käyttöikää vastaava suunnitelman mukainen poisto.

Luottotappiot ja järjestämättömät saamiset

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta sekä omistusyhteisötoiminta

Luotto- ja takaustappiot

Luotto- ja takaustappioihin merkitään taseen eriin saamiset luottolaitoksilta ja saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sekä taseen ulkopuolisista sitoumuksista aiheutuvat toteutuneet luottotappiot ja kohdistetut luottotappiovaraukset.

Luottotappioihin merkitään myös asiakkaan rahoittamisesta syntyneen saamisen sijaan tulleen omaisuuden hankintahinnan ja sitä alemman tilinpäätöshetken todennäköisen luovutusarvon erotus sekä tällaisen omaisuuden luovutustappiot. Lisäksi luottotappioina käsitellään leasingkohteista tehdyt lisäpoistot.

Kohdistetut luottotappiovaraukset kohdistetaan joko asiakasryhmäkohtaisesti tai saamiskohtaisesti. Varaus kohdistetaan asiakasryhmäkohtaisesti, kun luottotappioita on odotettavissa, mutta varausta ei voida vielä kohdistaa yksittäiseen saamiseen. Varaus kohdistetaan saamiskohtai-

sesti, kun on käynyt todennäköiseksi, että saamisen pääomasta ei saada suoritusta eikä saamisen vakuutena olevan pantin todennäköinen luovutusarvo riitä kattamaan saamisen määrää.

Luottotappio kirjataan toteutuneena tappiona, kun viranomaisen on antanut asiakkaan maksukyvyttömyydestä päätöksen. Luottotappioita kirjattaessa saamisen vakuutena oleva omaisuus on arvostettu määrään, joka omaisuudesta sitä luovutettaessa odotetaan saatavan.

Luottotappioiden vähennykseksi merkitään takaisin saadut määrät toteutuneina luottotappioina aiemmin poistetuista saamisista, kohdistettujen luottotappiovarausten peruutukset sekä saamisen sijaan tulleen omaisuuden luovutusvoitot.

Järjestämättömät saamiset

Saaminen merkitään järjestämättömäksi, kun saamisen korko, pääoma tai sen osa on ollut erääntyneenä ja suorittamatta kolme kuukautta. Konkurssiin asetetuilta yrityksiltä olevat saamiset merkitään järjestämättömiksi viimeistään konkurssiin asettamispäivänä. Takaussaaminen merkitään järjestämättömäksi heti, kun takauksen perusteella on suoritettu maksu.

Järjestämättömistä saamisista jaksotetut suori-teperusteiset korot peruutetaan, kun saaminen merkitään järjestämättömäksi. Poikkeuksena ovat korot saamisista, jotka ovat julkisyhteisöiltä tai joiden vakuutena on julkisyhteisön antama sitoumus.

Leasingrahoituksessa leasingkohteen suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetty hankintameno merkitään järjestämättömäksi, kun leasingvuokra on ollut erääntyneenä ja maksamatta kolme kuukautta.

Liitetiedossa 28 esitetään myös nollakorkoiset saamiset, joita ovat saamiset, joista ei missään muodossa saada tuottoa ja joiden korottomuus perustuu sopimukseen.

Liikekulut

Henkivakuutustoiminta

Henkivakuutustoiminnassa oman organisaation liikekulut sekä poistot aktivoiduista atk-järjestelmistä ja kalustosta kirjataan tuloslaskelmaan toimintokohtaisesti. Osa niistä kohdistetaan suoraan

→ Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet

toiminnoille, osa työaikatutkimuksen perusteella. Näin ollen toimintojen prosentuaalinen osuus vaihtelee vuosittain. Toimintokohtaiset kulut esitetään tuloslaskelmassa liikekuluissa (vakuutusten hankinta- ja hoitokulut sekä hallintokulut), maksetuissa korvauksissa (korvaustoiminnan hoitokulut) ja sijoitustoiminnan kuluissa (kiinteistö- ja muun sijoitustoiminnan hoitamisesta aiheutuvat kulut).

Eläkejärjestelyt

Kotimaisten konserniyhtiöiden henkilöstön lakisääteinen eläketurva on järjestetty TEL-vakuutuksilla. Joissakin konserniyhtiöissä on vakuutusyhtiöissä hoidettuja lisäeläketurvajärjestelyjä. Ulkomaisten tytäryhtiöiden eläkejärjestelyt on hoidettu paikallisen käytännön mukaisesti.

Eläkevakuutusmaksut kirjataan tuloslaskelmaan suoriteperusteisesti.

Verot ja tilinpäätössiirrot

Tuloverot

Tuloverot varsinaisesta toiminnasta ja satunnaisista eristä eritellään liitetiedossa 22.

Laskennalliset verot

Laskennallinen verovelka ja saaminen lasketaan konserniyhtiöissä verotuksen ja kirjanpidon välisille väliaikaisille eroille huomioon ottaen kirjanpitolakia laajemmin myös muut kuin tuloslaskelmaan vaikuttavat erot, IAS 12:n keskeisiä periaatteita noudattaen. Laskennallinen vero lasketaan asemamaan verokannan mukaan. Suomessa se on 29 prosenttia.

Tilinpäätössiirrot

Suomen kirjanpitoa ja verotusta koskevien säännösten perusteella yhtiöt voivat kirjata tilinpäätökseensä eräitä verovaikutteisia vapaaehtoisia varauksia sekä suunnitelman ylittäviä poistoja.

Yhtiöt käyttävät niitä tilinpäätös- ja verosuunnittelussa. Varausten määrä tai sen muutos eivät kuvaa yhtiöiden riskejä.

Vapaaehtoiset varaukset ja suunnitelman mukaisten poistojen ja elinkeinoverotuksessa sallittujen kokonaispoistojen erotus esitetään konserniyhtiöiden omissa tilinpäätöksissä omana eränään, tuloslaskelmassa erässä Tilinpäätössiirrot ja taseessa erässä Tilinpäätössiirtojen

kertymä. Tilinpäätössiirrot ja niiden kertymä esitetään niistä johtuvaa laskennallista verovelkaa vähentämättä.

Konsernitilinpäätöksessä konserniyhtiöiden vapaaehtoiset varaukset, mukaan lukien tehtyjen ja suunnitelman mukaisten poistojen erotus, jaetaan konsernitaseessa omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan ja niiden muutos konsernituloslaskelmassa laskennallisen verovelan muutokseen ja tilikauden tulokseen.

Vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan sisältyvää määrää ei ole sisällytetty konsernitaseen voitonjakokelpoisiin varoihin voitonjaon enimmäismäärää laskettaessa.

Taseen ulkopuoliset sitoumukset ja johdannaissopimukset

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta sekä omistusyhteisötoiminta

Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan taseen ulkopuolisina sitoumuksina käsitellään yhtiöiden asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi antamat sitoumukset, joita ovat takaukset, pantit ja kiinnitykset, sekä asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset kuten arvopapereiden takaisinostositoumukset, merkintäsitoumukset, sitovat lisäluottojärjestelyt ja luottolupaukset sekä käyttämättömät luottolimiitit.

Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset merkitään taseen ulkopuolisiksi sitoumuksiksi sen määräisinä, mitä takaus, pantti tai kiinnitys kulloinkin enintään vastaa. Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset merkitään sen määräisinä, mitä niiden perusteella enintään voidaan joutua maksamaan.

Johdannaissopimukset

Muussa kuin suojaamistarkoituksessa tehdyt johdannaissopimukset arvostetaan markkinahintaan. Niistä aiheutuneet tuotot ja kulut kirjataan arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuottoihin.

Suojaamistarkoituksessa tehtyjen johdannaissopimusten arvonmuutokset käsitellään suojattavien tase-erien arvonmuutoksia vastaavalla tavalla. Saamisten ja velkojen sekä pysyviin

vastaaviin kuuluvien saamistodistusten suojaamiseksi tehtyjen korkojohdannaisten korot kirjataan rahoituskatteeseen. Vaihtuviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden suojaamiseksi tehtyjen johdannaisten tuotot ja kulut kirjataan arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuottoihin.

Liitetiedoissa 2 ja 16 saamistodistusten kaupan nettotuotot sisältävät myös korkojohdannaisten tuotot ja kulut. Osakkeiden ja osuuskien kaupan nettotuotot sisältävät osakejohdannaisten tuotot ja kulut. Valuuttajohdannaisten tuotot ja kulut sisältyvät valuuttatoiminnan nettotuottoihin.

Johdannaissopimuksista taseeseen kirjattavat erät sisältyvät muihin varoihin ja muihin velkoihin.

Henkivakuutustoiminta

Johdannaissopimukset arvostetaan tilinpäätöspäivän käypään arvoon. Suojaavan johdannaissopimuksen käyvän arvon ja sitä alemman kirjanpitoarvon/sopimuskurssin erotus kirjataan tuotoksi siihen määrään asti, joka vastaa suojattavasta tase-erästä kuluksi kirjattua määrää. Mikäli suojaavan johdannaisten arvo on negatiivinen, arvostusero on jätetty kirjaamatta kuluksi siltä osin, kun negatiivinen arvostusero vastaa alla olevan tase-erän arvonnousua. Molemmat arvostuserot huomioidaan kuitenkin täysimääräisesti toimintapääomalaskelmassa.

Ei-suojaavan johdannaissopimuksen käyvän arvon ja sitä korkeamman kirjanpitoarvon/sopimuskurssin negatiivinen erotus kirjataan kuluksi. Positiivinen erotus otetaan huomioon vain toimintapääomalaskelmassa. Lisäksi toimintapääomasta vähennetään ei-suojaavista johdannaista enimmäistappio, joka on laskettu Value-at-Risk -menetelmää käyttäen.

Suojaavina johdannaistena käsitellään valuuttajohdannaisten, jotka on sopimuksen tekohetkellä dokumentoitu suojaaviksi ja ne on suojauslaskennalla osoitettu tehokkaiksi suojauksiksi.

Tunnuslukujen laskentakaavat

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan sekä omistusyhteisön tunnusluvut on laskettu Rahoitustarkastuksen määräyksen 20/420/98 mukaisesti.

Henkivakuutustoiminnan tunnusluvut on laskettu valtiovarainministeriön asetuksen ja sitä tarkentavan sosiaali- ja terveysministeriön 23.9.2002 antaman ohjeen mukaisesti.

Koko konsernin yhteiset tunnusluvut

Liikevaihto

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan liikevaihto + henkivakuutuksen liikevaihto
+ omistusyhteisötoiminnan liikevaihto

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta:

+ korkotuotot
+ leasingtoiminnan tuotot
+ oman pääoman ehtoisten sijoitusten tuotot
+ palkkiotuotot
+ arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot
+ liiketoiminnan muut tuotot

Henkivakuutus

+ vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta
+ sijoitustoiminnan tuotot ja arvonorotukset ja niiden oikaisut
+ muut tuotot

Omistusyhteisötoiminta

Lasketaan kuten edellä luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan liikevaihto.

Liikevoitto

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan liikevoitto + henkivakuutuksen liikevoitto
+ omistusyhteisötoiminnan liikevoitto

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta

+ korkotuotot
– korkokulut
+ tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista
+ palkkiotuotot
– palkkiokulut
+ arvopaperikaupan ja valuuttatoimintojen nettotuotot
+ liiketoiminnan muut tuotot
– hallintokulut
– poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä
– liiketoiminnan muut kulut
– luotto- ja takaustappiot
– pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalennukset
± osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten voitosta/tappiosta

Henkivakuutus

± vakuustekninen tulos ennen lisäetuja ja tasoitumäärän muutosta
± muut tuotot ja kulut
± osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten voitosta/tappiosta

Omistusyhteisötoiminta

Lasketaan kuten edellä luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan liikevoitto.

Voitto ennen satunnaiseriä ja veroja

- + luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan liikevoitto
- + henkivakuutuksen liikevoitto
- + omistusyhteisötoiminnan liikevoitto
- ± henkivakuutuksen tasoitumäärän muutos
- ± henkivakuutuksen lisäedut

Oman pääoman tuotto (käyvin arvoin), %

- + voitto ennen satunnaiseriä ja veroja
- ± arvonorotusrahoon kirjattu arvonorotus/peruutus
- ± sijoitusten arvostuserojen muutos ^{*)}
- verot (ml. laskennallisen verovelan muutos sijoitusten arvostuseroista)

× 100

- + oma pääoma (pl. pankkitoiminnan pääomalainat)
- + vähemmistöosuus
- ± sijoitusten arvostuserot laskennallisen verovelan vähentämisen jälkeen ^{*)}
- (vuoden alun ja lopun keskiarvo)

Kokonaispääoman tuotto (käyvin arvoin), %

- + liikevoitto
- + korkokulut ja muut rahoituskulut
- + vastuvelan perustekorko
- ± arvonorotusrahoon kirjattu arvonorotus/peruutus
- ± sijoitusten arvostuserojen muutos ^{*)}

× 100

- + taseen loppusumma
- sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuovelka
- ± sijoitusten arvostuserot ^{*)}
- (vuoden alun ja lopun keskiarvo)

Omavaraisuusaste (käyvin arvoin), %

- + oma pääoma (pl. pankkitoiminnan pääomalainat)
- + vähemmistöosuus
- ± sijoitusten arvostuserot laskennallisen verovelan vähentämisen jälkeen ^{*)}

× 100

- + taseen loppusumma
- ± sijoitusten arvostuserot ^{*)}

Vakavaraisuussuhde, %

omat varat

× 100

riskipainotetut saamiset

Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä

Keskiarvo kuukausien lopun henkilökuntamääristä oikaistuna osa-aikaisesti palveluksessa olleiden henkilöiden osalta

^{*)} Pääoman tuottoasteita ja osakekohtaista substanssia laskettaessa arvostuseroista on vähennetty/lisätty henkivakuutustoiminnan johdannaissopimukset sisältävä toimintapääoman kohta "muut asetuksella säädetyt erät".

→ Tunnuslukujen laskentakaavat

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan tunnusluvut

Liikevaihto

Kaava esitetty edellä koko konsernin tunnuslukujen laskennan yhteydessä.

Liikevoitto

Kaava esitetty edellä koko konsernin tunnuslukujen laskennan yhteydessä.

Tuotto-kulu -suhde

+ rahoituskate
+ tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista
+ palkkiotuotot
+ arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot
+ liiketoiminnan muut tuotot

+ palkkiokulut
+ hallintokulut
+ poistot
+ liiketoiminnan muut kulut

Henkivakuutustoiminnan tunnusluvut

Liikevaihto

Kaava esitelty edellä koko konsernin liikevaihdon laskennan yhteydessä.

Liikevoitto

Kaava esitelty edellä koko konsernin liikevoiton laskennan yhteydessä.

Liikekustannussuhde, %

+ liikekulut ennen vakuutusten aktivoitujen hankintamenojen muutosta
+ korvausten selvittelykulut

---

kuormitustulo

× 100

Toimintapääoma

+ oma pääoma ehdotetun voitonjaon vähentämisen jälkeen
± sijoitusten arvostuserot
– aineettomat hyödykkeet
± laskennallinen verovelka
± muut asetuksella säädetyt erät

Vakavaraisuuspääoma

+ toimintapääoma
+ tasoitusmäärä
+ vähemmistöosuus

Vakavaraisuusaste % vastuuelasta

+ vakavaraisuuspääoma

+ vakuutustekninen vastuuelka
– tasoitusmäärä
– 75 % × sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuelka

× 100

Osakekohtaiset tunnusluvut

Osakekohtainen tulos

+ tulos ennen satunnaiseriä ja veroja
– verot
± vähemmistön osuudet

---

osakkeiden antioikaistu keskimääräinen lukumäärä

Osakekohtainen oma pääoma

oma pääoma (pl. pankkitoiminnan pääomalainat)

---

osakkeiden antioikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä

Osakekohtainen substanssi

+ oma pääoma (pl. pankkitoiminnan pääomalainat)
± sijoitusten arvostuseröt *)
± laskennallinen verovelka ja vähemmistöosuus sijoitusten arvostuseroista

---

osakkeiden antioikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä

Osakekohtainen osinko, %

tilikaudelta jaettu osinko

---

osakkeiden antioikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä × 100

Osinko tuloksesta, %

osakekohtainen osinko

---

osakekohtainen tulos × 100

Efektiivinen osinkotuotto, %

osakekohtainen osinko

---

osakkeen antioikaistu tilikauden viimeinen kaupantekokurssi × 100

Hinta/voitto -suhde (P/E-luku)

osakkeen antioikaistu tilikauden viimeinen kaupantekokurssi

---

osakekohtainen tulos

Osakekannan markkina-arvo

osakkeiden lukumäärä tilikauden viimeisenä päivänä × tilikauden viimeinen kaupantekokurssi

Osakkeiden suhteellinen pörssivaihto, %

pörssin kautta vaihdettujen osakkeiden lukumäärä

---

osakkeiden antioikaistu keskimääräinen lukumäärä × 100

*) Pääoman tuottoasteita ja osakekohtaista substanssia laskettaessa arvostuseroista on vähennetty/lisätty henkivakuutustoiminnan johdannaissopimukset sisältävä toimintapääoman kohta "muut asetuksella säädetyt erät".

Tunnusluvut

		Sampo- konserni 2002	Sampo- konserni 2001	Sampo- konserni 2000	Pro forma Sampo- Leonia 1999	Sampo- konserni 1999	Sampo- konserni 1998
Konsernin yhteiset tunnusluvut							
Liikevaihto	Milj. €	2 877	3 572	3 581	2 719	1 051	340
Liikevoitto *)	Milj. €	542	1 104	1 375	647	448	145
liikevaihdosta	%	18,8	30,9	23,8	23,5	42,7	42,7
Voitto ennen satunnaiseriä ja veroja	Milj. €	534	1 075	1 183	499	308	123
liikevaihdosta	%	18,6	30,1	33,0	18,4	29,3	36,1
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	Milj. €	545	1 078	1 175	512	308	123
liikevaihdosta	%	18,9	30,2	32,8	18,8	29,3	36,1
Oman pääoman tuotto (käyvin arvoin)	%	1,4	-15,3	3,5	37,5	67,1	33,1
Kokonaispääoman tuotto (käyvin arvoin)	%	0,8	-1,6	1,4	6,8	27,6	12,4
Omavaraisuusaste	%	12,4	12,1	14,3	14,3	40,8	28,6
Vakavaraisuussuhde **)	%	17,3	12,7	13,3			
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä		5 977	10 162	9 184	8 630	3 924	3 292
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan tunnusluvut							
Liikevaihto	Milj. €	1 261	1 664	1 918	1 460		
Rahituskate	Milj. €	448	469	426	392		
Liikevoitto	Milj. €	252	296	430	202		
liikevaihdosta	%	20,0	17,8	22,4	13,8		
Tuotto-kulu -suhde		1,51	1,63	1,91	1,43		
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä		4 747	5 195	4 693	4 684		
Henkivakuutuksen tunnusluvut							
Liikevaihto	Milj. €	1 241	1 396	1 663	1 259	1 051	340
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta	Milj. €	613	755	769	686	541	225
Liikevoitto	Milj. €	86	79	422	185	175	34
liikevaihdosta	%	6,9	5,6	25,4	14,7	16,6	10,1
Liikekustannussuhde	%	97,0	108,0	106,1	118,3	138,3	175,9
Toimintapääoma	Milj. €	603	644	870	981	949	522
Tasoisuusmäärä	Milj. €	4	13	12	12	11	4
Vakavaraisuuspääoma	Milj. €	609	660	884	997	964	535
vastuuvasta	%	12,9	14,7	21,9	29,4	31,3	20,7
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä		492	788	350	254	232	122
Omistusyhteisön tunnusluvut							
Liikevaihto	Milj. €	379	541				
Liikevoitto	Milj. €	277	372				
liikevaihdosta	%	73,1	68,7				
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä		738	760				

jatkuu →

→ Tunnusluvut

		Sampo- konserni 2002	Sampo- konserni 2001	Sampo- konserni 2000	Pro forma Sampo- Leonia 1999	Sampo- konserni 1999	Sampo- konserni 1998
Osakekohtaiset tunnusluvut							
Osakekohtainen tulos	€	0,63	1,50	1,78	0,65	0,94	0,48
Optio-oikaisulla laimennettu osakekoht. tulos ^{***]}	€	0,62	1,49	1,78			
Osakekohtainen oma pääoma	€	5,15	5,18	5,52	4,91	3,28	2,49
Osakekohtainen substanssi vähennettynä täydellä verovelalla omistusyhteisön arvostuseroista	€	5,29	5,87	8,81	9,31		
Osakekohtainen substanssi vähennettynä täydellä verovelalla konsernin arvostuseroista	€	5,26	5,67	8,40	8,74		
Osakekohtainen substanssi ilman verovelkavähennyistä	€					12,69	6,52
Osakekohtainen osinko ^{***]}	€	0,35	0,75	1,60	-	0,48	0,16
Osakekohtainen osinko ulkopuolisessa omistuksessa oleville osakkeille	€					0,49	
Osinko/tulos ^{****]}	%	56,0	50,0	89,8	-	50,6	33,4
Efektiiivinen osinkotuotto ^{****]}	%	4,8	8,5	13,9	-	6,9	2,5
Hinta/voitto -suhde (P/E-luku)		11,6	5,9	6,5	-	7,4	13,5
Osakkeiden antioikaistu keskim. lkm	1 000 kpl	555 730	555 588	522 535	-	304 000	304 000
Osakkeiden lkm 31.12.	1 000 kpl	553 854	555 623	520 000	-	304 000	304 000
Osakkeiden antioikaistu lkm 31.12.	1 000 kpl	553 854	555 623	520 000	-	304 000	304 000
Osakkeiden vasta-arvo 31.12.	€ n.	0,17	0,17	0,17	-	0,17	0,17
Osakekannan markkina-arvo	Milj. €	4 015	4 889	5 980	-	2 110	1 979
A-sarja:							
Osakkeiden antioikaistu keskim. lkm	1 000 kpl	554 530	554 388	521 335	-	302 800	302 800
Osakkeiden lkm 31.12.	1 000 kpl	552 654	554 423	518 800	-	302 800	302 800
Osakkeiden antioikaistu lkm 31.12.	1 000 kpl	552 654	554 423	518 800	-	302 800	302 800
Painotettu keskim. kaupantekokurssi	€	8,16	10,11	8,96	-	6,19	7,34
Antioikaistu ylin kurssi	€	9,95	12,70	12,20	-	8,20	10,46
Antioikaistu alin kurssi	€	6,02	7,70	5,87	-	5,14	3,87
Antioikaistu viimeinen kaupantekokurssi	€	7,25	8,80	11,50	-	6,94	6,51
Osakkeen pörssivaihto tilikaudella	1 000 kpl	179 173	231 389	170 689	-	182 495	239 510
Osakkeen suhteellinen pörssivaihto	%	32,3	41,7	32,7	-	60,3	79,1
B-sarja:							
Osakkeiden antioikaistu keskim. lkm	1 000 kpl	1 200	1 200	1 200	-	1 200	1 200
Osakkeiden lkm 31.12.	1 000 kpl	1 200	1 200	1 200	-	1 200	1 200
Osakkeiden antioikaistu lkm 31.12.	1 000 kpl	1 200	1 200	1 200	-	1 200	1 200

^{*)} Toimialojen välisiä sisäisiä osinkoja ja myyntivoittoja ei ole eliminoitu luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan eikä henkivakuutustoiminnan tulosanalyyseissä, -erittelyissä tai tunnusluvuissa. Konsernin liikevoitosta em. erät on eliminoitu.

Lisäksi liikevoitton on lisätty/vähennetty yhdellä rivillä yhdisteltävän lf-konsernin omistusosuutta vastaava voitto/tappio. Tästä syystä konsernin liikevoitto ei ole yhtä kuin liiketoiminta-alueiden liikevoittojen summa. **jatkuu →**

→ Tunnusluvut

**) Vakavaraisuussuhteen 31.12.2001 mukainen ryhmä syntyi 31.3.2001 emoyhtiön muuttuessa omistusyhteisöksi. Vertailuvuoden 2000 luku on laskettu vastaavasta ajankohdasta vertailukelpoisuuden säilyttämiseksi.

**) Laimennusvaikutus vuodelle 2002 on laskettu ikään kuin kaikki loput merkintäoikeudet (3 159 340 kpl) olisi toteutettu. Yksi merkintäoikeus oikeuttaa merkitsemään 5 osaketta. Vuoden 2001 lopussa mahdollisia merkintäoikeuksia oli 3 261 450 kpl.

**) Hallituksen ehdotus yhtiökokoukselle tilikaudelta 2002. Vuonna 2001 osinkoa maksettiin 0,75 euroa osakkeelta.

Osakemääränä on käytetty 553 853 865 kappaletta. Määrä sisältää 20.4.2001 toteutetun splittauksen jälkeisen osakemäärän 555 584 965 kpl, johon on lisätty vuoden 1998 optio-ohjelman optiodistuksilla vuonna 2001 ja 2002 merkityt 703 300 kpl A-sarjan osaketta sekä vähennetty konserniyhtiöiden omistuksessa vuoden 2002 lopussa olleet emoyhtiön osakkeet (2 434 400 kpl). Vertailukausien osakemäärät on oikaistu nykyisen osakekannan ja osakemäärän mukaisiksi.

Tunnuslukuja laskettaessa veroina on otettu huomioon tilikauden tulosta vastaava vero. Laskettaessa osakekohtaista substanssia, oman pääoman tuottoa sekä omavaraisuusastetta tilanteesta 31.12.2002 omistusyhteisön arvostuseroista on vähennetty 29 %:n verovelka, jonka on arvioitu realisoituvan seuraavien kolmen vuoden aikana. Vertailukausilla on em. tunnusluvuista vähennetty vahinkovakuutuksen arvostuseroista 18,6 %:n laskennallinen verovelka. Osakekohtainen substanssi on ilmoitettu lisäksi kaikilta kausilta täydellä 29 %:n verovelalla vähennettynä.

Osakekohtaisen substanssin ja oman pääoman tuottoprosentin laskennassa on otettu huomioon henkivakuutuksen kohtuusperiaatteen tulkinta. Vuoden 2002 alusta otettiin käyttöön kohtuusperiaatteen uusi laskentatapa, jonka mukaan omistajien osuus arvostuseroista on 25 %. Vanhan laskentasäännön mukaan vuoden 2001 lopun tilanteesta ei omistajille kuulunut osuutta arvostuseroista. Henkivakuutuksen arvostuseroja ei ole merkitty taseeseen, joten niiden laskennal-

lista verovelkaa ja sen muutosta ei ole merkitty tuloslaskelmaan eikä taseeseen. Arvostuseroista on tunnuslukuja laskettaessa vähennetty/lisätty johdannais sopimukset sisältävä toimintapääoman kohta "muut erät". Henkivakuutuksen oman pääoman, jossa on mukana osuus vapaaehtoisista varauksista ja kertyneestä poistonerosta, katsotaan kokonaisuudessaan kuuluvan omistajille.

Konsernituloslaskelman erä "Vahinkovakuutus-toiminnan tulos" vuodelta 2002 sisältää osuuden osakkuusyrittäksenä toimivan If-konsernin tuloksesta. Myös vertailuvuosien vahinkovakuutustoiminnan tulos on esitetty osakkuusyrittäksen tavoin yhdellä rivillä ja tunnuslukuja on tarpeellisilta osin muutettu vastaavasti.

Tilinpäätöksen muut liitetiedot

Liite	sivu	Liite	sivu
Tuloslaskelman liitteet			
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta			
1	Korkotuotot ja -kulut tase-erittäin	78	
2	Arvopaperikaupan nettotuotot	78	
3	Liiketoiminnan muut tuotot ja muut kulut	78	
4	Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	78	
5	Luotto- ja takaustappiot sekä pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalennukset	79	
6	Tuotot sekä keskimääräinen henkilöstö toimialoitain ja markkina-alueittain	79	
Henkivakuutustoiminta			
7	Vakuutusmaksutulo	80	
8	Maksetut korvaukset	80	
9	Kokonaisliikkeen nettotuotot	81	
10	Henkilöstökulut	81	
11	Johdon palkat ja palkkiot	81	
12	Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana	81	
13	Sijoitustoiminnan nettotuotto	82	
14	Muut tuotot ja kulut	83	
Omistusyhteisötoiminta			
15	Korkotuotot ja -kulut tase-erittäin	83	
16	Arvopaperikaupan nettotuotot	83	
17	Liiketoiminnan muut tuotot ja muut kulut	83	
18	Luotto- ja takaustappiot sekä pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalennukset	84	
19	Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	84	
20	Tuotot sekä keskimääräinen henkilöstö toimialoitain ja markkina-alueittain	84	
Konsernin yhteiset			
21	Satunnaiset erät	85	
22	Tuloverot	85	
23	Konsernin tuotot ja henkilöstö toimialoitain	85	
24	Konsernituloslaskelman eliminointierät	86	
Taseen liitteet			
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan varat			
25	Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	87	
26	Saamisiin luottolaitoksilta sisältyvät saamiset keskuspankeilta	87	
27	Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	87	
28	Järjestämättömät ja muut nollakorkoiset saamiset	88	
29	Maksamatta jääneen saamisen vakuutena olleen sekä asiakkaan liiketoiminnan tervehdyttämiseksi hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo	88	
30	Saamiset, joilla on huonompi etuoikeus kuin velallisen muilla veloilla	88	
31	Leasingkohteet	88	
32	Saamistodistukset	89	
33	Osakkeet ja osuudet	89	
34	Pysyviin vastaaviin kuuluvien osakkeiden ja aineellisten hyödykkeiden lisäykset ja vähennykset tilikauden aikana	90	
35	Aineettomat hyödykkeet	90	
36	Kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet	90	
37	Muut varat	91	
38	Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	91	
Henkivakuutustoiminnan varat			
39	Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset	92	
40	Sijoitusten käypä arvo ja arvotusero	93	
41	Kiinteistösijoitusten muutokset	94	
42	Muut kuin tytär- ja osakkuusyhtiöosakkeet ja osuudet	95	
43	Sijoitukset saman konsernin yrityksiin ja osakkuusyhtiöihin	98	
44	Muut lainasaamiset vakuuden mukaan	99	
45	Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset	99	
46	Taseeseen kirjattujen johdannaisten kirjanpitoarvot	99	
Omistusyhteisötoiminnan varat			
47	Saamisiin luottolaitoksilta sisältyvät saamiset keskuspankeilta	100	
48	Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	100	
49	Maksamatta jääneen saamisen vakuutena olleen sekä asiakkaan liiketoiminnan tervehdyttämiseksi hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo	100	
50	Saamiset, joilla on huonompi etuoikeus kuin velallisen muilla veloilla	100	
51	Saamistodistukset	100	
52	Osakkeet ja osuudet	101	
53	Pysyviin vastaaviin kuuluvien osakkeiden ja aineellisten hyödykkeiden lisäykset ja vähennyksen tilikauden aikana	101	
54	Aineettomat hyödykkeet	102	
55	Kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet	102	
56	Muut varat	103	
57	Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	103	
Oma pääoma			
58	Konsernin oman pääoman muutoslaskelma 1. 1.–31. 12. 2002 ja laskelma voitonjakokelpoisista varoista 31. 12. 2002	104	
59	Pääomalainat	105	
60	Emoyhtiön oman pääoman muutoslaskelma 1. 1.–31. 12. 2002 ja laskelma voitonjakokelpoisista varoista 31. 12. 2002	105	
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan velat			
61	Velkojen nimellisarvon ja kirjanpitoarvon erotus	106	
62	Yleiseen liikkeen lasketut velkakirjat	106	
63	Muut velat	106	
64	Siirtovelat ja saadut ennakot	106	
65	Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla ja joiden kirjanpitoarvo ylittää 10 prosenttia kaikkien tällaisten velkojen määrästä	106	
66	Saamisten ja velkojen maturiteettijakauma tase-erittäin jäljellä olevan juoksuajan mukaan	107	
67	Omaisuu- ja velkaerien jakaantuminen koti- ja ulkomaan rahan määräisiin eriin	108	
68	Laskennalliset verovelat ja -saamiset	108	
69	Velkojen vakuudeksi annettu omaisuus vakuuslajeittain ja velat, joiden vakuudeksi omaisuus on annettu ja muut omasta sekä konserniyhtiöiden puolesta annetut vakuudet	108	
70	Eläkevastuut	108	
71	Vuokravastuut	109	
72	Taseen ulkopuoliset sitoumukset	109	
73	Johdannaissopimukset	110	
74	Muut annetut vastuusitoumukset ja vastuut	111	
75	Notariaattitoiminta	111	
Henkivakuutustoiminnan velat			
76	Vakuutustekninen vastuovelka	111	
77	Pitkäaikaiset velat (5 vuotta tai sitä pidemmät)	111	
78	Laskennalliset verovelat ja verosaamiset	111	
79	Vakuudet ja vastuusitoumukset	112	
Omistusyhteisötoiminnan velat			
80	Velkojen nimellisarvon ja kirjanpitoarvon erotus	114	
81	Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	114	
82	Muut velat	114	
83	Siirtovelat ja saadut ennakot	114	
84	Saamisten ja velkojen maturiteettijakauma tase-erittäin jäljellä olevan juoksuajan mukaan	115	
85	Omaisuu- ja velkaerien jakaantuminen koti- ja ulkomaan rahan määräisiin eriin	116	
86	Laskennalliset verovelat ja -saamiset	116	
87	Velkojen vakuudeksi annettu omaisuus vakuuslajeittain ja velat, joiden vakuudeksi omaisuus on annettu ja muut omasta sekä konserniyhtiöiden puolesta annetut vakuudet	117	
88	Eläkevastuut	117	
89	Taseen ulkopuoliset sitoumukset	117	
90	Muut annetut vastuusitoumukset ja vastuut	117	
Konsernin yhteiset			
91	Henkilöstön lukumäärä	118	
92	Toimi- ja valvontaelinten jäsenten saamat palkat ja palkkiot sekä heidän osalta syntyvät tai tehdyt eläkesitoumukset	118	
93	Toimi- ja valvontaelinten jäsenten saamat luotot ja takaukset	119	
94	Konsernin tytäryritykset	120	
95	Konsernin omistusyhteisöyritykset	121	
96	Konsernitaseen eliminointierät	122	

Milj. €	2002	2001
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta		
1 Korkotuotot ja -kulut tase-erittäin		
Korkotuotot		
Saamisista luottolaitoksilta	44	75
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	637	827
Saamistodistuksista	116	259
Leasing-kate	30	30
Muut korkotuotot	-1	4
	825	1 195
Korkokulut		
Veloista luottolaitoksille ja keskuspankeille	37	126
Veloista yleisölle ja julkisyhteisöille	166	250
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	174	294
Veloista, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	18	28
Pääomalainoista	1	0
Muut korkokulut	-19	28
	377	726
2 Arvopaperikaupan nettotuotot		
Saamistodistusten kaupan nettotuotot	11	10
Osakkeiden ja osakkuuksien kaupan nettotuotot	4	16
	15	25
3 Liiketoiminnan muut tuotot ja muut kulut		
Liiketoiminnan muut tuotot		
Vuokra- ja osinkotuotot kiinteistöistä ja kiinteistöyhteisöistä	2	20
Kiinteistöjen ja kiinteistöyhteisöjen osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot	5	5
Muut tuotot	18	13
	24	37
Liiketoiminnan muut kulut		
Vuokratulot	30	19
Kulut kiinteistöistä ja kiinteistöyhteisöistä	0	10
Kiinteistöjen ja kiinteistöyhteisöjen osakkeiden ja osuuksien luovutustappiot	0	1
Muut kulut	22	14
	53	44
4 Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä		
Suunnitelman mukaiset poistot		
Aineellisista hyödykkeistä	8	16
Aineettomista hyödykkeistä	24	19
	32	35
Arvonalentumispoistot		
Kiinteistöistä ja kiinteistöosakkeista	-	0

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta

5 Luotto- ja takaustappiot sekä pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalennukset

Milj. €	2002		2001	
	Luottotappiot brutto	Vähennykset	Luottotappiot brutto	Vähennykset
Luotto- ja takaustappiot				
Saamisista luottolaitoksilta	-	-	-	-
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	24	26	32	20
Leasingkohteista	2	1	3	0
Takauksista ja muista taseen ulkopuolisista eristä	1	1	0	0
Muista	0	0	1	0
	26	27	36	20
			2002	2001
Tilivuoden aikana toteutuneet luottotappiot yhteensä			7	14
Tilikauden aikana toteutuneet luottotappiot, joista on aikaisemmin tehty kohdistettu luottotappiovaraus			- 5	- 9
Palautukset aikaisempina vuosina toteutuneista luottotappioista			- 16	- 11
Tilivuoden aikana tehdyt kohdistetut luottotappiovaraukset			24	31
Kohdistettujen luottotappiovarausten peruutukset tilikauden aikana			- 11	- 9
Tilinpäätökseen kirjatut luotto- ja takaustappiot			- 1	16
Tilikaudelta tehtyihin luottotappiovarauksiin sisältyvät asiakasryhmään kohdistetut varaukset			-	6

6 Tuotot sekä keskimääräinen henkilöstö toimialoittain ja markkina-alueittain

	2002		2001	
	Tuotot Milj. €	Henkilöstö	Tuotot Milj. €	Henkilöstö
Toimialoittain				
Pankkitoiminta	699	4 429	646	4 581
Luottokorttitoiminta	20	59	15	53
Rahoitusyhtiötoiminta	23	134	18	133
Rahoitus- ja sijoitustoiminta	6	3	25	9
Sijoitusrahastotoiminta	63	110	38	89
Muu toiminta *)	3	12	2	11
	814	4 747	745	4 876
Markkina-alueittain				
Suomi	782	4 233	714	4 411
Baltia	25	480	23	441
Puola	7	34	8	24
	814	4 747	745	4 876

*) Pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen konserniyhtiöiden tuotot.

Tuottoihin on laskettu rahoituskate, tuotot omanpääoman ehtoisista sijoituksista, palkkiotuotot, arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot sekä liiketoiminnan muut tuotot. Konsernin sisäisiä eriä ei ole eliminoitu.

Milj. € 2002 2001
Henkivakuutustoiminta

7 Vakuutusmaksutulo

Ensivakuutus

Kotimaasta	593	736
Muista valtioista	11	9
	604	745
Jälleenvakuutus	9	11
	613	755
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta	613	755

ENSIVAKUUTUKSEN VAKUUTUSMAKSUTULO

Henkivakuutus		
Sijoitussidonnainen yksilöllinen henkivakuutus	105	45
Muu yksilöllinen henkivakuutus	196	214
Sijoitussidonnainen kapitalisaatiosopimus	1	8
Muu kapitalisaatiosopimus	36	116
Työntekijäin ryhmähenkivakuutus	3	2
Muu ryhmähenkivakuutus	3	2
	344	387

Eläkevakuutus		
Sijoitussidonnainen yksilöllinen eläkevakuutus	39	26
Muu yksilöllinen eläkevakuutus	96	93
Sijoitussidonnainen ryhmäeläkevakuutus	7	7
Muu ryhmäeläkevakuutus	118	232
	260	357

Ensivakuutusmaksutulo yhteensä **604** **745**

Jatkuvat vakuutusmaksut	298	248
Kertamaksut	306	497

604 **745**

Vakuutusmaksut sopimuksista, jotka eivät oikeuta hyvityksiin	7	6
Vakuutusmaksut sopimuksista, jotka oikeuttavat hyvityksiin	445	653
Vakuutusmaksut sijoitussidonnaisesta vakuutuksesta	152	86

604 **745**

VAKUUTUSMAKSUTULOSTA VÄHENNETYT ERÄT

Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista	-	0
Vakuutusmaksuvero	0	0
Liikenneturvallisuusmaksu	0	0
Yhteensä	0	0

8 Maksetut korvaukset

Ensivakuutus

Henkivakuutus	164	108
Eläkevakuutus	162	148
	326	256

Takaisinostot	72	138
Jälleenvakuutus	8	9

Maksetut korvaukset yhteensä **407** **403**

Tilikautena varattujen henki- ja eläkevakuutuksen lisätujen vaikutus vakuutustekniseen tulokseen	36	37
---	-----------	-----------

Milj. €

2002

2001

Henkivakuutustoiminta**9 Kokonaisliikekulut toiminnoittain**

Korvausten hoitokulut (maksetut korvaukset)	3	2
Tuloslaskelman erä liikekulut		
Vakuutusten hankintamenot		
Ensivakuutuksen palkkiot	2	5
Tulevan jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	1	3
Muut vakuutusten hankintakulut	28	33
	32	40
Vakuutusten hoitokulut	12	19
Hallintokulut	10	9
Menevän jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet (-)	-1	-1
	53	67
Sijoitusten hoitokulut (sijoitustoiminnan kulut)	11	8
	67	77
Vakuutusmaksuvastuun muutokseen sisältyvä vakuutusten aktivoitujen hankintamenojen muutos		
Henkivakuutus	-1	-1
Eläkevakuutus	1	-1
	0	-2

10 Henkilöstökulut

Palkat ja palkkiot	19	23
Eläkekulut	3	2
Muut henkilösivukulut	2	2
	24	28

11 Johdon palkat ja palkkiot

Toimitusjohtajat ja heidän sijaisensa	0,6	0,3
Hallituksen jäsenet ja varajäsenet	0,5	-
Hallintoneuvoston jäsenet ja varajäsenet	-	0,1
	1,1	0,4

12 Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana

Toimialoittain		
Henkivakuutustoiminta	492	788
Markkina-alueittain		
Suomi	259	268
Latvia	19	14
Liettua	16	6
Puola	173	484
Viro	25	16
	492	788

Milj. €

2002

2001

Henkivakuutustoiminta**13 Sijoitustoiminnan nettotuotto****SIJOITUSTOIMINNAN TUOTOT**

Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin

Korkotuotot	5	7
Muut tuotot	13	-
	18	7

Tuotot sijoituksista osakkuusyhtiöihin

Osuus osakkuusyhtiöiden voitoista	-	0
-----------------------------------	---	---

Tuotot kiinteistöinvestoinneista

Korkotuotot omistusyhteisyyksiltä	0	0
Muut tuotot saman konsernin yrityksiltä	0	0
Muut tuotot muilta kuin saman konsernin yrityksiltä	33	31
	34	31

Tuotot muista sijoituksista

Osinkotuotot	45	45
Korkotuotot saman konsernin yrityksiltä	3	2
Korkotuotot muilta kuin saman konsernin yrityksiltä	148	173
Muut tuotot saman konsernin yrityksiltä	7	2
Muut tuotot muilta kuin saman konsernin yrityksiltä	169	231
	372	453

Yhteensä**423****491**

Arvon alentumisten palautukset

6

33

Myyntivoitot

196

115

Sijoitustoiminnan tuotot yhteensä**625****640****SIJOITUSTOIMINNAN KULUT**

Kulut kiinteistöinvestoinneista

-9

-9

Kulut muista sijoituksista

-146

-199

Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut saman konsernin yrityksille

0

0

Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut muille kuin saman konsernin yrityksille

-1

-2

Yhteensä**-157****-210**

Arvon alentumiset ja poistot

Arvon alentumiset	-173	-104
-------------------	------	------

Rakennusten suunnitelmapoistot	-9	-7
	-182	-111

Myyntitappiot

-95

-69

Sijoitustoiminnan kulut yhteensä**-434****-389**

Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonnkorotuksia ja niiden oikaisua

191

250

Sijoitusten arvonnkorotus

4

3

Sijoitusten arvonnkorotuksen oikaisu

-1

-5

SIJOITUSTOIMINNAN NETTOTUOTTO**193****248**

Sijoitustoiminnan tuottoihin ja kuluihin sisältyvät

Vakuutusliikkeen valuuttakurssierot	3	-1
-------------------------------------	---	----

Sijoitustoiminnan valuuttakurssierot	26	39
--------------------------------------	----	----

Sijoitussidonnaisten vakuutusten osuus sijoitustoiminnan nettotuotosta	-52	-42
--	-----	-----

Milj. €

2002

2001

Henkivakuutustoiminta**14 Muut tuotot ja kulut**

Muut tuotot				
Konsernireservin vähennys			-	1
Muut			1	3
			1	4
Muut kulut				
Konserniliikearvon poisto			0	-1
Liikearvon poisto			-1	-3
Muut			0	-2
			-2	-6

Omistusyhteisötoiminta**15 Korkotuotot ja -kulut tase-erittäin**

	Konserni 2002	Konserni 2001	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001
Korkotuotot				
Saamisista luottolaitoksilta	6	11	5	10
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	1	2	1	2
Saamistodistuksista	7	1	5	1
Muut korkotuotot	0	2	0	1
	14	15	12	14
Korkokulut				
Veloista luottolaitoksille ja keskuspankeille	7	7	-	5
Veloista yleisölle ja julkisyhteisöille	-	0	-	-
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	12	7	12	7
Muut korkokulut	1	1	0	1
	20	15	12	12

16 Arvopaperikaupan nettotuotot

Saamistodistusten kaupan nettotuotot	2	0	2	0
Osakkeiden ja osakkuuksien kaupan nettotuotot	-5	401	-5	401
	-4	401	-4	401

17 Liiketoiminnan muut tuotot ja muut kulut

Liiketoiminnan muut tuotot				
Vuokra- ja osinkotuotot kiinteistöistä ja kiinteistöyhteisöistä	25	15	3	6
Kiinteistöjen ja kiinteistöyhteisöjen osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot	44	18	4	18
Muut tuotot	297	88	119	86
	366	120	126	111
Liiketoiminnan muut kulut				
Vuokratulut	4	9	2	9
Kulut kiinteistöistä ja kiinteistöyhteisöistä	9	4	3	1
Kiinteistöjen ja kiinteistöyhteisöjen osakkeiden ja osuuksien luovutustappiot	15	2	2	1
Muut kulut	1	5	1	6
	29	20	8	16

Milj. €

Omistusyhteisötoiminta

18 Luotto- ja takaustappiot sekä pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalennukset

	Konserni 2002 Luottotappiot brutto	Konserni 2002 Vähennykset	Konserni 2001 Luottotappiot brutto	Konserni 2001 Vähennykset	Emoyhtiö 2002 Luottotappiot brutto	Emoyhtiö 2002 Vähennykset	Emoyhtiö 2001 Luottotappiot brutto	Emoyhtiö 2001 Vähennykset
Luotto- ja takaustappiot								
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	0	-	-	0	0	-	-	0
Palautukset aikaisempina vuosina toteutuneista luottotappioista	-	-	-	0	-	-	-	0
Tilinpäätökseen kirjatut luotto- ja takaustappiot	0	-	-	0	0	-	-	0

19 Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

	Konserni 2002	Konserni 2001	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001
Suunnitelman mukaiset poistot				
Aineellisista hyödykkeistä	10	5	5	3
Aineettomista hyödykkeistä	19	33	3	2
	29	39	8	5
Arvonalentumispoistot				
Kiinteistöistä ja kiinteistöosakkeista	-	6	-	0

20 Tuotot sekä keskimääräinen henkilöstö toimialoitain ja markkina-alueittain

	Konserni 2002 Tuotot	Konserni 2002 Henkilöstö	Konserni 2001 Tuotot	Konserni 2001 Henkilöstö	Emoyhtiö 2002 Tuotot	Emoyhtiö 2002 Henkilöstö	Emoyhtiö 2001 Tuotot	Emoyhtiö 2001 Henkilöstö
Toimialoitain								
Muu toiminta *)	471	127	526	809	411	127	678	809
	471	127	526	809	411	127	678	809
Markkina-alueittain								
Suomi	471	127	522	809	411	127	678	809
Iso-Britannia	-	-	4	-	-	-	-	-
	471	127	526	809	411	127	678	809

*) Lukuun ei sisälly Sampo Pankin ja Sampo Oyj:n omistaman atk-palveluja tarjoavan konserniyhtiön Primasoft Oy:n liikevaihtoa 108 milj. euroa eikä henkilöstöä 611. Yhtiö on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä.

Tuottoihin on laskettu rahoituskate, tuotot omanpääoman ehtoista sijoituksista, palkkiotuotot, arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot sekä liiketoiminnan muut tuotot. Konsernin sisäisiä eriä ei ole eliminoitu.

Milj. €

2002

2001

Konsernin yhteiset**21 Satunnaiset erät**

Satunnaiset tuotot

Pohjolan kapitalisaatiosopimusten kannasta luopuminen	-	3
If-kauppaan liittyvä laskentakäytännön muutos	108	-

---

108 **3**

Satunnaiset kulut

Konserniliikearvopoiست	97	-
------------------------	----	---

22 Tuloverot**Tuloverot**

Varsinaisesta toiminnasta

Tilikauden verot	114	229
Aikaisempien tilikausien verot	1	-1
Laskennalliset verot	68	1

---

183 **230**

Satunnaisista eristä

Tilikauden verot	-28	1
------------------	-----	---

---

154 **230****Laskennallisen verovelan muutos**

Tilinpäätössiirroista	-7	-2
Yhdistelytoimenpiteistä	66	1
Erillistilinpäätöksistä	9	1

---

68 **1****23 Konsernin tuotot ja henkilöstö toimialoittain**

	2002	2002	2001	2001
	Tuotot *)	Henkilöstö **)	Tuotot *)	Henkilöstö **)
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta	814	4 747	745	4 876
Henkivakuutustoiminta ***)	1 241	492	1 396	788
Omistusyhteisötoiminta	471	127	526	809
Yhteensä	2 526	5 366	2 667	6 473

*) Vrt. liitetiedot 6 ja 20

**) Henkilöstö keskimäärin

***) Liikevaihto

Milj. €

2002

2001

Konsernin yhteiset**24 Konsernituloslaskelman eliminointierät****Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan laskelma**

Korkotuotot	-1	-5
Korkokulut	17	17
Rahoituskate	17	11
Tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista	-4	-14
Palkkiotuotot	-16	0
Palkkiokulut	2	-
Liiketoiminnan muut tuotot	-2	-9
Hallintokulut	4	-
Liiketoiminnan muut kulut	9	24
Liikevoitto	8	12

Henkivakuutustoiminnan tekninen laskelma

Maksetut korvaukset	-	1
Liikekulut	18	14
Vakuutustekninen tulos	18	15

Henkivakuutustoiminnan muu laskelma

Sijoitustoiminnan tuotot	-11	-27
Sijoitustoiminnan kulut	-	3
Voitto ennen satunnaisia eriä	7	-8

Omistusyhteisön laskelma

Korkotuotot	-9	-8
Korkokulut	1	5
Rahoituskate	-9	-2
Liiketoiminnan muut tuotot	-18	-35
Hallintokulut	5	-
Liiketoiminnan muut kulut	1	4
Voitto ennen satunnaisia eriä	-20	-33

Konsernin voitto tilikaudelta**-5**   **-29**

Milj. €

2002

2001

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan varat**25 Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset**

Valtion velkasitoumukset	-	5
Valtion liikkeeseen laskema joukkovelkakirjat	643	1 978
Pankkien sijoitustodistukset	375	466
Muut	4	3
	1 022	2 452

26 Saamisiin luottolaitoksilta sisältyvät saamiset keskuspankeilta

Saamiset luottolaitoksilta	944	999
siitä saamiset keskuspankeilta	-	200

27 Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä**Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä maaryhmittäin**

Suomi	11 201	11 140
Muut EU-maat	290	560
Muut EMU-maat	72	216
Muu Eurooppa	364	242
USA, Kanada, Japani, Australia, Uusi-Seelanti	97	124
Aasia	283	796
Muut ulkomaat	213	549
Riskiluokitukseen perustuvat luottotappiovaraukset	-31	-31
	12 490	13 597

Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sektoreittain

Yritykset	5 160	5 444
Teollisuus	1 572	1 900
Rakentaminen	146	167
Kauppa ja ravitsemustoiminta	571	593
Kiinteistösijoitustoiminta	7	2
Muut toimialat	2 864	2 781
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	55	54
Julkisyhteisöt	156	193
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	120	128
Kotitaloudet	5 715	5 322
Ulkomaat	1 315	2 488
Riskiluokitukseen perustuvat luottotappiovaraukset	-31	-31
	12 490	13 597

Luottoihin kohdistetut luottotappiovaraukset

Kohdistetut luottotappiovaraukset tilikauden alussa	76	64
+ Tilikauden aikana tehdyt uudet varaukset	21	32
- Tilikauden aikana peruutetut varaukset	-10	-9
- Tilikauden aikana toteutuneet luottotappiot, joista on aikaisemmin tehty kohdistettu luottotappiovaraus	-11	-11
Kohdistetut luottotappiovaraukset tilikauden lopussa	76	76

Milj. €

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan varat

28 Järjestämättömät ja muut nollakorkoiset saamiset

	2002 Järjestä- mättömät saamiset	2002 Muut nolla- korkoiset saamiset	2002 Yhteensä	2001 Järjestä- mättömät saamiset	2001 Muut nolla- korkoiset saamiset	2001 Yhteensä
Yritykset	20	1	20	25	6	32
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	0	0	0	0	-	0
Julkisyhteisöt	0	0	0	0	0	0
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	0	-	0	0	0	0
Kotitaloudet *)	39	1	39	37	1	38
Ulkomaat	18	1	19	47	2	49
	77	2	79	109	9	119

*) Sampo Pankki Oyj:n kotitalouksien järjestämättömien saamisten kokonaismäärään sisältyy yksityishenkilöiden velkajärjestelyssä vahvistettuja saamisia siltäkin osin kuin asiakas noudattaa vahvistettua maksuohjelmaa.

29 Maksamatta jääneen saamisen vakuutena olleen sekä asiakkaan liiketoiminnan tervehdyttämiseksi hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo

Vakuutena ollut omaisuus

	2002	2001
Kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet	1	3
Muut osakkeet ja osuudet	2	3
	3	7

30 Saamiset, joilla on huonompi etuoikeus kuin velallisen muilla veloilla

Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	47	59
Saamistodistukset	90	114
Yhteensä	137	172
joista		
konserniyhtiöiltä	-	-
osakkuusyhtiöiltä	-	0

31 Leasingkohteet

Ennakkomaksut	17	11
Koneet ja kalusto	380	380
Kiinteä omaisuus ja rakennukset	90	90
Muu omaisuus	47	34
	535	515

Milj. €

2002

2001

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan varat**32 Saamistodistukset****Kirjanpitoarvo**

Saamistodistukset	1 402	1 090
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	1 022	2 452
	2 423	3 543

Vaihtuviin vastaaviin kuuluvat saamistodistukset

Julkisesti noteeratut	1 147	225
Muut	1 201	946
	2 348	1 171

Pysyviin vastaaviin kuuluvat saamistodistukset

Julkisesti noteeratut	5	2 264
Muut	70	108
	75	2 372

Vaihtuviin vastaaviin kuuluvien saamistodistusten

todennäköisen luovutushinnan ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotusten yhteenlaskettu määrä	1	-
---	---	---

Pysyviin vastaaviin kuuluvien saamistodistusten

kirjanpitoarvon ja sitä alemman nimellisarvon erotusten yhteenlaskettu määrä	0	95
--	---	----

Pysyviin vastaaviin kuuluvien saamistodistusten

nimellisarvon ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotusten yhteenlaskettu määrä	0	10
--	---	----

Saamistodistukset ja keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset

Valtion velkasitoumukset	11	15
Kuntatodistukset	3	16
Yritystodistukset	18	10
Sijoitustodistukset	1 082	566
Vaihtovelkakirjalainat	1	1
Muut joukkovelkakirjalainat	1 291	2 911
Muut	18	23
	2 423	3 543

33 Osakkeet ja osuudet

Osakkeiden ja osuuksien kirjanpitoarvo yhteensä	36	36
--	-----------	-----------

Vaihtuviin vastaaviin kuuluvat osakkeet ja osuudet

Julkisesti noteeratut	4	2
Muut	24	26
	28	28

Pysyviin vastaaviin kuuluvat osakkeet ja osuudet

Julkisesti noteeratut	1	0
Muut	7	8
	8	8

Julkisesti noteerattujen osakkeiden ja osuuksien todennäköisen luovutushinnan ja sitä alhaisemman kirjanpitoarvon erotusten yhteenlaskettu määrä

Vaihtuviin vastaaviin kuuluvien	2	1
Pysyviin vastaaviin kuuluvien	-	-

Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä

Muissa kuin luottolaitoksissa	19	17
-------------------------------	----	----

Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä

Muissa kuin luottolaitoksissa	1	1
-------------------------------	---	---

Milj. €

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan varat

34 Pysyviin vastaaviin kuuluvien osakkeiden ja aineellisten hyödykkeiden lisäykset ja vähennykset tilikauden aikana

		Osakkeet ja osuudet	Maa- ja vesialueet, rakennukset sekä kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet	Koneet ja kalusto sekä muut aineelliset hyödykkeet
Hankintahinta tilikauden alussa		25	21	33
Lisäykset	+	7	0	11
Vähennykset	-	-4	-7	-1
Siirrot erien välillä	+/-		0	
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	-		0	-8
Tilikauden arvonalennukset ja niiden palautukset	+/-			
Kertyneet poistot tilikauden alussa	-		0	-9
Kertyneet arvonalennukset tilikauden alussa	-		-	
Kirjanpitoarvo tilikauden lopussa		29	13	25

2002 **2001**

35 Aineettomat hyödykkeet

Liikearvo			7	12
Muut pitkävaikutteiset menot *)			66	61
			73	73

*) Sisältää konsernin sisäisinä suoritteina tuotettujen atk-järjestelmien aktivoidut menot.

36 Kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet

	Kirjanpitoarvo	Sitoutunut pääoma	Käypä arvo *)
Maa- ja vesialueet ja rakennukset			
Omassa käytössä olevat	9	9	-
Muut	-	-	-
	9	9	
Kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet			
Omassa käytössä olevat	3	3	-
Muut	1	1	1
	4	4	1

*) Muussa kuin omassa käytössä olevista kiinteistöistä ja kiinteistöyhteisöjen osakkeista.

Milj. €

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan varat

	Pinta-ala m ²	Sitoutunut pääoma ¹⁾ Milj. €	Nettotuotto ²⁾ %	Vajaakäyttö- aste ³⁾ %
Muussa kuin omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet				
Kiinteistölaji				
Asunnot ja asuinkiinteistöt	350	1	2,7	0,0
Liike- ja toimistokiinteistöt	-	-	-	-
Teollisuuskiinteistöt	-	-	-	-
Maa-, vesi- ja metsäalueet	-	-	-	-
Keskeneräiset rakennukset	-	-	-	-
Muut kotimaiset kiinteistöt	-	-	-	-
Ulkomaiset kiinteistöt	-	-	-	-
Kiinteistöt yhteensä	350	1	2,7	0,0
Rahoitusleasingkiinteistöt	105 521	61	4,5	0,0
Yhteensä	105 871	62	4,5	0,0

Muussa kuin omassa käytössä oleviin kiinteistöihin yhteensä sitoutunut pääoma tuotto-%:n mukaan

Tuotto- prosentti	Sitoutunut pääoma ¹⁾
Negatiivinen	0
0-3	1
3-5	46
5-7	15
yli 7	0
Yhteensä	62

¹⁾ Sitoutunut pääoma on kirjanpidon poistamaton hankintameno lisättynä osakkeisiin kohdistuvalla yhtiölainausuudella ja/tai omistusosuuden osoittamalla osuudella yhtiön lainoista.

²⁾ Nettotuotto-% on tuottojen ja kulujen erotus suhteutettuna sitoutuneeseen pääomaan. Tuotto-% on laskettu Sampo Pankin kiinteistöomistuksiin sitoutuneelle pääomalle kiinteistökohtaisesti.

³⁾ Vajaakäyttöaste on vapaiden tilojen suhde koko vuokrattavissa olevaan huoneistoalaan. Vapaat tilat ovat ne vuokrattavissa olevat tilat, joista ei tilinpäätöshetkellä saada vuokratuottoja sopimusten perusteella.

	2002	2001
37 Muut varat		
Maksujenvälityssaamiset	13	35
Takaussaamiset	6	11
Johdannaissopimukset	239	93
Muut	169	221
	427	360
38 Siirtosaamiset ja maksetut ennakot		
Siirtyvät korot	114	231
Muut	64	68
	178	299

Milj. €

Henkivakuutustoiminnan varat

39 Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset

	Aineettomat oikeudet	Liikearvo Konserni- liikearvo Konserni- reservi	Muut pitkä- vaikutteiset menot	Koneet ja kalusto	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	10	12	7	8	37
Lisäykset	1	-	1	0	2
Vähennykset	-2	-2	-	-1	-6
Hankintameno 31.12.	8	10	8	7	34
Kertyneet poistot 1.1.	-5	-9	-4	-4	-22
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	1	2	-	1	4
Tilikauden poistot	-2	-3	-1	-1	-7
Kertyneet poistot 31.12.	-6	-10	-5	-4	-26
Kirjanpitoarvo 31.12.	2	0	3	3	8

Milj. €

Henkivakuutustoiminnan varat

40 Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

	2002 Jäljellä oleva hankinta- meno	2002 Kirjanpito- arvo	2002 Käypä arvo	2001 Jäljellä oleva hankinta- meno	2001 Kirjanpito- arvo	2001 Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset						
Kiinteistöt	325	333	360	310	318	340
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyryksissä	2	2	3	3	3	4
Muut kiinteistöosakkeet	9	9	9	9	9	9
Lainasaamiset omistusyhteisyryksiltä	0	0	0	0	0	0
	336	344	371	322	330	353
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Joukkovelkakirjalainat	2	2	2	2	2	2
Muut rahoitusmarkkinavälineet	164	164	164	254	254	254
	166	166	166	256	256	256
Sijoitukset osakkuusyryksissä						
Osakkeet ja osuudet	1	1	2	12	11	12
	1	1	2	12	11	12
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	1 434	1 434	1 571	1 176	1 173	1 445
Joukkovelkakirjalainat	1 505	1 505	1 571	2 549	2 549	2 618
Muut rahoitusmarkkinavälineet	1 407	1 407	1 408	224	224	224
Kiinnelainasaamiset	0	0	0	28	28	28
Muut lainasaamiset	0	0	0	5	5	5
Talletukset	70	70	70	42	42	42
	4 418	4 418	4 620	4 024	4 021	4 362
Jälleenvakuutustalletesaamiset	31	31	31	36	36	36
	4 953	4 961	5 191	4 650	4 654	5 020
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää:						
Korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintahinnan erotusta	33			18		
Kirjanpitoarvo sisältää						
Tuloutettuja arvonkorotuksia		8			9	
Muita arvonkorotuksia		1			-	
		9			9	
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			230			366

Milj. €

Henkivakuutustoiminnan varat

41 Kiinteistösijoitusten muutokset

	Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	Lainasaamiset omistusyhteis- yrityksiltä
Hankintameno 1.1.	384	0
Konsernin rakennemuutos	8	-
Lisäykset	21	0
Vähennykset	-5	-
Hankintameno 31.12.	408	0
Kertyneet poistot 1.1.	-36	-
Konsernin rakennemuutos	-2	-
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	1	-
Tilikauden poistot	-9	-
Kertyneet poistot 31.12.	-46	-
Arvonalentumiset 1.1.	-27	-
Konsernin rakennemuutos	3	-
Tilikauden arvonalentumiset	-6	-
Arvonalentumisten palautukset	0	-
Arvonalentumiset 31.12.	-29	-
Arvonkorotukset 1.1.	11	-
Vähennykset	-1	-
Arvonkorotukset 31.12.	11	-
Kirjanpitoarvo 31.12.	344	0
OMASSA KÄYTTÖSSÄ OLEVAT KIINTEISTÖT JA KIINTEISTÖOSAKKEET		
Jäljellä oleva hankintameno	17	14
Kirjanpitoarvo	18	14
Käypä arvo	24	15

Henkivakuutustoiminnan varat

42 Muut kuin tytär- ja osakkuusyhtiöosakkeet ja osuudet

	Osuus osakkeista		Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
	Kpl	%	Milj. €	Milj. €
Pörssiosakkeet				
Sijoitus				
Citycon Oyj	13 677 071	12,93	13	15
Norvestia Oyj	744 146	14,58	8	11
Sponda Oyj	2 582 098	3,18	10	14
Kuljetus ja liikenne				
Finnlines Oyj	697 400	3,49	14	14
Kauppa				
Kesko Oyj	1 044 930	1,15	13	13
Tamro Oyj	6 274 556	5,46	24	24
Metalliteollisuus				
Fiskars Oyj Abp	842 398	1,52	7	7
Wärtsilä Oyj Abp	1 690 410	2,84	21	21
Metsäteollisuus				
Stora Enso Oyj	6 044 523	0,67	59	61
Monialayritykset				
Aspo Oyj	873 126	10,21	4	8
Lassila & Tikanoja Oyj	904 683	5,72	10	14
Energia				
Fortum Oyj	1 465 000	0,17	7	9
Elintarviketeollisuus				
Chips Oyj	387 675	2,31	3	5
HK Ruokatalo Oyj	1 665 165	7,22	5	10
Lännen Tehtaat Oyj	522 800	8,54	5	5
Rakennusteollisuus				
YIT-Yhtymä Oyj	2 667 780	8,97	34	45
Tietoliikenne ja elektroniikka				
Elisa Communications Oyj	3 958 095	2,87	23	23
Instrumentarium Oyj	533 300	1,11	8	20
Nokia Oyj	2 988 124	0,06	39	45
Okmetic Oyj	872 250	5,17	2	2
Tecnomen Oyj	3 083 400	5,31	2	2
Teleste Oyj	1 330 000	7,81	3	3
Vaisala Oyj	730 050	4,19	10	17
Kemianteollisuus				
Kemira Oyj	3 219 400	2,63	21	21
Orion-yhtymä Oyj	373 716	0,55	8	8
Uponor Oyj	2 804 985	7,40	45	55
Viestintä ja kustannus				
Alma Media Oyj	555 614	3,53	10	10
Sanoma-WSOY Oyj	1 906 206	1,31	12	18

jatkuu →

Henkivakuutustoiminnan varat

	Osuus osakkeista		Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
	Kpl	%	Milj. €	Milj. €
Muu teollisuus				
Suominen Yhtymä Oyj	974 083	6,15	4	6
Tamfelt Oyj Abp	309 782	3,50	5	9
I-lista				
Menire Oyj	958 483	5,46	0	0
Yhteensä			428	514
Muut pörssiyhtiöt			30	34
Pörssiyhtiöt yhteensä			459	548
Muut yhtiöt				
Ahlström Oyj	386 550	1,06	5	6
Consolis Oy Ab	1 229 430	9,80	19	19
Sijoitusrahastot				
BBL Baltic States Cap Fund	10 904	–	4	6
Erikoissijoitusrahasto 3 C Macro Kasvu	100 000	–	10	10
Mandatum Emerging Asia Kasvu	1 000 305	–	16	16
Mandatum Europe Enhanced Index	41 745 736	–	39	39
Mandatum Itä-Eurooppa Kasvu	5 805 880	–	6	6
Mandatum Korke Konvergenssi Kasvu	60 297 722	–	70	77
Mandatum North America Enhanced Index	56 442 402	–	53	53
Mandatum Osake Konvergenssi Kasvu	10 070 253	–	9	9
Mandatum US Bond Kasvu	101 709 000	–	101	101
Mandatum US Small Cap Value Kasvu	39 048 694	–	38	38
Sampo Aasia Osake Kasvu	126 801 443	–	10	10
Sampo Japani Osake Kasvu	10 500 000	–	7	7
3 C Alpha	293 626	–	30	31
3 C Gamma	100 050	–	10	10
Pääomarahastot				
Fenno rahasto Ky	–	–	10	10
Finnventure rahasto IV Ky	–	–	5	5
Finnventure rahasto V Ky	–	–	10	10
First European Fund Investments UK L.P.	–	–	7	7
Nordic Mezzanine Fund 1 Ltd	–	–	5	5
Yhteensä			464	475
Muut osakkeet ja osuudet			50	51
Kotimaiset osakkeet ja osuudet yhteensä			973	1 075

Yli 5 miljoonan euron omistukset (käypä arvo) ja pörssiyhtiöistä lisäksi yli 5%:n osuudet eritelty.

jatkuu →

Henkivakuutustoiminnan varat

Ulkomaiset osakkeet ja osuudet

			Osuus osakkeista	Kirjanpito- arvo	Käypä arvo	
	Maa	Kpl	%	Milj. €	Milj. €	
Pörssiosakkeet						
Ei-sykliset kulutushyödykkeet						
Elintarviketeollisuus						
	Cloetta Fazer Ab	Ruotsi	2 349 625	9,80	47	47
Kommunikaatio						
Telekommunikaatio						
	TeliaSonera AB	Ruotsi	1 935 024	0,04	7	7
Rahoitus						
Vakuutus						
	Försäkringsaktiebolaget Skandia (publ)	Ruotsi	5 440 500	0,53	14	14
Teollisuus						
Elektroniikka						
	Venture Corporation Ltd	Singapore	820 000	0,34	5	6
Teollisuus						
Elektroniikka						
	Samsung Electronics Co. Ltd	Korean tasavalta	26 900	0,02	6	7
Yhteensä				78	81	
Muut pörssiyhtiöt				47	54	
Pörssiyhtiöt yhteensä				125	135	
Muut yhtiöt						
	Investeringsällskapet 1999 AB	Ruotsi	841 981	12,55	9	9
Sijoitusrahastot						
	APS Japan Growth Fund	Singapore	150 000	-	8	8
	Key International Trust Fund	Cayman saaret	520	-	28	28
	Nektar Hedge Fund	Ruotsi	47 754	-	6	11
	New Providence Fund Ltd	Bahamasaaret	48 552	-	10	10
	Prosperity Cub Fund	Cayman saaret	350 000	-	4	13
	Russian Prosperity Fund A	Cayman saaret	366 688	-	5	9
	Sapic II Reference Fund 14 Limited	Cayman saaret	500 000	-	50	50
	Swiss Life Relative Value Strategies Class C	Cayman saaret	12 051	-	17	17
	Zenit Hedge Fund	Ruotsi	1 894	-	7	8

jatkuu →

Henkivakuutustoiminnan varat

Ulkomaiset osakkeet ja osuudet

	Maa	Osuus Kirjanpito- osakkeista arvo			Käypä arvo
		Kpl	%	Milj. €	Milj. €
Pääomarahastot					
Access Capital L.P.	Iso-Britannia	-	-	32	32
Duke Street Capital IV UK L.P.	Iso-Britannia	-	-	14	14
EQT Northern Europe UK No. I L.P.	Iso-Britannia	-	-	13	13
EQT Scandinavia II	Alankomaat	-	-	10	10
Industri Kapital 1997 L.P.	Iso-Britannia	-	-	6	6
Industri Kapital 2000 Fund	Iso-Britannia	-	-	7	7
MediaTel Capital	Luxemburg	-	-	6	6
Nexit Infocom 2000 Fund Limited Partnership	Iso-Britannia	-	-	6	6
Permira Europe I	Iso-Britannia	-	-	5	5
Permira Europe II L.P.2	Iso-Britannia	-	-	6	6
Preferential Equity Investors LLC	Cayman saaret	-	-	7	7
Procuritas Capital Partners II - B, L.P.	Ruotsi	-	-	5	5
Schroder Ventures Asia Pacific Fund CLP 2	Cayman saaret	-	-	8	8
Yhteensä				267	289
Muut osakkeet ja osuudet				71	72
Ulkomaiset osakkeet ja osuudet yhteensä				464	496

Yli 5 miljoonan euron omistukset (käypä arvo) eritelty.

43 Sijoitukset saman konsernin yrityksiin ja osakkuusyrityksiin

Milj. €	Samen konsernin yritysten liikkeeseen laskemat rahoitus- markkinavälineet ja lainasaamiset niiltä	Osakkuus- yritysten osakkeet ja osuudet
Hankintameno 1.1.	255	12
Lisäykset	560	0
Vähennykset	-649	-11
Hankintameno 31.12.	166	2
Kertyneet osakkuusyhtiölaskentakorjaukset		0
Kertyneet poistot 1.1.		-2
Konsernin rakennemuutos		2
Tilikauden poistot		0
Kertyneet poistot 31.12.	-	-1
Arvon alentumiset 1.1.		-
Tilikauden arvonalentumiset		-
Arvon alentumiset 31.12.	-	-
Kirjanpitoarvo 31.12.	166	1
	2002	2001
Osakkuusyrityksistä johtuva konserniaktiiva		
Konserniaktiiva 31.12.	-	1

Milj. €

Henkivakuutustoiminnan varat

2002

2001

44 Muut lainasaamiset vakuuden mukaan

Pankkitakaus	-	0
Asunto- ja kiinteistöyhtiöiden osakkeet ja osuudet	-	1
Takausvakuutus	-	3
Vakuutuskirja	0	0
Muu vakuus	-	1
Vakuudelliset yhteensä	0	5
Ei-vakuudelliset yhteensä	-	0
Muut lainasaamiset yhteensä	0	5

45 Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset

	2002	2002	2001	2001
	Alkuperäinen	Käypä arvo	Alkuperäinen	Käypä arvo
	hankintameno	(=kirjanpitoarvo)	hankintameno	(=kirjanpitoarvo)
Osakkeet ja osuudet	450	360	334	292
Rahoitusmarkkinavälineet	11	10	8	8
Talletukset ja muut sijoitukset	0	0	1	1
	462	370	343	300
Etukäteen hankitut sijoitukset	-	-	-1	0
Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuvelkaa vastaavat sijoitukset	462	370	343	299

46 Taseeseen kirjattujen johdannaisten kirjanpitoarvot

	2002	2001
Muut saamiset		
Osakeoptiosaamiset	-	16
Korko-optiosaamiset	0	-
Valuuttaoptiosaamiset	4	2
Johdannaisten välitilitykset	0	0
	4	18
Muut velat		
Osakeoptiovelat	-	22
Korko-optiovelat	0	-
Valuuttaoptiot	7	6
Johdannaisten välitilitykset	2	0
	9	28

Milj. €	Konserni 2002	Konserni 2001	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001
Omistusyhteisötoiminnan varat				
47 Saamisiin luottolaitoksilta sisältyvät saamiset keskuspankeilta				
Saamiset luottolaitoksilta	51	260	50	240
siitä saamiset keskuspankeilta	-	-	-	-
48 Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä				
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä maaryhmittäin				
Suomi	13	21	13	21
Muut ulkomaat	-	2	-	2
	13	23	13	24
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sektoreittain				
Yritykset	11	18	11	19
Teollisuus	-	15	-	15
Kiinteistösijoitustoiminta	-	4	-	4
Muu toiminta	11	-	11	-
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	2	-	2	-
Kotitaloudet	0	2	0	2
Ulkomaat	-	2	-	2
	13	23	13	24
49 Maksamatta jääneen saamisen vakuutena olleen sekä asiakkaan liiketoiminnan tervehdyttämiseksi hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo				
Vakuutena ollut omaisuus				
Kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet	-	0	-	-
Liiketoiminnan tervehdyttämiseksi hankitut osakkeet ja osuudet	0	-	0	0
50 Saamiset, joilla on huonompi etuoikeus kuin velallisen muilla veloilla				
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	4	5	4	5
Saamistodistukset	38	2	38	2
Yhteensä	42	7	42	7
joista				
konserniyhtiöiltä	37	2	37	2
osakkuusyhtiöiltä	-	-	-	-
51 Saamistodistukset				
Kirjanpitoarvo				
Saamistodistukset	42	14	42	9
Vaihtuviin vastaaviin kuuluvat saamistodistukset				
Julkisesti noteeratut	-	-	-	-
Muut	42	14	42	9
Saamistodistukset ja keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset				
Vaihtovelkakirjalainat	3	-	3	-
Muut joukkovelkakirjalainat	38	14	38	9
Vaihtuviin vastaaviin kuuluvien saamistodistusten todennäköisen luovutushinnan ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotusten yhteenlaskettu määrä	0	-	0	-

Milj. €	Konserni 2002	Konserni 2001	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001
Omistusyhteisötoiminnan varat				
52 Osakkeet ja osuudet				
Osakkeiden ja osuuksien kirjanpitoarvo yhteensä	169	89	170	93
Vaihtuviin vastaaviin kuuluvat osakkeet ja osuudet				
Julkisesti noteeratut	95	18	95	18
Muut	64	72	64	75
	159	89	159	93
Pysyviin vastaaviin kuuluvat osakkeet ja osuudet				
Muut kuin julkisesti noteeratut	10	0	11	0
Julkisesti noteerattujen osakkeiden ja osuuksien todennäköisen luovutushinnan ja sitä alhaisemman kirjanpitoarvon erotusten yhteenlaskettu määrä				
Vaihtuviin vastaaviin kuuluvien	17	1	17	1
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä				
Muissa kuin luottolaitoksissa	713	415	317	65
Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä				
Luottolaitoksissa	-	-	1 454	1 505
Muissa	-	-	573	945
	-	-	2 026	2 450

53 Pysyviin vastaaviin kuuluvien osakkeiden ja aineellisten hyödykkeiden lisäykset ja vähennyksen tilikauden aikana

Konserni		Osakkeet ja osuudet	Maa- ja vesialueet, rakennukset sekä kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet	Koneet ja kalusto sekä muut aineelliset hyödykkeet
Hankintahinta tilikauden alussa		74	496	47
Lisäykset	+	654	30	1
Vähennykset	-	-5	-309	-5
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	-		-2	-4
Tilikauden arvonalennukset ja niiden palautukset	+/-			
Kertyneet poistojen vähennykset	-		2	
Kertyneet poistot tilikauden alussa	-		-6	-29
Kertyneiden arvonalennusten vähennykset	-		14	
Kertyneet arvonalennukset tilikauden alussa	-		-18	
Kirjanpitoarvo tilikauden lopussa		723	208	9
Emoyhtiö				
Hankintahinta tilikauden alussa		2 517	101	47
Lisäykset	+	296	142	0
Vähennykset	-	-361	-42	-5
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	-		0	-4
Tilikauden arvonalennukset ja niiden palautukset	+/-	-97		
Kertyneet poistojen vähennykset	-		2	
Kertyneet poistot tilikauden alussa	-		-6	-29
Kertyneiden arvonalennusten vähennykset	-		14	
Kertyneet arvonalennukset tilikauden alussa	-	-1	-18	
Kirjanpitoarvo tilikauden lopussa		2 354	193	8

Milj. €

Omistusyhteisötoiminnan varat

54 Aineettomat hyödykkeet

	Konserni 2002	Konserni 2001	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001
Konserniliikearvo	233	349	–	–
Muut pitkävaikutteiset menot *)	33	27	34	20
	266	376	34	20

*) Sisältää konsernin sisäisinä suoritteina tuotettujen atk-järjestelmien aktivoidut menot.

55 Kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet

	Konserni Kirjanpito- arvo	Konserni Sitoutunut pääoma	Konserni Käypä arvo *)	Emoyhtiö Kirjanpito- arvo	Emoyhtiö Sitoutunut pääoma	Emoyhtiö Käypä arvo *)
Maa- ja vesialueet ja rakennukset						
Omassa käytössä olevat	24	24	–	24	24	–
Muut	118	118	108	78	78	72
	142	142	108	101	102	72
Kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet						
Omassa käytössä olevat	20	24	–	20	24	–
Muut	46	53	48	72	90	84
	66	77	48	91	114	84

*) Muussa kuin omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet 31. 12. 2002.

Milj. €

Omistusyhteisötoiminnan varat

Muussa kuin omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet 31. 12. 2002

	Konserni Pinta-ala m ²	Konserni Sitoutunut pääoma ¹⁾ Milj. €	Konserni Netto tuotto ²⁾ %	Konserni Vajaakäyttö- aste ³⁾ %	Emoyhtiö Pinta-ala m ²	Emoyhtiö Sitoutunut pääoma ¹⁾ Milj. €	Emoyhtiö Netto tuotto ²⁾ %	Emoyhtiö Vajaakäyttö- aste ³⁾ %
Kiinteistölaji								
Asunnot ja asuinkiinteistöt	3 855	4	5,4	0,0	3 855	4	5,4	0,0
Liike- ja toimistokiinteistöt	129 393	113	6,9	8,8	129 393	109	6,9	8,8
Teollisuuskiinteistöt	21 182	8	3,7	12,9	21 182	8	3,7	12,9
Maa-, vesi- ja metsäalueet	0	16	0,0	0,0	0	16	0,0	0,0
Keskeneräiset rakennukset	0	19	0,0	0,0	0	19	0,0	0,0
Muut kotimaiset kiinteistöt	1 222	11	-2,9	14,5	1 222	11	-2,9	14,5
Ulkomaiset kiinteistöt	193	0	0,2	0,0	193	0	0,2	0,0
Kiinteistöt yhteensä	155 844	171	4,6	9,2	155 844	168	4,6	9,2
Rahoitusleasingkiinteistöt	0	0	0,0	0,0	0	0	0,0	0,0
Yhteensä	155 844	171	4,6	9,2	155 844	168	4,6	9,2

Muussa kuin omassa käytössä oleviin kiinteistöihin yhteensä sitoutunut pääoma tuotto-%:n mukaan

	Tuotto- prosentti	Sitoutunut pääoma ¹⁾	Tuotto- prosentti	Sitoutunut pääoma ¹⁾
Negatiivinen		14	Negatiivinen	14
0-3	43		0-3	43
3-5	20		3-5	20
5-7	45		5-7	42
yli 7	49		yli 7	49
Yhteensä		171	Yhteensä	168

¹⁾ Sitoutunut pääoma on kirjanpidon poistamaton hankintameno lisätynä osakkeisiin kohdistuvalla yhtiölainaosuudella ja/tai omistuosuuden osoittamalla osuudella yhtiön lainoista.

²⁾ Nettotuotto-% on tuottojen ja kulujen erotus suhteutettuna sitoutuneeseen pääomaan. Tuotto-% on laskettu kiinteistöomistuksiin sitoutuneelle pääomalle kiinteistökohtaisesti.

³⁾ Vajaakäyttöaste on vapaiden tilojen suhde koko vuokrattavissa olevaan huoneistoalaan. Vapaat tilat ovat ne vuokrattavissa olevat tilat, joista ei tilinpäätöshetkellä saada vuokratuottoja sopimusten perusteella.

	Konserni 2002	Konserni 2001	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001
56 Muut varat				
Muut	21	20	21	16
57 Siirtosaamiset ja maksetut ennakot				
Siirtyvät korot	0	0	0	0
Muut	22	4	22	4
	22	5	22	4

Milj. €

Oma pääoma

58 Konsernin oman pääoman muutoslaskelma 1.1.–31.12.2002 ja laskelma voitonjakokelpoisista varoista

Osakepääoma 1.1.	93
Osakemerkintä	0
	94
Ylikurssirahasto 1.1.	965
Osakemerkintä	4
	969
Vararahasto 1.1.	370
Muuntoerot	0
	370
Pääomalainat 1.1. = 31.12.	10
Muut rahastot 1.1.	461
Edellisen tilikauden voitosta	390
	850
Edellisten tilikausien voitto 1.1.	987
Osingonjakoon	-417
Siirto muihin rahastoihin	-390
Omien osakkeiden hankinta	-16
Muuntoerot	16
	181
Tilikauden voitto	387
Yhteensä	2 860
LASKELMA VOITONJAKOKELPOISISTA VAROISTA 31. 12. 2002	
Tilikauden voitto	387
+ Muut rahastot	850
+ Edellisten tilikausien voitto	181
- Määrä, joka konserniin kuuluvien yhteisöjen tilinpäätössiirroista on konsernitilinpäätöksessä merkitty omaan pääomaan	-77
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	1 341

Milj. €

Oma pääoma

2002

2001

59 Pääomalainat

Euromääräiset lainat	10	10
----------------------	----	----

Vuoden 1998 maaliskuussa Leonia Pankki Oyj laski liikkeeseen yhteismäärältään 94 miljoonan euron määräisen pääomalainamuotoisen debentuurilainan. Lainan korko on 5 vuotta 12 kuukauden Helibor +1 % ja sen jälkeen 12 kuukauden Helibor +2,25 %. Lainalle voidaan maksaa korkoa vain jakokelpoisista varoista. Korko maksetaan vuosittain jälkikäteen, ensimmäisen kerran maaliskuussa 1999. Laina on eräpäivätön ja voidaan maksaa takaisin Rahoitustarkastuksen luvalla 5 vuoden kuluttua liikkeeseenlaskupäivästä. Laina lasketaan mukaan pankin ensisijaiseen omaan pääomaan. Leonia Corporate Bank merkitsi lainasta 84 miljoonaa euroa. Leonia Corporate Bankin sulaututtua 31. 12. 2000 Leonia Pankkiin pääomalainasta jäi liikkeeseen 10 miljoonaa euroa.

60 Emoyhtiön oman pääoman muutoslaskelma 1. 1.–31. 12. 2002 ja laskelma voitonjakokelpoisista varoista

Osakepääoma 1.1.	93
Osakemerkintä	0
<hr/>	
Ylikurssirahasto 1.1.	965
Osakemerkintä	4
<hr/>	
Vararahasto 1.1. = 31.12.	969
Muut rahastot	366
Edellisen tilikauden voitosta	396
Omien osakkeiden hankinta	407
<hr/>	
	-16
<hr/>	
	0
Edellisten tilikausien voitto 1.1.	824
Osingonjakoon	-417
Siirto muihin rahastoihin	-407
<hr/>	
	0
Tilikauden voitto	214
Yhteensä	2 431
<hr/>	
LASKELMA VOITONJAKOKELPOISISTA VAROISTA 31. 12. 2002	
Tilikauden voitto	214
+ Muut rahastot	788
+ Edellisten tilikausien voitto	0
<hr/>	
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	1 002

Tiedot Sammon osakkeista ja osakkeenomistajista esitetään vuosikertomuksen sivuilla 28–31.

Milj. €

2002

2001

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan velat**61 Velkojen nimellisarvon ja kirjanpitoarvon erotus****Nimellisarvon ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotus**

Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	89	88
Velat, joilla on huonompi etuoikeus	0	0
	89	88

Kirjanpitoarvon ja sitä alemman nimellisarvon erotus

Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	2	3
Velat, joilla on huonompi etuoikeus	0	0
	2	3

62 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat**Kirjanpitoarvo tilikauden päättyessä**

Sijoitustodistukset	2 233	2 146
Joukkovelkakirjalainat	2 066	3 027
Muut	-	141
	4 299	5 314

63 Muut velat

Maksujenvälitys	268	412
Johdannaissopimukset	277	88
Muut	131	183
	676	682

64 Siirtovelat ja saadut ennakot

Siirtyvät korot	174	230
Muut	73	231
	247	461

65 Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla ja joiden kirjanpitoarvo ylittää 10 prosenttia kaikkien tällaisten velkojen määrästä

Velat, joiden kirjanpitoarvo yli 10% veloista, joilla on huonompi etuoikeus	282	413
Muut velat, joilla on huonompi etuoikeus	39	68

Yhteensä **321** **482**

josta ikuiset lainat	100	119		
Konserniyrityksille suunnatut lainat	-	-		
Osakkuusyrityksille suunnatut lainat	-	-		
Liikkeeseenlaskija	Velan määrä	Valuutta	Korko	Eräpäivä
Sampo Pankki Oyj ¹⁾	32	EUR	3,74	21.12.2011
Sampo Pankki Oyj ²⁾	150	EUR	3,63	14.6.2007
Sampo Pankki Oyj ³⁾	100	USD	2,60	Ikuinen laina

282

¹⁾ Voidaan maksaa takaisin joka koronmaksun yhteydessä vuoden 2002 jälkeen. Sampo Oyj:n taseessa saamisena.

²⁾ Maksu eräpäivänä.

³⁾ Voidaan maksaa takaisin joka koronmaksun yhteydessä.

Milj. €

2002

2001

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan velat**66 Saamisten ja velkojen maturiteettijakauma tase-erittäin jäljellä olevan juoksuajan mukaan****Saamiset**

Alle 3 kuukautta	3 574	3 512
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	329	511
Saamiset luottolaitoksilta	478	554
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	1 868	1 979
Saamistodistukset	900	469
3–12 kuukautta	2 082	2 215
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	66	138
Saamiset luottolaitoksilta	71	72
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	1 743	1 877
Saamistodistukset	202	128
1–5 vuotta	5 237	6 915
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	75	1 132
Saamiset luottolaitoksilta	390	294
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	4 600	5 155
Saamistodistukset	172	334
Yli 5 vuotta	4 965	5 496
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	551	671
Saamiset luottolaitoksilta	6	78
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	4 280	4 587
Saamistodistukset	128	160

Velat

Alle 3 kuukautta	12 688	12 138
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	395	963
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	10 234	9 037
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	2 059	2 138
3–12 kuukautta	1 065	2 418
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	80	684
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	325	693
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	660	1 042
1–5 vuotta	1 702	2 525
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	17	31
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	152	661
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	1 533	1 834
Yli 5 vuotta	144	512
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	70	180
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	28	32
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	47	301

Milj. €

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan velat

67 Omaisuus- ja velkaerien jakaantuminen koti- ja ulkomaan rahan määräisiin eriin

Milj. €	2002		2001	
	Euro	Muut valuutat	Euro	Muut valuutat
Vastaavaa				
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	1 017	5	2 452	1
Saamiset luottolaitoksilta	674	270	545	454
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	11 127	1 363	11 096	2 501
Saamistodistukset	1 269	133	752	338
Muu omaisuus	2 192	408	2 533	245
Yhteensä	16 279	2 180	17 378	3 539
Vastattavaa				
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	102	460	171	1 686
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	10 136	602	9 711	711
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	3 526	773	3 789	1 525
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	218	100	147	347
Muut velat	551	368	800	372
Yhteensä	14 534	2 303	14 619	4 641

68 Laskennalliset verovelat ja -saamiset

	2002	2001
Laskennalliset verovelat		
Tilinpäätössiirroista	29	28
Laskennalliset verosaamiset		
Erillistilinpäätöksistä	25	24
Yhdistelytoimenpiteistä	-	2
	25	26

69 Velkojen vakuudeksi annettu omaisuus vakuuslajeittain ja velat, joiden vakuudeksi omaisuus on annettu ja muut omasta sekä konserniyhtiöiden puolesta annetut vakuudet

Omaisuusvakuudet		
Pantit	1 062	2 138
Velat ja sitoumukset, joiden vakuudeksi omaisuserät on annettu		
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	-	-
Muut velat	20	20
Taseen ulkopuoliset sitoumukset	486	584
Muut sitoumukset		
Suomen Pankin päivänsisäinen sekkililimiitti	700	1 045
Muut	657	673
Omaisuus, joka on myyty sitovin takaisinostoehdoin		
Saamistodistukset	10	12

70 Eläkevastuut

Kotimaisten konserniyhtiöiden henkilöstön perus- ja lisäeläketurva on hoidettu vakuutuksilla. Ulkomaisten tytäryhtiöiden eläkejärjestelyt on hoidettu paikallisen käytännön mukaisesti.

Milj. €

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan velat

2002

2001

71 Vuokravastuut

Vuoden 2003 vuokrat	13	10
Seuraavien vuosien vuokrat	84	97
	97	107

72 Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Takaukset ja pantit	1 739	1 970
konserniyhtiöiden puolesta	-	-
osakkuusyhtiöiden puolesta	0	0
Arvopapereiden takaisinostositoumukset	0	-
Myönnetyt nostamattomat luotot ja käyttämättömät limiitit sekä sitovat luottolupaukset	3 079	3 193
konserniyhtiöille	-	-
osakkuusyhtiöille	1	0
Muut sitoumukset	3	1
konserniyhtiöille tai niiden puolesta	-	-
osakkuusyhtiöille tai niiden puolesta	1	0
Annetut sitoumukset yhteensä	4 821	5 164
konserniyhtiöille tai niiden puolesta	-	-
osakkuusyhtiöille tai niiden puolesta	2	0

Milj. €

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan velat

73 Johdannaisopimukset

	Kohde-etuuksien arvot 2002		Kohde-etuuksien arvot 2001	
	Suojaamis- tarkoituksessa tehdyt	Muut	Suojaamis- tarkoituksessa tehdyt	Muut
Korkojohdannaiset				
Termiinisopimukset	–	333	–	441
Optiosopimukset				
Ostetut *)	–	3 240	–	1 845
Asetetut *)	–	12 179	–	3 993
Koronvaihtosopimukset	2 097	3 344	3 813	5 579
Yhteensä	2 097	19 096	3 813	11 859
Valuuttajohdannaiset				
Termiinisopimukset	8	8 457	1	6 679
Optiosopimukset				
Ostetut *)	52	46	144	808
Asetetut *)	52	22	144	1 023
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	1 028	292	1 832	345
Yhteensä	1 141	8 817	2 121	8 855
Osakejohdannaiset				
Termiinisopimukset	–	1	–	1
Optiosopimukset				
Ostetut *)	73	44	95	151
Asetetut *)	73	44	95	92
Muut osakejohdannaiset	73	–	95	–
Yhteensä	220	89	285	245
	Sopimusten luotto- vasta-arvot	Sopimusten riskipainotetut arvot	Sopimusten luotto- vasta-arvot	Sopimusten riskipainotetut arvot
Korkojohdannaiset sopimukset	176	41	247	56
Valuuttajohdannaiset sopimukset	356	108	362	110
Osakejohdannaiset sopimukset	12	3	23	7

*) Suojaamistarkoituksessa tehdyt optiot ovat optiorakenteita varainhankintaan liittyvissä sopimuksissa ja niitä suojaavissa johdannaisopimuksissa. Kohde-etuuksien arvo on tällöin ilmoitettu sekä kohdissa ostetut ja asetetut optiot että kohdassa koronvaihtosopimukset, koron- ja valuutanvaihtosopimukset tai kohdassa muut osakejohdannaiset sopimukset. Johdannaisopimukseen liittyville optiorakenteille ei ole erikseen laskettu luottovasta-arvoa, vaan optiorakenteen markkina-arvo sisältyy koko johdannaisopimuksen luottovasta-arvoon.

Milj. €

2002

2001

Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan velat**74 Muut annetut vastuusitoumukset ja vastuut**

Arvonlisäverövähennys AVL 33 § *)

9

6

*) Konserniyhtiöt ovat vähentäneet kiinteistöjen hankinnan yhteydessä arvonlisäveroa, jonka yhtiöt joutuvat ALV 33 §:n mukaisesti palauttamaan valtiolle, mikäli kiinteistö myydään tai se ostetaan muuhun kuin vähennykseen oikeuttavaan käyttöön ennen kuin viisi vuotta on kulunut sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana rakentamispalvelu on valmistunut. Mahdollisesti palautettavan arvonlisäveron määrä tilinpäätösajankohtana.

75 Omaisuudenhoito

Sampo tarjoaa seuraavia omaisuudenhoitopalveluja:

Sopimusperusteinen varallisuudenhoito

Sijoitusrahastotoiminta

Omaisuuden säilytyspalvelut

Henkivakuutustoiminnan velat**76 Vakuutustekninen vastuovelka****VAKUUTUSMAKSUVASTUU****Henkivakuutuksen vakuutusmaksuvastuusta vähennetyt vakuutusten aktivoidut hankintamenot**

Henkivakuutus	3	2
Eläkevakuutus	2	1
	<hr/>	<hr/>
	5	3

KORVAUSVASTUU**Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuovelka**

Vakuutustekninen vastuovelka		
Vakuutusmaksuvastuu	372	299
Korvausvastuu	0	-
Jälleenvakuuttajien osuus	0	-
Yhteensä	<hr/> 372	<hr/> 299

77 Pitkäaikaiset velat (5 vuotta tai sitä pidemmät)

Lainat rahalaitoksilta	0	0
------------------------	---	---

78 Laskennalliset verovelat ja verosaamiset**Laskennalliset verovelat**

Tilinpäätössiirroista	4	4
Yhdistelytoimenpiteistä	0	0
	<hr/>	<hr/>
	4	4

Laskennalliset verosaamiset

Yhdistelytoimenpiteistä	0	-
Erillistilinpäätöksistä	3	11
	<hr/>	<hr/>
	4	11

Milj. €

Henkivakuutustoiminnan velat

2002

2001

79 Vakuudet ja vastuusitoumukset

Omien velkojen vakuudeksi annetut kiinnitykset		1	1
Em. velkojen määrä		0	0
Omien sitoumusten vakuudeksi annetut pantit		10	10
Em. vastuiden määrä		1	1
Oman johdannaiskaupan vakuudeksi annetut pantit		-	1
Omista ulkomaisista jälleenvakuutusvastuista annetut vakuudet		20	25
Vastavakuudet		10	12
Omat sijoitussitoumukset		243	270
Arvonlisäverovähennykset			
Uudisrakentamisesta ja kiinteistöjen			
perusparannuksista vuosina 1998–2002 / 1997–2001		19	19
Johdannaissopimukset			
Korkojohdannaiset			
Termiinisopimukset, avoimet	kohde-etuus	78	520
Ei-suojaavat	käypä arvo	-	-
Optiosopimukset			
Ostetut			
Ei-suojaavat	kohde-etuus	60	-
	käypä arvo	-	-
Asetetut			
Ei-suojaavat	kohde-etuus	120	-
	käypä arvo	0	-
Valuuttajohdannaiset			
Termiinisopimukset, avoimet	kohde-etuus	233	-
Suojaavat	käypä arvo	4	-
Termiinisopimukset, avoimet	kohde-etuus	164	378
Ei-suojaavat	käypä arvo	7	1
Termiinisopimukset, suljetut	kohde-etuus	22	61
Ei-suojaavat	käypä arvo	-	-
Optiosopimukset			
Ostetut			
Ei-suojaavat	kohde-etuus	315	325
	käypä arvo	7	0
Asetetut			
Ei-suojaavat	kohde-etuus	602	598
	käypä arvo	3	3

jatkuu →

Milj. €

Henkivakuutustoiminnan velat

2002

2001

Suljetut	kohde-etuus	-	88
Ei-suojaavat	käypä arvo	-	-
Osakejohdannaiset			
Terminisopimukset, avoimet	kohde-etuus	-	3
	käypä arvo	-	0
Optiosopimukset			
Ostetut			
Suojaavat	kohde-etuus	-	46
	käypä arvo	-	-5
Ostetut			
Ei-suojaavat	kohde-etuus	-	220
	käypä arvo	-	-
Asetetut			
Suojaavat	kohde-etuus	-	93
	käypä arvo	-	-4
Asetetut			
Ei-suojaavat	kohde-etuus	-	437
	käypä arvo	-	2
Raaka-ainejohdannaiset	kohde-etuus	10	10
	käypä arvo	-	-

Optiosopimusten käyvät arvot sisältävät saatua ja maksettua preemiota. Ei-suojaavien johdannaissopimusten negatiiviset arvostuserot on kirjattu kuluiksi (käypä arvo = 0).

Milj. €	Konserni 2002	Konserni 2001	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001
Omistusyhteisötoiminnan velat				
80 Velkojen nimellisarvon ja kirjanpitoarvon erotus				
Nimellisarvon ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotus				
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	2	1	2	1
81 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat				
Kirjanpitoarvo tilikauden päättyessä				
Yritystodistukset	342	239	342	239
82 Muut velat				
Johdannaissopimukset	1	-	1	-
Muut	57	62	38	39
	58	62	39	39
83 Siirtovelat ja saadut ennakot				
Siirtyvät korot	0	2	0	1
Muut	13	96	13	94
	14	99	14	95

Milj. €

Omistusyhteisötoiminnan velat

84 Saamisten ja velkojen maturiteettijakauma tase-erittäin jäljellä olevan juoksuajan mukaan

	Konserni 2002	Konserni 2001	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001
Saamiset	105	296	105	273
Alle 3 kuukautta	51	269	50	250
Saamiset luottolaitoksilta				
Vaadittaessa maksettavat	46	47	45	42
Muut	5	212	5	198
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	0	9	0	9
3–12 kuukautta	0	1	0	1
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	0	0	0	0
Saamistodistukset	–	1	–	1
1–5 vuotta	9	13	9	9
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	4	6	4	6
Saamistodistukset	4	8	4	3
Yli 5 vuotta	45	14	45	14
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	8	9	8	9
Saamistodistukset	37	5	37	5
Velat	418	239	412	239
Alle 3 kuukautta	304	227	304	227
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	70	–	70	–
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	–	227	–	227
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	234	–	234	–
3–12 kuukautta	107	12	107	12
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	–	12	–	12
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	107	–	107	–
1–5 vuotta	7	–	–	–
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	7	–	–	–

Milj. €

Omistusyhteisötoiminnan velat

85 Omaisuus- ja velkaerien jakaantuminen koti- ja ulkomaan rahan määräisiin eriin

Konserni	2002	2002	2001	2001
	Euro	Muut valuutat	Euro	Muut valuutat
Vastaavaa				
Saamiset luottolaitoksilta	50	1	246	14
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	13	-	21	2
Saamistodistukset	41	0	7	7
Muu omaisuus	1 410	-	559	417
Yhteensä	1 514	1	832	440
Vastattavaa				
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	77	-	-	-
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	342	-	239	-
Muut velat	72	-	200	231
Yhteensä	490	-	439	231

Emoyhtiö

Vastaavaa				
Saamiset luottolaitoksilta	50	1	240	-
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	13	-	21	2
Saamistodistukset	41	0	7	2
Muu omaisuus	2 260	532	2 402	344
Yhteensä	2 364	533	2 670	349
Vastattavaa				
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	70	-	-	-
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	342	-	239	-
Muut velat	52	0	134	-
Yhteensä	464	0	373	-

86 Laskennalliset verovelat ja -saamiset

	Konserni 2002	Konserni 2001	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001
Laskennalliset verovelat				
Tilinpäätössiirroista	0	27	-	-
Yhdistelytoimenpiteistä	116	-	-	-
	116	27	-	-
Laskennalliset verosaamiset				
Erillistilinpäätöksistä	0	3	0	2
Yhdistelytoimenpiteistä	2	0	-	-
	2	4	0	2
Tuloverot				
Varsinaisesta liiketoiminnasta	112	159	112	159
Satunnaisista eristä	-28	-	-28	-
	84	159	84	159

Milj. €

Omistusyhteisötoiminnan velat

87 Velkojen vakuudeksi annettu omaisuus vakuuslajeittain ja velat, joiden vakuudeksi omaisuus on annettu ja muut omasta sekä konserniyhtiöiden puolesta annetut vakuudet

	Konserni 2002	Konserni 2001	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001
Omaisuusvakuudet				
Pantit	8	10	8	10
Velat ja sitoumukset, joiden vakuudeksi omaisuuserät on annettu				
Muut velat	0	-	0	-
Taseen ulkopuoliset sitoumukset	1	1	1	1
Yhteensä	1	1	1	1

88 Eläkevastuut

Kotimaisten konserniyhtiöiden henkilöstön perus- ja lisäeläketurva on hoidettu vakuutuksilla Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Varma-Sammossa ja Vakuutusosakeyhtiö Henki-Sammossa. Ulkomaisten tytäryhtiöiden eläkejärjestelyt on hoidettu paikallisen käytännön mukaisesti.

89 Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Merkintäsitoumukset	39	59	39	59
konserniyhtiöille	-	-	-	-
osakkuusyhtiöille	-	-	-	-
Annetut sitoumukset yhteensä	39	59	39	59
konserniyhtiöille tai niiden puolesta	-	-	-	-
osakkuusyhtiöille tai niiden puolesta	-	-	-	-

90 Muut annetut vastuusitoumukset ja vastuut

Arvonlisäveron ryhmäkisteröintiin liittyvä yhteisvastuumäärä	3	-	5	-
---	---	---	---	---

Konsernin yhteiset

91 Henkilöstön lukumäärä

Konserni	2002 Tilikautena keskimäärin	2002 Muutos tilikautena	2001 Tilikautena keskimäärin	2001 Muutos tilikautena
Kokoaikainen henkilöstö	5 757	-787	6 544	409
Osa-aikainen henkilöstö	220	-33	253	-5
Yhteensä	5 977	-820	6 797	404
josta luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnasta	4 747	-129	4 876	-14
kokoaikainen	4 567	-130	4 697	-23
osa-aikainen	180	1	179	9
Henkivakuutustoiminnasta	492	-296	788	438
kokoaikainen	469	-294	763	448
osa-aikainen	23	-2	25	-10
Omistusyhteisötoiminnasta	127	-682	809	-20
kokoaikainen	125	-639	764	-16
osa-aikainen	2	-43	45	-4
Primasoft Oy	611	287	324	-
kokoaikainen	596	276	320	-
osa-aikainen	15	11	4	-

Sampo Oyj, Henki-Sampo ja Baltian pankit sisältävät ainoastaan vakinaisen henkilöstön vuonna 2001.

Emoyhtiö

Kokoaikainen henkilöstö	125	-639	764	-16
Osa-aikainen henkilöstö	2	-43	45	-4
Yhteensä	127	-682	809	-20

92 Toimi- ja valvontaelinten jäsenten saamat palkat ja palkkiot sekä heidän osalta syntyvät tai tehdyt eläkesitoumukset

Milj. €	Konserni 2002	Konserni 2001	Emoyhtiö 2002	Emoyhtiö 2001
Hallintoneuvoston jäsenet ja varajäsenet	0	0	-	0
Hallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtajat	10	5	4	1
Yhteensä	10	5	4	1
josta taloudellisen tuloksen perusteella	2	1	1	0
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnasta hallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtajat	5	3		
Henkivakuutustoiminnasta hallintoneuvoston jäsenet ja varajäsenet hallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtajat	-	0		
Omistusyhteisötoiminnasta hallintoneuvoston jäsenet ja varajäsenet hallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtajat	1	0		
Omistusyhteisötoiminnasta hallintoneuvoston jäsenet ja varajäsenet hallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtajat	0	0		
Omistusyhteisötoiminnasta hallintoneuvoston jäsenet ja varajäsenet hallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtajat	4	1		

Sampo Oyj:n toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja on vakuutettu lisäeläkevakuutuksella.

Hallituksen jäsenten luottamusmiesansiot on vakuutettu vapaaehtoisella eläkevakuutuksella.

Konsernin yhteiset

93 Toimi- ja valvontaelinten jäsenten saamat luotot ja takaukset

Konserni Milj. €	2002	2002	2001	2001
	Luotot yhteensä	Takaukset yhteensä	Luotot yhteensä	Takaukset yhteensä
Hallintoneuvoston jäsenet ja varajäsenet	0	-	-	-
Hallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtajat	10	-	8	-
Tilintarkastajat	-	-	-	-
Yhteensä	10	-	8	-
josta				
luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnasta	8	-	8	-
henkivakuutustoiminnasta	0	-	0	-
omistusyhteisötoiminnasta	2	-	0	-
Emoyhtiö				
Hallintoneuvoston jäsenet ja varajäsenet	-	-	-	-
Hallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtajat	1	-	0	-
Tilintarkastajat	-	-	-	-
Yhteensä	1	-	0	-

Toimi- ja valvontaelinten jäseniltä peritty vuotuinen korko on vähintään saman suuruinen kuin tuloverolain 67§:ssä tarkoitetulta työsuhdelainalta edellytetään. Myös muut lainaehdot vastaavat konsernissa vahvistettuja työsuhdelainan ehtoja.

Konsernin yhteiset

94 Konsernin tytäryritykset

Yhtiön nimi	Viite	Kotipaikka / valtio	Konsernin omistus- osuus-% ^{*)}	Osakkeiden Emoyhtiön omistus- osuus-% ^{*)}	kirjanpitoarvo konsernissa Milj. €	Oma pääoma Milj. €	Tilikauden voitto / tappio Milj. €
Luottolaitostoiminta							
Sampo Kortti Oy	1	Helsinki, Suomi	100,00	-	22		
Sampo Luotto Oyj	1	Helsinki, Suomi	100,00	100,00	621		
Sampo Pankki Oyj	1	Helsinki, Suomi	100,00	100,00	787		
Suomen Asuntoluottopankki Oyj	1	Helsinki, Suomi	100,00	-	6		
AS Sampo Pank	1	Tallinna, Viro	100,00	100,00	30		
UAB Sampo bankas	1	Vilna, Liettua	100,00	100,00	16		
Rahoitustoiminta							
MB Mezzanine Fund Ky	1	Helsinki, Suomi	100,00	-	0		
MB Mezzanine Fund II Ky	1, 6	Helsinki, Suomi	62,50	-	23		
Sampo Rahoitus Oy	1	Helsinki, Suomi	100,00	-	25		
Sijoituspalvelutoiminta							
3C Asset Management Oy	1	Helsinki, Suomi	55,61	55,61	1		
Mandatum & Co Oy	1	Helsinki, Suomi	80,05	80,05	1		
Mandatum Omaisuudenhoito Oy	1	Helsinki, Suomi	100,00	100,00	6		
Mandatum Pankkiiriliike Oy	1	Helsinki, Suomi	83,75	83,75	1		
Mandatum Pääomarahastot Oy	1	Helsinki, Suomi	100,00	100,00	1		
MB Equity Partners Oy	1	Helsinki, Suomi	40,00	-	0		
			(60,00)				
Sampo Rahastoyhtiö Oy	1	Helsinki, Suomi	100,00	100,00	6		
Sampo Powszechna Towarzystwo							
Emerytalne S.A.	1	Varsova, Puola	100,00	100,00	97		
Henkivakuutustoiminta							
Vakuutusosakeyhtiö Henki-Sampo	1, 6	Helsinki, Suomi	100,00	90,10	433		
AS Sampo Eesti Elukindlustus	1	Tallinna, Eesti	100,00	100,00	2		
UAB Sampo Lietuva Gybės Draudimas	1	Vilna, Liettua	100,00	100,00	3		
AAS Sampo Latvija Dzīvība	1	Riika, Latvia	99,99	99,99	4		
Sampo Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie S.A.	1	Varsova, Puola	100,00	100,00	43		
Kiinteistötoiminta							
Kiinteistö Oy Hervannan Tieteenkatu 1	1	Tampere, Suomi	100,00	100,00	8		
Kiinteistö Oy Kirkkonummen Prisma	1	Helsinki, Suomi	100,00	-	0		
Kiinteistö Oy Salon Meriniitty Oy	1	Salo, Suomi	100,00	-	2		
Kiinteistö Oy Salon Örninkatu 15	1	Salo, Suomi	100,00	-	12		
Kiinteistö Oy Teollisuuskatu 29	1	Helsinki, Suomi	100,00	100,00	14		
Muu toiminta							
Kiinteistömaailma Oy	2, 6	Helsinki, Suomi	100,00	-	1	1	1
Satura Oy	1	Helsinki, Suomi	100,00	100,00	1		
Primasoft Oy	2, 6	Espoo, Suomi	40,00	20,00	1	12	7
			(60,00)	(30,00)			

^{*)} Äänioikeus ilmoitettu sulkeissa, mikäli se poikkeaa omistuosuudesta.

Konsernitilinpäätökseen on lisäksi yhdistelty 51 kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiötä. Luottolaitoksia koskevan säädösten nojalla on jätetty yhdistelemättä 36 kiinteistöyhtiötä, joiden taseen loppusumma on alle 10 miljoonaa euroa.

Konsernin yhteiset

95 Konsernin omistusyhteisyrietykset

Yhtiön nimi	Viite	Kotipaikka / valtio	Konsernin omistus- osuus-%	Emoyhtiön omistus- osuus-%	Osakkeiden kirjanpitoarvo konsernissa Milj. €	Oma pääoma Milj. €	Tilikauden voitto / tappio Milj. €
Rahoitustoiminta							
Amanda Capital Oyj	2	Helsinki, Suomi	45,41	45,41	16		
MB Equity Fund Ky	2, 6	Helsinki, Suomi	32,52	11,63	2		
MB Equity Fund II Ky	2, 6	Helsinki, Suomi	18,03	9,99	5		
WD Power Management Oy	3	Helsinki, Suomi	21,74	-	0	0	0
Vakuutustoiminta							
Henkivakuutusosakeyhtiö Retro	2	Helsinki, Suomi	24,21	-	2		
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Kaleva	4, 5, 6	Helsinki, Suomi	50,00	30,00	5	154	0
Vahinkovakuutustoiminta							
If P & C Holding	2	Tukholma, Ruotsi	38,05	38,05	237		
Muu toiminta							
Automatia Pankkiautomaatit Oy	2	Helsinki, Suomi	33,33	-	5		
Dividum Oy	2	Helsinki, Suomi	32,81	32,81	48		
Finanssi-Sampo Oy	2	Helsinki, Suomi	50,00	50,00	13		
Kiinteistövarma Oy	2, 6	Helsinki, Suomi	46,74	37,04	0		
Tapio Technologies Oy	3	Espoo, Suomi	20,00	-	0	0	0
Toimiraha Oy	2	Helsinki, Suomi	33,33	-	2		
Muut pysyviin vastaaviin kuuluvat osakkeet ja osuudet							
Eurocard Oy		Helsinki, Suomi	11,24	-	1	10 ^{*)}	2
Luottokunta Osuuskunta		Helsinki, Suomi	8,68	-	1	101 ^{*)}	7
HEX Oyj	6	Helsinki, Suomi	7,96	1,45	3	52 ^{*)}	11
HEX Back Office and Custody Service Oy		Helsinki, Suomi	5,00	-	0	5 ^{*)}	0
Itä-Pasilan Pysäköinti		Helsinki, Suomi	2,66	2,66	0	3 ^{*)}	0
Pickala Golf Oy	6	Siuntio, Suomi	0,64	0,29	0	6 ^{*)}	0
Muita yrityksiä yhteensä 68 kpl ^{**)}					11		

^{*)} Tiedot perustuvat pääosin vuoden 2001 tilinpäätöstietoihin.

^{**)} Mikäli omistettujen osakkeiden tai osuuksien nimellis- ja kirjanpitoarvo muussa yrityksessä kuin konserni- ja omistusyhteisyrietyksessä alittavat 168 000 euroa ja sen pienemmän määrän, joka vastaa viittä prosenttia luotolaitoksen taseen tai konsernitaseen mukaisesta omasta pääomasta, ilmoitetaan ainoastaan tällaisten yritysten lukumäärä ja niissä omistettujen osakkeiden ja osuuksien kirjanpitoarvojen yhteenlaskettu määrä.

1 Yhdistelty konsernitilinpäätökseen rivi riviltä.

2 Yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä.

3 Konsolidointiryhmän ulkopuolinen yhtiö.

4 Keskinäinen yhtiö, ei yhdistelty konsernitilinpäätökseen.

5 Osuus takuupääomasta.

6 Luvut konsernitasolla.

Milj. €	2002	2001
Konsernin yhteiset		
96 Konsernitaseen eliminointierät		
VASTAAVAA		
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan varat		
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	-77	-22
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	-2	-1
	-79	-23
Vakuutustoiminnan varat		
Sijoitukset		
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja osakkuusyhteisöissä		
Samana konsernin yritykset		
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset	-164	-256
Muut sijoitukset		
Talletukset	-54	-33
Saamiset		
Muut saamiset	-3	-1
Rahat ja pankkisaamiset	0	-2
Siirtosaamiset		
Korot ja vuokrat	0	-0
	-221	-292
Omistusyhteisön varat		
Saamiset luottolaitoksilta	-6	-42
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	-5	-2
Saamistodistukset		
Muilta	-35	-168
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	0	-0
Muut varat	-3	-2
	-49	-214
Vastaavaa yhteensä	-348	-529
VASTATTAVAA		
Luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan velat		
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille		
Talletukset	-12	-
Muut velat	-49	-77
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		
Joukkovelkakirjalainat	-164	-2
Muut	-2	-422
Muut velat	0	-1
Siirtovelat ja saadut ennakot	-37	-0
	-264	-502
Vakuutustoiminnan velat		
Velat		
Muut velat	-5	-7
Siirtovelat	-	-1
	-5	-8

jatkuu →

Milj. €

Konsernin yhteiset

2002

2001

Omistusyhteisön velat

Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	-77	-2
Muut velat	-3	-16
Siirtovelat ja saadut ennakot	-	0
	-80	-18
Vastattavaa yhteensä	-348	-529

Helsingissä 25. päivänä helmikuuta 2003

SAMPO OYJ

Hallitus

Olli-Pekka Kallasvuo

Hallituksen puheenjohtaja

Tom Berglund

Paavo Pitkänen

Björn Wahlroos

Toimitusjohtaja

Georg Ehrnrooth

Christoffer Taxell

Tilintarkastuskertomus

Sampo Oyj:n osakkeenomistajille

Olemme tarkastaneet Sampo Oyj:n kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon tilivuodelta 2002. Hallituksen ja toimitusjohtajan laatima tilinpäätös sisältää toimintakertomuksen sekä konsernin ja emoyhtiön tuloslaskelman, taseen ja liitetiedot. Suorittamamme tarkastuksen perusteella annamme lausunnon tilinpäätöksestä ja yhtiön hallinnosta.

Tilintarkastus on suoritettu hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tällöin tarkastettu riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei tilinpäätös sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan toiminnan lainmukaisuutta osakeyhtiölain perusteella.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös on laadittu kirjanpitolaisten ja tilinpäätöksen laatimista koskevien muiden säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa kirjanpitolaissa tarkoitetulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tilinpäätös konserni-tilinpäätöksineen voidaan vahvistaa ja vastuuvapaus myöntää emoyhtiön hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle tarkastamaltamme tilivuodelta. Hallituksen esitys voitonjakokelpoisten varojen käsittelystä on lain mukainen.

Helsinki 3. 3. 2003

ERNST & YOUNG OY
KHT-yhteisö

Tomi Englund
KHT

Yhteystietoja

SAMPO OYJ

Käyntiosoite:

Unioninkatu 22, Helsinki

Postiosoite:

00075 SAMPO

Puhelin: 010 515 15

Faksi: 010 516 0051

www.sampo.fi

Sähköposti: etunimi.sukunimi@sampo.fi

Puhelinpalvelu: 0200 2580

Sampo Pankki Oyj

Käyntiosoite:

Unioninkatu 22, Helsinki

Postiosoite:

00075 SAMPO

Puhelin: 010 515 15

Faksi: 09-654 346

Sampo Pankin tytäryhtiöiden yhteystiedot ovat saatavilla osoitteesta www.sampo.fi/konserni

Vakuutusosakeyhtiö Henki-Sampo

Käyntiosoite:

Bulevardi 56, Helsinki

Postiosoite:

00075 SAMPO

Puhelin: 010 515 225

Faksi: 010 516 7449

Sampo Rahastoyhtiö Oy

Käyntiosoite:

Bulevardi 10 A, Helsinki

Postiosoite:

PL 1396, 00075 SAMPO

Puhelin: 010 236 10

Faksi: 010 236 5050

Sampo Luotto Oyj

Käyntiosoite:

Unioninkatu 22, Helsinki

Postiosoite:

00075 SAMPO

Puhelin: 010 515 15

Faksi: 09-654 346

Kiinteistömaailma Oy

Annankatu 25, 00100 HELSINKI

Puhelin: 09-612 2150

Faksi: 09-6122 1530

www.kiinteistomaailma.fi

Mandatum Omaisuudenhoito Oy

Käyntiosoite:

Bulevardi 10 A, Helsinki

Postiosoite:

PL 152, 00121 HELSINKI

Puhelin: 010 236 10

Faksi: 010 236 5355

Mandatum Pääomarahastot Oy

Käyntiosoite:

Bulevardi 10 D, Helsinki

Postiosoite:

PL 152, 00121 HELSINKI

Puhelin: 010 236 10

Faksi: 010 236 5350

Mandatum & Co Oy

Käyntiosoite:

Eteläesplanadi 8, Helsinki

Postiosoite:

PL 95, 00131 HELSINKI

Puhelin: 010 236 5450

Faksi: 09-177 977

Mandatum Pankkiiriliike Oy

Käyntiosoite:

Eteläesplanadi 8, Helsinki

Postiosoite:

PL 66, 00131 HELSINKI

Puhelin: 010 236 10

Faksi: 09-651 086

Mandatum Yksityispankki

Käyntiosoite:

Bulevardi 10, Helsinki

Postiosoite:

PL 152, 00121 HELSINKI

Puhelin: 010 236 10

Faksi: 010 236 5099

3C Asset Management Oy

Käyntiosoite:

Bulevardi 10 B, Helsinki

Postiosoite:

PL 152, 00121 HELSINKI

Puhelin: 09-3481 5100

Faksi: 09-3481 5151

ULKOMAILLA

Sampo Latviassa

AAS Sampo Dzīvība

Kronvalda bulvaris 3, LV-1010 Rīga, Latvia
Puhelin: +371 750 3333
Faksi: +371 750 3555
www.sampo.lv

Sampo Liettuassa

Sampo Gyvybes Draudimas

Geležinio Vilko g. 18a, LT-2004 Vilnius, Lithuania
Puhelin: +370 5 21 209 390
Faksi: +370 5 21 209 380
www.sampo.lt

UAB Sampo bankas

Geležinio Vilko g. 18a, LT-2004 Vilnius, Lithuania
Puhelin: +370 5 2109 400
Faksi: +370 5 2109 409
www.sampo.lt

Sampo Puolassa

Sampo Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie S.A.

ul. Domaniewska 41, Orion 5th floor, PL-02-672
Warsaw, Poland
Puhelin: +48 22 541 0000
Faksi: +48 22 541 0001
www.sampo.pl

Sampo Powszechne Towarzystwo Emerytalne S.A.

ul. Domaniewska 41, Orion 5th floor, PL-02-672
Warsaw, Poland
Puhelin: +48 22 541 0000
Faksi: +48 22 541 0001
www.sampo.pl

Sampo Virossa

AS Sampo Elukindlustus

Narva mnt. 11, EE-15015 Tallinn, Estonia
Puhelin: +372 630 2300
Faksi: +372 630 2299
www.sampo.ee

AS Sampo Pank

Narva mnt. 11, EE-15015 Tallinn, Estonia
Puhelin: +372 630 2100
Faksi: +372 630 2200
www.sampo.ee

OSAKKUUS- JA YHTEISTYÖYHTIÖT

OSAKKUUSYHTIÖT:

If-vahinkovakuutus konserni:

If Vahinkovakuutusyhtiö Oy

Käyntiosoite:

Vattuniemenkuja 8 A, Helsinki

Postiosoite:

00025 IF

Puhelin: 010 515 10

Faksi: 010 514 4028

www.ifvakuutus.fi

Pääkonttori:

If Skadeförsäkring Holding AB (publ)

Käyntiosoite:

Barks väg 15, S-10350 Solna, Sverige

Postiosoite:

S-10680 Stockholm, Sverige

Puhelin: +46 8 788 2000

www.if.se

Amanda Capital Oyj

Käyntiosoite:

Bulevardi 10, Helsinki

Postiosoite:

PL 152, 00121 HELSINKI

Puhelin: 010 236 5037

Faksi: 010 236 5040

www.amandacapital.fi

YHTEISTYÖYHTIÖT:

Keskinäinen Vakuutusyhtiö Kaleva

Käyntiosoite:

Bulevardi 56, Helsinki

Postiosoite:

00075 SAMPO

Puhelin: 010 515 225

Faksi: 010 516 7454

Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö

Varma-Sampo

Käyntiosoite:

Annankatu 18, Helsinki

Postiosoite:

PL 1, 00098 VARMA-SAMPO

Puhelin: 010 515 13

Faksi: 010 514 4752

www.varma-sampo.fi

Sijoitusanalysejä Sammosta

Ainakin seuraavat osakevälittäjäyritykset ja sijoitusanalytikot ovat arvioineet Sampo sijoituskohteena. Sampo ei vastaa analyyseissä esitetystä arvioista.

ABG Securities

Espen Bruu Syversen
Puhelin: +47 22 016 058

FIM Pankkiiriliike

Vesa Makkonen
Puhelin: 09-6134 6356

SchroderSalomonSmithBarney

Andrew Pitt
Puhelin: +44 20 7986 4165

Alfred Berg Pankkiiriliike

Rodney Alfven
Puhelin: +46 8 723 5927

Fox-Pitt, Kelton

Duncan Russell
Puhelin: +44 20 7696 6263

UBS Warburg

Andreas Håkansson
Puhelin: +44 20 7568 5038

BNP Paribas

Tom Bennett
Puhelin: +44 20 7595 2418

Goldman Sachs International

Patrik Johansson
Puhelin: +44 20 7552 9356

WestLB Panmure

Thorsten Karbaum
Puhelin: +49 211 826 3955

C A I Cheuvreux Nordic

Mats Anderson
Puhelin: +46 8 723 5171

Handelsbanken

Per Gronborg
Puhelin: +45 33 41 82 98

Carnegie

Kim Nummelin
Puhelin: 09-6187 1235

Julius Baer

Rickard Alte
Puhelin: +46 8 505 66 853

Conventum Pankkiiriliike

Bengt Dahlström
Puhelin: 09-2312 3315

J.P. Morgan Securities

Nicholas Byrne
Puhelin: +44 20 7325 6868

Credit Suisse First Boston

Dylan Ball
Puhelin: +44 20 7883 8820

Lehman Brothers

Santo Borsellino
Puhelin: +44 20 7256 4095

Deutsche Bank

Mark Cathcart
Puhelin: +44 207 547 6355
Spencer Horgan
Puhelin: +44 207 545 4138

Merrill Lynch

Blair T Stewart
Puhelin: +44 131 473 1061

Enskilda Securities

Tommi Ilmoni
Puhelin: 09-616 28 720

Morgan Stanley

Michael Broom, Chris Hartwell
Puhelin: +44 20 7425 6477

Evli Pankki

Juhana Virkkunen
Puhelin: 09-4766 9202

Nordea Securities

Per Griberg
Puhelin: +46 8 407 9000

Execution

Joy Ferneyhough
Puhelin: +44 20 7456 9133

Opstock

Klaus Tuori
Puhelin 09-404 4494

Tervetuloa pankkiin, juttelemaan.

Virallinen tilinpäätös on nähtävissä täydellisenä Sammon lakiasioissa, Unioninkatu 22, Helsinki sekä osoitteessa Yliopistonkatu 27, Turku.

Vuosikertomus on luettavissa Sammon Internet-sivuilla osoitteessa <http://www.sampo.fi/vuosikertomus>

Painetun vuosikertomuksen voi tilata sähköpostitse edellä mainitusta Internet-osoitteesta, postitse osoitteesta Sammon viestintä, PL 1026, 00075 SAMPO tai puhelimitse numerosta 010 5160042.

Sampo julkaisee vuonna 2003 kolme osavuosikatsausta. Julkaisuaikankohdat ovat 8. 5., 12. 8. ja 5. 11. Osavuosikatsaukset ovat luettavissa Sammon Internet-sivuilla osoitteessa <http://www.sampo.fi/osavuosikatsaukset>

Osoitteessa www.sampo.fi on luettavissa myös Sammon julkaisemat tiedotteet, kuukausittain päivitettävä omistajaluettelo sekä muuta sijoittajainformaatiota.

Yhteyshenkilöt Sammon sijoittajapalveluissa

Jarmo Salonen, IR-johtaja

Puhelin: 010 516 0030

Faksi: 010 516 3375

jarmo.o.salonen@sampo.fi

Peter Johansson, talous- ja suunnittelujohtaja

Puhelin: 010 516 0010

Faksi: 010 516 0016

peter.johansson@sampo.fi

Pasi Kuoppamäki, IR-päällikkö

Puhelin: 010 516 0025

Faksi: 010 516 0029

pasi.kuoppamaki@sampo.fi

Osakasneuvonta

e-mail: osakas@sampo.fi

Faksi: 010 513 2744

Puhelin: 010 513 6033 ja 010 513 6034

Asiakkaat s. 6–7, 10–11 ja 129: Tiina Forssell, Lari Tuovinen ja Pauli Takki
Pankinjohtaja s. 6 ja 129: Ari Turunen
Liikkuva myyntipäällikkö s. 10: Tuija Järvenkallas
Osakemeklari s. 12: Patrik Kanerva
Kiinteistönvälittäjä s. 14: Carita Piippo
Kansi: Sammon Esplanadin konttori, Helsinki

Kuvat: Petri Artturi Asikainen, s. 2 Lehtikuva/Heikki Saukkomaa ja s. 12 Ken Fisher/Stone/Getty Images
Lehtileike s. 8–9: Kauppalehti 9.1.2003, s. 27
Suunnittelu ja taitto: Kreab Oy
Paino: Hansaprint, Turku 302566/2003
Sampo Oyj, rekisteröity kotipaikka Turku, Y-tunnus 0142213-3

441 024

